

A GAZDASÁGI FOLYAMATOK REGIONÁLIS KÜLÖNBSÉGEI MAGYARORSZÁGON 2011-BEN

Tartalom

BEVEZETŐ	2
ÖSSZEFOGLALÁS	4
A RÉGIÓK GAZDASÁGI FEJLETTSÉGE, A GAZDASÁG ÁGAZATI SZERKEZETE	7
A GAZDASÁGI TELJESÍTMÉNYT BEFOLYÁSOLÓ FONTOSABB TÉNYEZŐK.....	12
Regisztrált vállalkozások	12
Külföldi befektetések	16
Beruházás, lakásépítés	17
Kutatás, fejlesztés	23
AZ ÁGAZATI TELJESÍTMÉNYEK ALAKULÁSA	26
Mezőgazdaság	26
Ipar	29
Építőipar	33
Kiskereskedelmi forgalom	35
Turizmus.....	36
MUNKAERŐ-PIACI FOLYAMATOK.....	42
Gazdasági aktivitás	42
Keresetek	47
Nyilvántartott álláskeresők.....	49
Megjegyzések, jelmagyarázat	54
Elérhetőségek	54
TÁBLÁZATOK	

BEVEZETŐ

A magyar gazdaság teljesítményének az ezredfordulót követő, viszonylag egyenletes ütemű növekedése 2007-től – javarészt az államháztartási hiány csökkentését célzó, elsősorban a keresletet szűkítő kormányzati intézkedések hatására – lefékeződött. A változást jól mutatja, hogy a bruttó hazai termék (GDP) 2007-ben lényegében stagnált, és 2008-ban is alig (0,9%-kal) növekedett az előző évhez képest. A 2008 második felétől induló pénzügyi és gazdasági világválság 2009-ben teljességedt ki, aminek hatására a GDP volumene 6,8%-kal maradt el az egy évvel korábbtól. Az ezt követő konjunktúra azonban 2010-ben és 2011-ben ismét kismértékű (1,3, illetve 1,6%-os) növekedést idézett elő a magyar gazdaságban.

A változások az ország különböző térségeit eltérően érintették. A rendelkezésre álló GDP adatok alapján 2009-ben a recesszió mélyülésével Közép-Magyarország egyébként is jelentős fölénye tovább nőtt. A változás volumene a fejlettebb dunántúli régiókkal szemben volt jelentős, ugyanakkor az előny továbbra is a fejletlenebb térségekhez viszonyítva volt számottevőbb. A 2010-ben kedvezőbbé váló gazdasági folyamatok nyomán azonban a régiók közötti különbségek gyakorlatilag a válság előtti szinthez hasonlóan alakultak.

2011-ben a gazdasági fejlődést befolyásoló fontosabb tényezők, így többek között a beruházások, valamint a K+F-tevékenység alapvetően a korábban kialakult számottevő területi differenciákat jelzik.

A gazdaság számos területéről ismertek a 2011. évi regionális adatok, melyek lehetőséget adnak arra, hogy a mezőgazdaság, az ipar, az építőipar, a kiskereskedelem és a turizmus teljesítményében meglévő térségi különbségeket, illetve ezek változását bemutassuk.

A gazdasági fejlettség színvonala nagyban meghatározza a lakosság életkörülményeinek alakulását. Ez utóbbival ugyan részletesen nem foglalkozunk, de a munkaerő-piaci folyamatok és a keresetek régiónkénti vizsgálatával a gazdaság teljesítményének az életkörülményekre gyakorolt hatására is rávilágítunk.

1. ábra

Magyarország tervezési-statisztikai régiói és megyéi

Kiadványunkban a vizsgált témakörök legfrissebb jelzőszámai alapján körvonalazzuk, hogy

- az egyes régiókban (megyékben) zajló változások az országos folyamatoktól milyen irányba térnek el;
- a változások beleillenek-e a hosszabb távon érzékelhető trendekbe (megerősödnek-e a korábbi tendenciák, avagy megjelentek új elemek is);
- a területi folyamatok összességében a meglévő különbségek milyen irányú változását okozzák.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az ország különböző területei között a legtöbb vonatkozásban jelentős különbségek alakultak ki. A területi bontásban rendelkezésre álló GDP adatok szerint a 2009. évi gazdasági visszaesés a regionális különbségek további növekedésének irányába hatott, főleg a központi régió és a vidék viszonylatában, miközben – a viszonylag jobb helyzetű vidéki régiók pozíciójának átlagosnál nagyobb romlásával – a vidéken belüli eltérések némileg mérséklődtek. A recesszió mélypontját követő konjunktúra 2010-ben lényegében a válság előttihez hasonló regionális különbségeket állította vissza, elsősorban a fejlettebb dunántúli régiók pozíciójának javulásával.

A gazdasági fejlettség térbeli összehasonlítására legáltalánosabban használt mutatót, az **egy lakosra jutó bruttó hazai termék**et tekintve a régiók sorrendje ugyan nem változott az előző évhez képest, mindazonáltal némi módosulás történt. A legmagasabb fejlettségi színvonalú Közép-Magyarország előnye csökkent a viszonylag fejlettebb dunántúli régiókhoz képest, a kevésbé fejlett területekhez viszonyítva azonban megmaradt a korábbi fölénye 2010-ben. Közép-Magyarországnak a rangsor végén álló Észak-Magyarországhoz képest számított 2,7-szeres egy főre jutó GDP-je lényegében megegyezett az egy évvel korábbival.

A *gazdasági teljesítményt befolyásoló fontosabb tényezők* közül a regisztrált – vagyis a közhiteles adminisztratív nyilvántartások szerint jogilag létező – gazdasági szervezetek száma 2011 végén 2,7%-kal volt több az egy évvel korábbinál. A növekedés minden régióra kiterjedt, legnagyobb ütemű bővülés Közép-Magyarországon történt. A szervezetek több mint kilenctizedét adó **vállalkozások** ezer lakosra jutó száma alapján a legnagyobb vállalkozás-sűrűségi mutatóval rendelkező Közép-Magyarország és a legkisebb vállalkozási aktivitású Észak-Magyarország közötti különbség másfélszeres volt. A központi régió fölénye elsősorban a társas vállalkozások nagyobb intenzitásából adódik. Ugyanakkor az egyéni vállalkozások a nagyszámú őstermelői réteggel bíró két alföldi régióban meghatározóak.

A tulajdonosi összetételt tekintve a vállalkozások sajátos csoportját alkotják a külföldi érdekeltséggel bírók. Hazánkban 2011 elején a működő külföldi érdekeltségű vállalkozások száma 1,3%-kal több volt, mint egy évvel korábban. A szám szerinti növekedést kizárólag a közép-magyarországi vállalkozói kör bővülése idézte elő. A többi térségben legfeljebb az előző évi szinten maradt előfordulásuk, illetve Közép- és Dél-Dunántúlon csökkent. A vállalkozások területre bontható **külföldi tőke** állománya 16 105 milliárd forintot tett ki, folyó áron 3,7%-kal többet az egy évvel korábbinál. A növekedés elsősorban a nyugat-dunántúli külfölditőke-bevonásnak köszönhető ugyan, de Közép-Dunántúl és Észak-Magyarország kivételével a többi régióban is bővült a külföldi tőke nagysága. Az egy lakosra jutó külföldi befektetések régiós szélsőértékei közötti jelentős különbség megegyezett az egy évvel korábbival, és a befektetések kétharmadát koncentráló közép-magyarországi mutató az átlagos érték 2,2-szeresét tette ki. A kevésbé fejlett térségek fajlagos külföldi tőke ellátottsága ugyanakkor jóval az országos átlag alatt maradt, különösen Dél-Dunántúlon, ahol az országos egytizedét érte el.

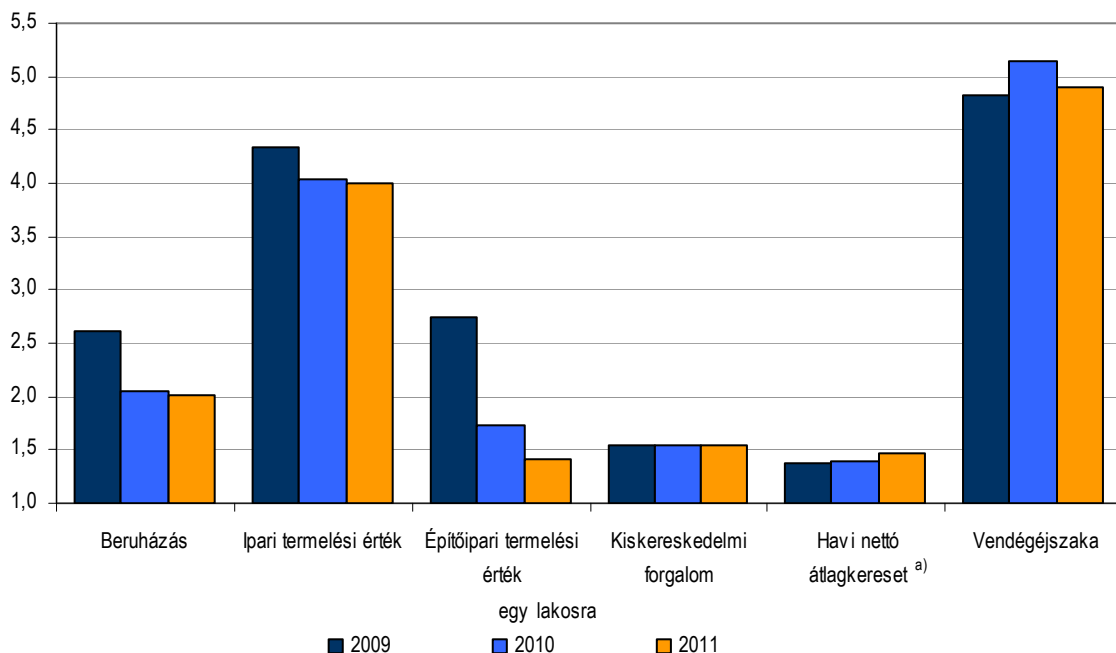
A gazdasági teljesítményre jelentős hatást gyakorló **beruházások** volumene a korábbi évek mérséklődését követően 2011-ben kissé meghaladta az előző évit, elsősorban a nyugat-dunántúli feldolgozóipari fejlesztéseknek köszönhetően. Ezzel szemben a beruházások legnagyobb szeletét adó Közép-Magyarországon, valamint a Közép-Dunántúlon több mint tizedével csökkent a teljesítményérték. A fejlesztések egy lakosra jutó értéke szerinti régiós rangsort – Közép-Magyarországot megelőzve – Nyugat-Dunántúl vezette, kétszer akkora fajlagos teljesítménnyel mint a legalacsonyabb mutatóval rendelkező Észak-Magyarorszáé. Mindazonáltal a szélsőértékek közötti eltérés megegyezett az egy évvel korábbival.

2011-ben a Magyarországon folytatott **kutatás-fejlesztési tevékenység** ráfordításainak összege folyó áron 8,5%-kal növekedett, GDP-hez viszonyított aránya az előző évinél valamelyest magasabb (1,2%) volt. A K+F-tevékenység régiók szerinti megoszlását 2011-ben is nagymértékű közép-magyarországi – azon belül fővárosi – koncentráció jellemezte. A kutatási tevékenység ráfordításainak közel kétharmadát a központi régióban könyvelték el. A vidéki régiókat tekintve Észak-Alföld és Dél-Alföld hagyományos kutatási bázisai mellett egyre jelentősebb a nyugat- és a közép-dunántúli vállalkozások innovációs tevékenysége is. Az egy lakosra jutó K+F-ráfordítások régiós szélsőértékeinek 7,6-szeres különbsége csökkent az előző évhez képest, a legalacsonyabb értékeket képviselő térségek ráfordításainak számottevő emelkedése következtében.

A területi különbségek megítélését árnyalja az egyes *ágazatok teljesítményének régiónkénti alakulása*. Az árutermelő ágak közül a **mezőgazdaság** bruttó termelésének volumene országosan 2011-ben 11%-kal meghaladta az előző évi alacsony bázist. A szántóföldi növények 2010. évi alacsony termés mennyiségeinél a legtöbb területen kedvezőbb eredményeket értek el a gazdálkodók. A legtöbb termés általában az alföldi régiókból származott, ugyanakkor a legmagasabb termésátlagokat a dunántúli területeken lehetett számítani 2011-ben. A főbb állatfajok közül országosan – a 2011. december 1-jei összeírás adatai szerint – a szarvasmarha és a tyúkállomány nőtt, ugyanakkor a sertések és juhok száma csökkent az egy évvel korábbihoz képest, eltérő területi változások eredményeként. A szarvasmarha, sertés- és juhállomány legnagyobb része a két alföldi régióban koncentrálódik, tyúkféléből az előbbieket mellett Közép-Dunántúlon tartják a legtöbbet.

2. ábra

Fontosabb mutatók régiós szélsőértékeinek* aránya

* A régiós rangsor legmagasabb és legalacsonyabb értéke.

a) Egy alkalmazottra.

A válságot követő konjunktúra által indukált, 2010. évi jelentősebb növekedést követően az ország **ipari** termelésének volumene 2011-ben 5,5%-kal haladta meg az előző évit. A régiókat tekintve általános bővülést 2011-ben is a külpiaci értékesítések újbóli felfutása ösztönözte. A legnagyobb mértékű (13, illetve 11%-os) volumennövekedés Nyugat-Dunántúlon és Észak-Magyarországon történt. Ugyanakkor a két leginkább iparosodott régióban, Nyugat- és Közép-

Dunántúlon – ahol a legnagyobb mértékben esett vissza 2009-ben az ipar teljesítménye – továbbra is elmaradt a kibocsátás volumene a válság előtti szinttől. Az egy lakosra jutó ipari termelési érték 2011. évi szélsőértékeit képviselő Közép-Dunántúl és a sort záró Dél-Dunántúl intenzitási viszonyszáma közötti 4-szeres különbség hasonló az egy évvel korábbihoz.

Az ipari növekedéssel ellentétben az **építőipari** vállalkozások teljesítményének 2006 óta tartó csökkenése 2011-ben is folytatódott. A kivitelezés helye szerint számba vett legnagyobb mértékű visszaesés Dél-Dunántúlon és Dél-Alföldön következett be, amiben a nagyobb útberuházások befejeződése és a lakásépítések visszaesése is szerepet játszott. Erdemben nőtt ugyanakkor az építőipari termelés Észak-Alföldön, Észak-Magyarországon, valamint Közép-Dunántúlon. Az egy lakosra jutó építőipari termelés tekintetében a területi különbségek tovább csökkentek: a legkedvezőbb fajlagos jelzőszámmal rendelkező Közép-Magyarország mutatója 2011-ben 1,4-szerese volt a sort záró észak-alföldinek.

Fontos konjunkturális mutató a **kiskereskedelmi forgalom**, melynek volumene Magyarországon többévi csökkenést követően 2011-ben az előző évi szinten stagnált, és régióként is szűk intervallumban változott. Kisebb (0,9–1,5%-os) növekedés Dél-Alföld, valamint a két fejlettebb dunántúli régió forgalmában történt, ugyanakkor három kevésbé fejlett térség (Észak-Magyarország, Észak-Alföld és Dél-Dunántúl) kiskereskedelmi forgalmának (0,4–1,1%-os) csökkenése a belső fogyasztás további mérséklődésére utal. (A közép-magyarországi forgalom lényegében stagnált.) Az egy lakosra jutó havi kiskereskedelmi forgalom a régiók közül legmagasabb (81,8 ezer forint) Közép-Magyarországon volt, a rangsor végén pedig Észak-Alföld állt, 53,1 ezer forinttal. A szélsőértékek közötti több mint másfélszeres különbség lényegében megegyezett az előző évvel.

A **turizmus** területén a kereskedelmi és egyéb (2009-ig magán) szálláshelyek (továbbiakban egyéb szálláshelyek) 2011. évi vendégforgalma az egy évvel korábbinál nagyobb mértékben bővült. A vendégek száma 6,7, a vendégéjszakáké ettől kissé visszafogottabban, 4,7%-kal nőtt a 2010. évi szinthez képest. A külföldi és belföldi vendégforgalom egyaránt élénkült, a növekedés Dél-Dunántúl és Észak-Alföld kivételével minden régiót érintett. A vendégéjszakák több mint harmada Közép-Magyarországon koncentrálódott.

A gazdasági fejlettség különbségei tükröződnek a *munkaerő-piaci folyamatok* alakulásában is. A lakosság körében végzett munkaerő-felmérés adatai alapján országosan 2011-ben a 15–74 éves népesség 49,7%-át foglalkoztatták, ami 0,5 százalékponttal magasabb az egy évvel korábbinál. A **foglalkoztatási arány** Közép-Magyarországon, Nyugat- és Közép-Dunántúlon meghaladta az országos átlagot, a többi régióban azonban rendre az alatt maradt. A legalacsonyabb mutatóértékkel Észak-Magyarország, valamint Észak-Alföld rendelkezett. A két szélsőértéket képviselő központi és Észak-Magyarország régió foglalkoztatási aránya közötti különbség változatlanul jelentős (11 százalékpont).

A gazdaság térségenként eltérő szerkezete és teljesítménye alapvetően meghatározza a **kereseti** különbségeket. Országosan 2011-ben az alkalmazásban állók havonta átlagosan bruttó 212 ezer forintot kerestek, az előző évinél nominálisan 5,2%-kal többet. A bruttó keresetek növekedési üteme 4,3–6,6% között szóródott. Leginkább Észak-Magyarországon, legkevésbé Közép-Magyarországon nőtt a bruttó átlagkereset. A havi nettó átlagkereset átlagosan 140 ezer forintot tett ki 2011-ben, 5,6%-kal haladta meg az előző évit. A régiós szintű nettó keresetek szélsőértékei (Közép-Magyarország: 169 ezer, illetve Észak-Alföld: 116 ezer forint) között közel másfélszeres volt a különbség.

A fentiekben összefoglalt és későbbiekben részletezett gazdasági folyamatok nem fogják át a régiók fejlettségére és gazdasági potenciáljára ható tényezők teljes körét. A térségek gazdasági helyzetének, a területi differenciáltság változásának komplex megítélését majd a későbbiekben közzétett 2011. évi területi GDP-adatok teszik lehetővé.

A RÉGIÓK GAZDASÁGI FEJLETTSÉGE, A GAZDASÁG ÁGAZATI SZERKEZETE

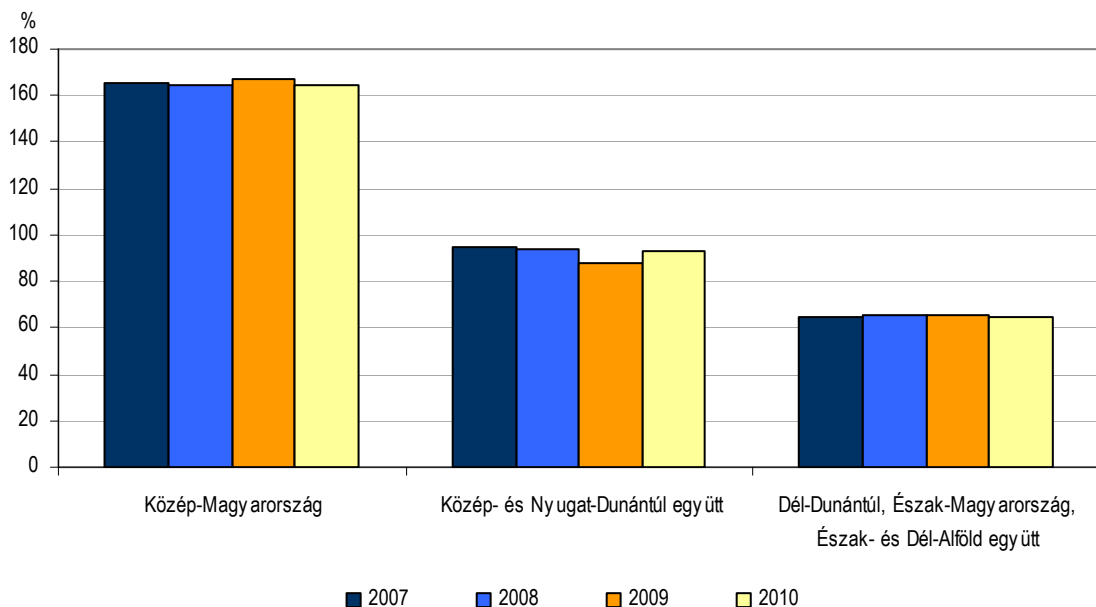
A magyar gazdaság ezredfordulót követő, 2006-ig viszonylag egyenletes ütemű (a bruttó hazai termék alapján évente 3,7–4,8% közötti) növekedése 2007-re lefékeződött. Főként a költségvetési korrekciós intézkedések keresletszűkítő hatása miatt 2007-ben gyakorlatilag stagnált, 2008-ban pedig alig (0,9%-kal) nőtt a gazdaság teljesítménye. A belső kiigazítás folyamatában lévő, sebezhető magyar gazdaságot a 2008 második felétől begyűrűző világgazdasági recesszió igen érzékenyen érintette: 2009-ben a GDP volumene 6,8%-kal maradt el az egy évvel korábbitól. Ezt követően 2010-ben a legtöbb uniós országhoz képest visszafogottabb, 1,3%-os növekedés következett be. A bővülés 2011-ben is folytatódott, üteme 1,6%-os volt, azonban a gazdaság teljesítménye továbbra is elmaradt a válság előtti, 2008. évi szinttől.

Területi bontásban 2010-ig állnak rendelkezésre GDP-adatok. Ezek tanúsága szerint a rendszerváltás óta a regionális különbségek 2006-ig tovább fokozódtak, elsősorban Közép-Magyarország átlag feletti fejlődésének hatására. Ezt követően 2008-ig a régiók közötti differenciák lényegében stagnáltak, vagyis a növekedési ütem fékezésével egyidejűleg a fejlettségi olló nyílása is megállt. A 2009. évi gazdasági visszaesés ismét a központi régió előnyének fokozódását hozta, ugyanakkor a vidéki régiókon belül némi közeledést eredményezett, a fejlettebb térségek átlagosnál nagyobb visszaesése miatt. A 2010-ben kezdődő konjunktúra lényegében a válság előtti regionális különbségeket állította vissza, elsősorban a fejlettebb dunántúli régiók pozíciójának javulásával.

Ez azt jelenti, hogy az **egy lakosra jutó GDP** tekintetében 2010-ben Közép-Magyarország számottevő előnye kissé csökkent az átlaghoz képest. A viszonylag fejlettebb vidéki térségek (Közép- és Nyugat-Dunántúl) pozíciója erősödött, ugyanakkor a kevésbé fejlett régiók (Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország, Észak- és Dél-Alföld) hátránya nem mérséklődött.

3. ábra

Az egy főre jutó GDP az országos átlag százalékában

Részletesebb bontásban, a régiók szintjén vizsgálva Közép-Magyarország teljesítménye 2010-ben 1,6-szerese volt az átlagnak, relatíve kisebb az egy évvel korábbinál. A fejlettebb

régiók közül Nyugat-Dunántúl a recessziót követő konjunktúra hatására elérte az országos átlagot, Közép-Dunántúl teljesítménye pedig a 2010. évi növekedés után az átlag 87%-a körül alakult. A kevésbé fejlett régiók egyike sem került közelebb az országos átlaghoz. Közülük Dél-Dunántúl fajlagos GDP-je az országos átlaghoz képest 1,1 százalékponttal romlott, így teljesítménye kissé távolodott az átlagos érték héttizedétől. Dél-Alföldé szintén visszaesett (1,3 százalékponttal), és az átlagos 65%-át érte el. A fejlettségi rangsor végén álló régiók közül Észak-Alföld gazdasági teljesítménye 1,6 százalékponttal távolabb került az átlagostól, annak 63,5%-át érte el. A rangsort 2008 óta záró Észak-Magyarország helyzete romlott legkevésbé (0,4 százalékponttal). A változások hatására a régiók fejlettségi rangsorában nem történt módosulás az előző évhez képest, és az első helyen álló Közép-Magyarország, valamint az utolsó helyen álló Észak-Magyarország fejlettsége közötti (2,7-szeres) különbség is lényegében megegyezett az egy évvel korábbival. A vidéki régiók tekintetében ugyanakkor a két szélsőértéket képviselő Nyugat-Dunántúl és Észak-Magyarország mutatójának aránya (1,6) nőtt 2009-hez képest.

1. tábla

Egy főre jutó GDP, 2010

Régió	Ezer Ft	Az országos átlagtól való eltérés		A megyék átlagától való eltérés		Az EU-27 átlagától való eltérés, % ^{a)}
		%	változása 2009-hez képest, százalékpont	%	változása 2009-hez képest, százalékpont	
Közép-Magyarország	4 374	64,4	-2,8	119,0	-6,9	5,5
Közép-Dunántúl	2 322	-12,7	3,9	16,3	3,6	-44,0
Nyugat-Dunántúl	2 661	0,0	6,5	33,3	7,0	-35,8
Dél-Dunántúl	1 815	-31,8	-1,1	-9,1	-2,8	-56,2
Észak-Magyarország	1 624	-39,0	-0,4	-18,7	-1,6	-60,8
Észak-Alföld	1 690	-36,5	-1,6	-15,4	-3,3	-59,2
Dél-Alföld	1 734	-34,8	-1,3	-13,2	-2,9	-58,2
ORSZÁG ÖSSZESEN	2 661	-	-			-35,8

a) Vásárlóerő-paritáson (PPS) számolva.

Megyék szintjén vizsgálva (Budapestet külön egységként kezelve) természetesen a régióknál nagyobb különbségeket tapasztalhatunk. Budapest egy főre jutó GDP-je 2,2-szerese az országos átlagnak, ami 2009-hez képest mérséklődött. A főváros fölényének mérséklődésével párhuzamosan a csökkenő értékek alapján rendezett megyei rangsor elején található megyék (melyek Pest megye kivételével rendre dunántúliak) helyzete javult, különösen Győr-Moson-Soproné. Ugyanakkor a sort záró alföldi és az észak-magyarországi megyék fajlagos gazdasági teljesítménye nem került közelebb az átlaghoz. A megyei sorrendben is egyfajta visszarendeződés figyelhető meg a válság előtti állapot irányába. Ez leglátványosabban Veszprém megyénél csúcsosodik ki, amely három pozíciót előrelépve 2010-ben a 10. helyet foglalta el. Jász-Nagykun-Szolnok ezzel ellentétes utat járt be, és a 2010. évi 17. helyezéseire legutóbb 2005-ben volt példa. Budapestet a legkevésbé fejlett Nógrád megyével összehasonlítva változatlanul 4,9-szeres a különbség, ugyanakkor a vidéki megyék szélsőértékeinek aránya (Győr-Moson-Sopron és Nógrád viszonylatában 2,3-ról 2,6-ra) jelentősen nőtt.

Nemzetközi összehasonlításban az Európai Unió **vásárlóerő-paritáson** (PPS) mért egy főre jutó GDP-adatai alapján a közösség átlagát 2010-ben régióink közül egyedül Közép-

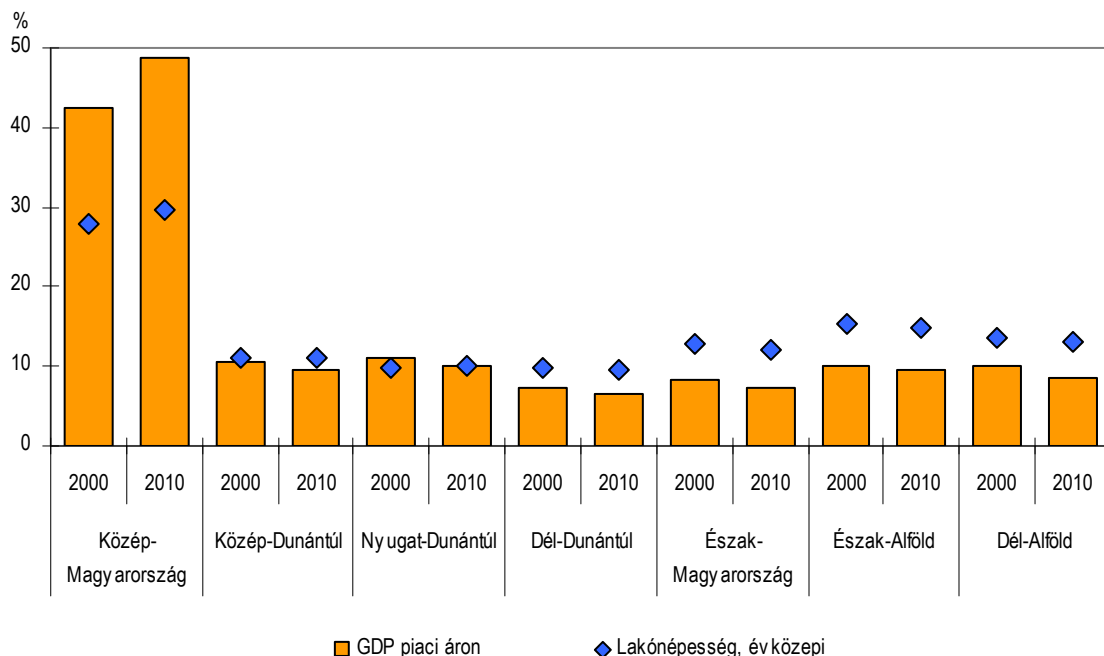
Magyarország mutatója haladta meg (5,5%-kal). Nyugat- és Közép-Dunántúl az uniós átlag növekvő részét, 64, illetve 56%-át érte el, és a négy kevésbé fejlett hazai régió teljesítménye az uniós átlag négytizede körül szóródott.

Magyarország gazdasági teljesítményének jelentős része Közép-Magyarországon koncentrálódik. A fővárost magában foglaló térségben 2010-ben a GDP közel felét (49%-át) állították elő, miközben a régióban a népesség mindössze háromtizede él. Hosszabb távon is a gazdasági teljesítmény közép-magyarországi koncentrálódása jellemző, 2000–2010 között a régió hozzájárulása az ország GDP-jéhez 6,2 százalékponttal nőtt. Ezzel párhuzamosan a lakónépesség hasonló irányú, de jóval enyhébb (1,8 százalékpontos) összpontosulása is megfigyelhető a térségben, a kevésbé fejlett régiók rovására.

Nagyrégiók szerint vizsgálva 2010-ben Dunántúl hozzájárulása a GDP-hez 26% körüli volt, ettől kissé elmaradt (a csaknem harmadával népesebb) Alföld és Északé (25%). Régióként tekintve a központi régió után a legnagyobb (10%) részesedést Nyugat-Dunántúl, a legkisebbet (6,4%) Dél-Dunántúl mutatta.

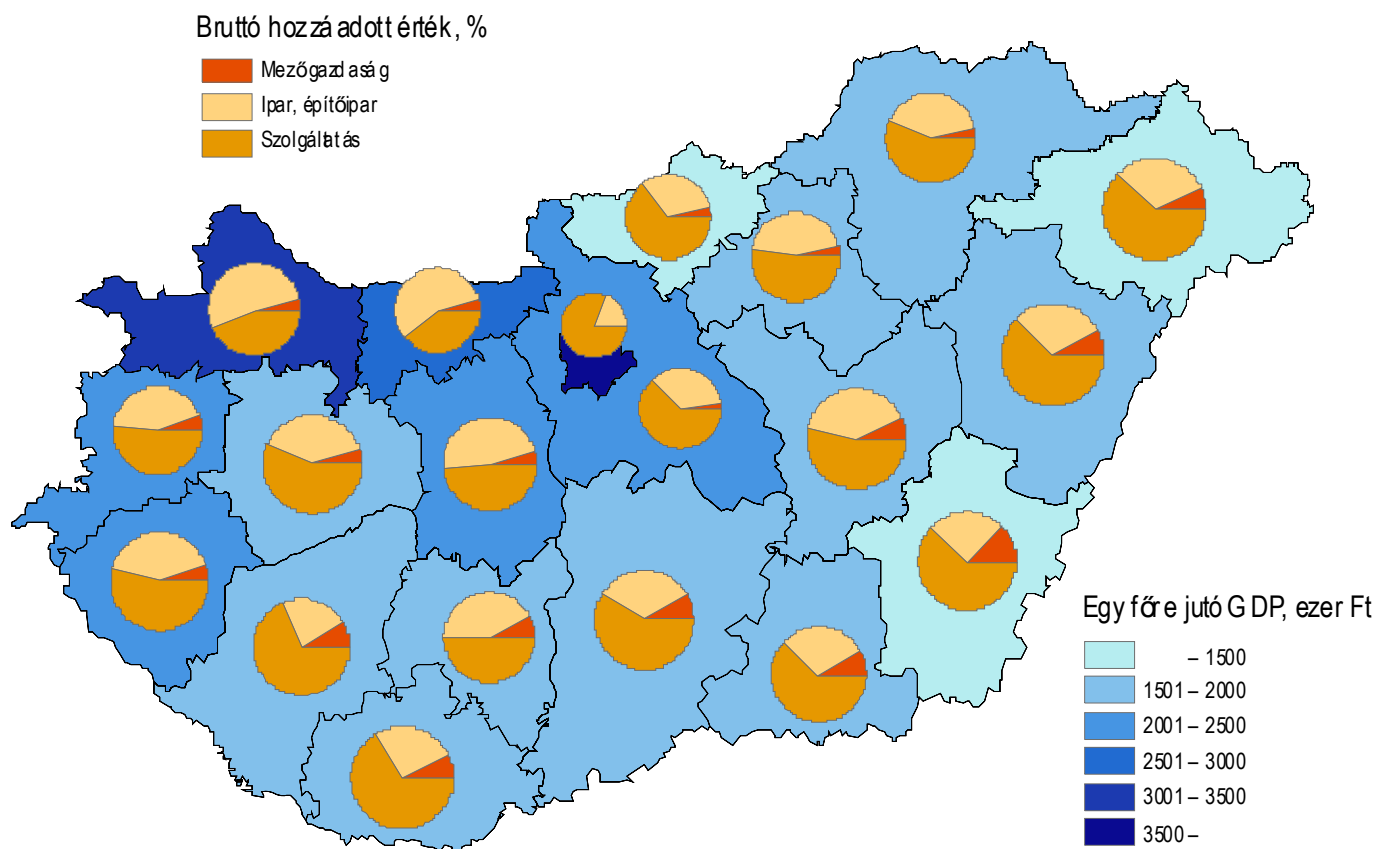
4. ábra

A GDP és a lakónépesség részaránya az országosból

A hazai térségek korábban kialakult, eltérő gazdasági szerkezetét – az egyes **nemzetgazdasági ágak** hozzájárulását a bruttó hozzáadott értékhez – a recesszió, illetve az azt követő konjunktúra alig módosította. A válság mélypontját követően 2010-ben az exportorientált, külkereskedelemhez szorosan kapcsolódó ágazatok teljesítményét növekedés, a belső keresletre alapozó, vagy a globális gazdaságnak kevésbé kitett ágazatokét csökkenés, illetve stagnálás jellemezte. Országosan a GDP kétharmada a szolgáltatást nyújtó ágakból, egyharmada az árutermelő gazdasági ágakból (mezőgazdaságból, iparból, építőiparból) származott.

Az egy főre jutó GDP és a bruttó hozzáadott érték megoszlása a nemzetgazdasági ágak főbb csoportjai szerint, 2010

A központi régió kiugró fejlettségi szintje elsősorban a tercier szektorra épülő gazdaságának köszönhető. Ennek megfelelően Közép-Magyarországon kimagasló a szolgáltatást nyújtó ágazatok részesedése (77%). Az ipar és az építőipar együttes részaránya közel 23%-ot tett ki, a mezőgazdaságé 0,5%-ot ért el. Értékét tekintve 2010-ben is – a mezőgazdaság kivételével – minden nemzetgazdasági ágban a központi régióból származott magasan a legnagyobb hozzáadott érték.

A két fejlettebb dunántúli régió gazdasági szerkezetében az ipar súlya visszaerősödött a válság előtti szintre, és az átlagosnak több mint másfélszerese volt. A 2010-ben jelentős növekedést elérő közúti gépjármű-gyártás leginkább e két régió GDP-jét növeli. Főként ennek köszönhető, hogy Komárom-Esztergom és Győr-Moson-Sopron megye bruttó hozzáadott értékének több mint a felét az ipar adta.

Észak-Magyarország (azon belül Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megye) gazdasági szerkezetében az átlagosnál szintén nagyobb részt (2010-ben 34%-ot) képvisel az ipar, és az ágazat súlya az előző két évit egyaránt meghaladta.

Az alacsonyabb egy főre jutó GDP-vel rendelkező régiókban (Dél- és Észak-Alföld, Dél-Dunántúl) a mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulása viszonylag magas (7,6–9,3%), a megyék közül Békésben kiemelkedő (13%). A fenti három régió adja az ország mezőgazdasági hozzáadott értékének közel hattizedét. Mindazonáltal a viszonylag jelentős súlyú (60–62%) szolgáltató szféra mellett e térségek iparosodottsági foka jóval alacsonyabb, mint a fejlettebb dunántúli régióké.

Tovább árnyalja a képet az egyes ágazatok egy lakosra jutó bruttó hozzáadott értékének vizsgálata.

Eszerint Közép-Magyarország a mezőgazdaság kivételével valamennyi területen jóval az adott ágazati átlag feletti teljesítményt nyújtott. A központi régió egy főre jutó bruttó hozzáadott értéke a megfelelő ágazati országos átlag több mint kétszerese az információ és kommunikáció, a pénzügyi szolgáltatás, valamint tudományos és műszaki tevékenység, adminisztratív szolgáltatás területén.

2. tábla

Az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték az országos ágazati átlag százalékában, 2010

Gazdasági ág	Közép-Magyar-ország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyar-ország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Országos ágazati átlag
Mezőgazdaság	24,3	119,8	131,0	161,9	68,4	137,0	173,1	100,0
Ipar	117,9	143,9	162,6	61,4	79,2	66,0	60,7	100,0
Építőipar	140,0	85,9	103,4	85,7	75,0	73,2	82,4	100,0
Kereskedelem; szállítás és raktározás, vendéglátás	181,3	73,1	83,3	65,7	54,1	59,7	64,0	100,0
Információ és kommunikáció	281,7	21,8	31,0	29,6	17,2	22,1	22,4	100,0
Pénzügyi szolgáltatás	252,1	34,9	46,4	38,6	28,7	31,1	39,5	100,0
Ingatlanügyletek	177,3	73,6	87,0	70,3	53,6	62,2	64,3	100,0
Tudományos és műszaki tevékenység; adminisztratív szolgáltatás	222,7	60,2	64,3	50,8	34,4	41,9	44,8	100,0
Közigazgatás; oktatás; egészségügyi szolgáltatás	157,5	67,0	75,1	83,1	74,4	79,0	76,1	100,0
Művészet és szabad idő; egyéb szolgáltatás	164,6	70,8	99,6	78,1	60,1	62,9	73,2	100,0

A Nyugat- és a Közép-Dunántúlon az egy főre jutó ipari hozzáadott érték kiemelkedő, 1,4–1,6-szerese a megfelelő országos adatnak.

A mezőgazdaság fajlagos mutatója főleg Dél-Alföldön magas, és – Észak-Magyarország kivételével – a vidéki régiók mindegyikében átlag feletti.

A GAZDASÁGI TELJESÍTMÉNYT BEFOLYÁSOLÓ FONTOSABB TÉNYEZŐK

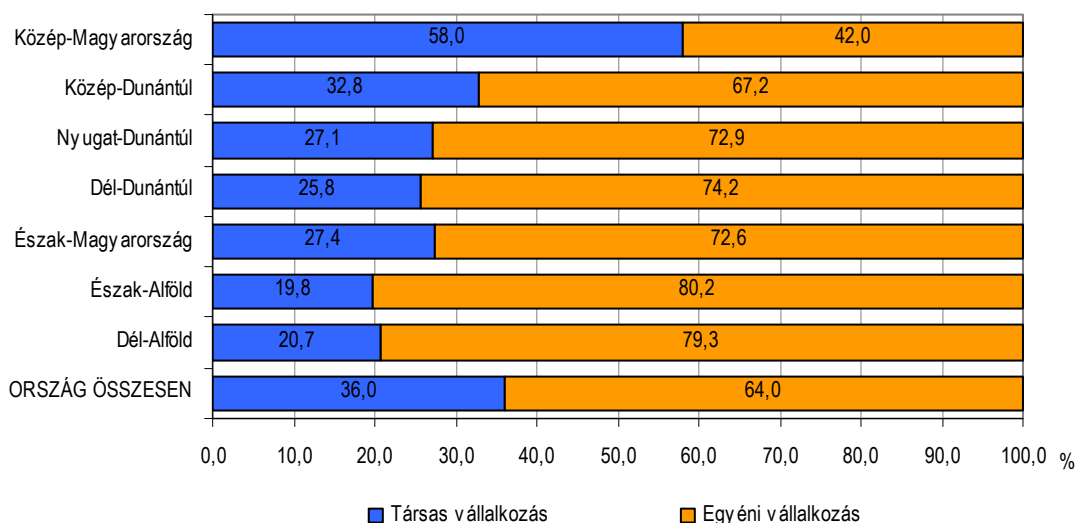
Regisztrált vállalkozások

A regisztrált gazdasági szervezetek számának növekedése az előző évekhez hasonlóan tovább folytatódott. 2011. december 31-én országosan 1 millió 790 ezer gazdasági szervezet szerepelt a nyilvántartásokban. A szervezetek száma 47 800-zal bővült az egy évvel korábbihoz képest, amely 2,7%-os növekedésnek felel meg. Gazdálkodási forma szerint a szervezetek túlnyomó része (92%-a) vállalkozásként folytatta tevékenységét. A nonprofit szervezetek aránya 6,8, a költségvetési és társadalombiztosítási szervezeteké 0,9%. A gazdasági szervezetek 2011. január 1-jétől érvényben lévő új besorolása következtében a 2011. évi gazdálkodási forma szerinti struktúra és az egyes gazdálkodási formákra vonatkozó adatok a korábbi évek adataival korlátozottan hasonlíthatók össze. Az új besorolás alapján néhány, eddig a vállalkozások közé sorolt gazdálkodási forma átkerült a nonprofit szervezetek és az egyéb szervezetek körébe.

Országosan 2011-ben 1 millió 652 ezer vállalkozást tartottak nyilván a regiszterben. A nyereségérdekeltségű szervezetek 36%-át társas, 64%-át egyéni vállalkozásként jegyezték be. Területi megoszlásuk az őstermelők 2008. évi kötelező adószám kiváltása óta jelentősen átrendeződött a korábbi évekhez képest.

6. ábra

A regisztrált vállalkozások megoszlása vállalkozási forma szerint, 2011. december 31.

Az egyéniek aránya a vállalkozásokon belül Közép-Magyarországon 42% volt, a vidéki régiókban – főként a nagyszámú őstermelői réteggel rendelkező alföldi régiókban – jóval e fölött, 67–80% között szóródott. A társas vállalkozások területi eloszlása koncentráliódik, 55%-ukat Közép-Magyarországon vették nyilvántartásba, miközben a többi régió részaránya egyenként csupán 6,3–8,4% között alakult. Az egyéni vállalkozások területi eloszlása a társas vállalkozásokénál sokkal kiegyenlítettebb. Közép-Magyarország 22%-os részesedését a többi régió 9,4–19%-kal követte.

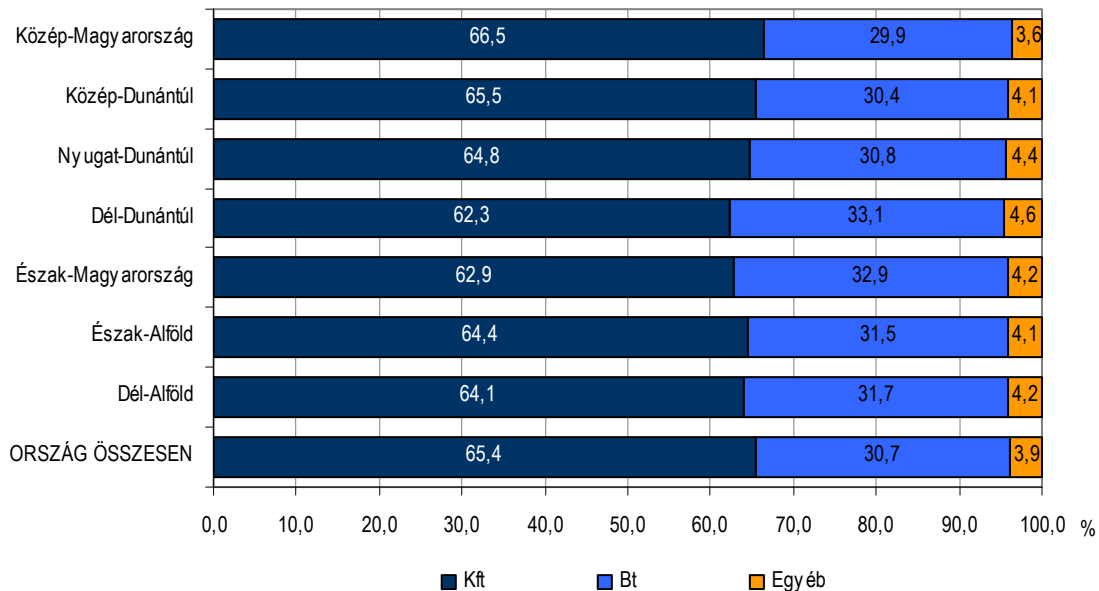
A társas vállalkozások körében a kft.-k és a betéti társaságok a leggyakoribbak. Az elmúlt évek tendenciájának megfelelően a kft.-k száma – a betéti társaságok rovására – emelkedett, ami továbbra is az alapításukhoz szükséges alaptőke nagymértékű mérséklésével

magyarázható, ugyanakkor a 2012-ben életbe lépő cégbejegyzési illeték megemelkedésének és a cégalapítások jogszabályi szigorításának a hatása is érezhető.

2011-ben az ország társas vállalkozásainak 65%-át kft.-ként tartották nyilván, miközben a betéti társaságok részaránya 31%-ra zsugorodott. (A kevésbé fejlett térségekben ugyanakkor az átlagosnál magasabb volt a betéti társaságok aránya.) A kft.-k 56%-át, a betéti társaságok 54%-át közép-magyarországi székhellyel jegyezték be.

7. ábra

A társas vállalkozások megoszlása gazdálkodási forma szerint, 2011. december 31.

A társas vállalkozások megközelítőleg 1%-át kitevő részvénytársaságok száma az év folyamán gyarapodott, ebben a már említett jogszabályi változás is szerepet játszott. A részvénytársaságok kétharmada Közép-Magyarországon tömörült, vagyis a társas vállalkozások közül a legátérdeklőbb forma koncentrációja itt volt a legerőteljesebb.

2011 végén az 1 millió 57 ezer egyéni vállalkozónak csupán 36%-a volt az ún. egyéni vállalkozói nyilvántartásba vételre kötelezett vállalkozó, ami a 2010 végéig alkalmazott besorolás szerint a vállalkozói igazolvánnyal rendelkezőnek felel meg. Ezen egyéni vállalkozók 27%-a Közép-Magyarországon tömörült.

A munkavégzés jellege szerint az egyéni vállalkozók 33%-a főfoglalkozásuként, 42%-a mellékfoglalkozásuként, 25%-a nyugdíjasként folytatta tevékenységét, régiókénti jelentős eltérés mellett. A főfoglalkozásúak aránya Közép-Magyarországon és Közép-Dunántúlon volt a legmagasabb (38 illetve 35%), Észak-Alföldön a legalacsonyabb (28%). A mellékfoglalkozású egyéni vállalkozók részaránya Közép- és Nyugat-Dunántúlon (45–45%), a nyugdíj mellett vállalkozóké – a mezőgazdasági jellegű vállalkozások nagyobb számú jelenlétével összefüggésben – Dél-Alföldön és Észak-Alföldön (31–32%) volt kiemelkedően magas.

A vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti struktúrája a szolgáltató szféra kiemelkedően magas, 63%-os részarányát mutatja országosan. Különösen Közép-Magyarországon jelentős a szolgáltató ágak súlya (82%), mindamellett valamennyi dunántúli régióban és Észak-Magyarországon az ilyen szervezetek adják a vállalkozások nagyobb részét, a dunántúli területeken 60–67%-át, Észak-Magyarországon 56%-át. A két alföldi régióban az áruterelő ágak súlya a számottevőbb (55–58%), döntően az agrárvállalkozások magas számából adódóan. A mezőgazdasági vállalkozások zöme (98%-a) ezekben a régiókban egyéni vállalkozás, leginkább csupán adószám kiváltására kötelezett östermelő. Ezek nélkül számítva

a vidéki régiók jóval kiegyenlítettebbek szervezeteiknek az árutermelő és szolgáltató ágak szerinti megoszlásában.

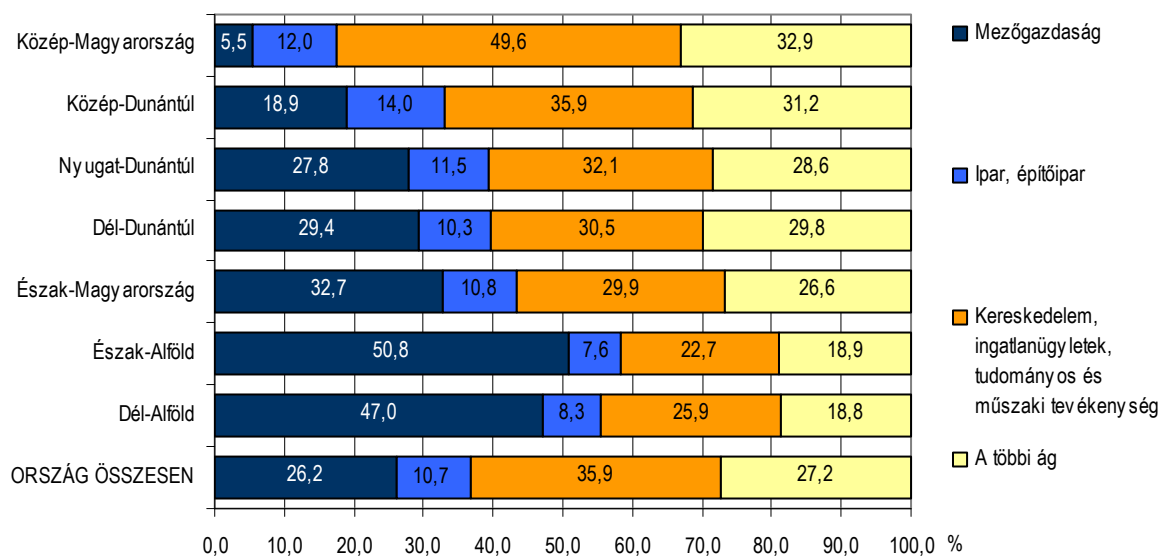
Az árutermelő területeket vizsgálva a mezőgazdasági vállalkozások az összes vállalkozás 26%-át adják átlagosan. Közép-Magyarország és Közép-Dunántúl kivételével valamennyi régióban nagyobb az átlagnál a vállalkozásokon belüli súlyuk, a legmagasabb Dél- és Észak-Alföldön (47–51%).

Az ipari nyereségérdekeltségű szervezetek részaránya országosan 4,7%, Közép-Dunántúlon, Nyugat-Dunántúlon, Észak-Magyarországon, továbbá Közép-Magyarországon átlag feletti. Ez utóbbi régiókban az építőipari vállalkozások részaránya is eléri, vagy meghaladja az átlagost (6,0%).

A szolgáltató ágak közül valamennyi régióban három terület, nevezetesen a kereskedelem, az ingatlanügyletek, valamint a tudományos és műszaki tevékenység szervezeteinek aránya a legmagasabb, egyenként átlagosan 10–13% közötti. Közép-Magyarországon ezek az arányok a szolgáltató szféra összességében is igen magas részesedéséből adódóan érdemben nagyobbak, 16–17% közöttiek, a dunántúli régiókban az átlaghoz közeli, jellemzőbben azonban az alattiak. Észak-Magyarországon az átlagnál egyértelműen kisebb a szolgáltató szféra szereplőinek súlya, és az alföldi régiókban az előbbinél is markánsabb az átlaghoz viszonyított elmaradás.

8. ábra

A regisztrált vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2011. december 31.

A vállalkozások régiók szerinti megoszlását nemzetgazdasági áganként vizsgálva számos területen az átlagnál is nagyobb fővárosi koncentráció mutatható ki. Összességében a vállalkozások 34%-ának székhelye a központi régió. A koncentráció jellemzője, hogy Közép-Magyarországon

- a mezőgazdaság kivételével valamennyi ágazat szervezeteinek száma (súlya) kiemelkedően a legmagasabb;
- a főbb szolgáltató ágak (kereskedelem, ingatlanügyletek, tudományos és műszaki tevékenység) országosan belüli súlya meghatározó (44–52%);
- a kisebb súlyú szolgáltató ágak közül az információ és kommunikáció jelenléte különösen erős (63%);
- 50%-hoz közeli, illetve afeletti a 67 ezer vállalkozást tömörítő adminisztratív szolgáltatás és a 41 ezer szervezettel rendelkező művészet és szabadidő ág aránya

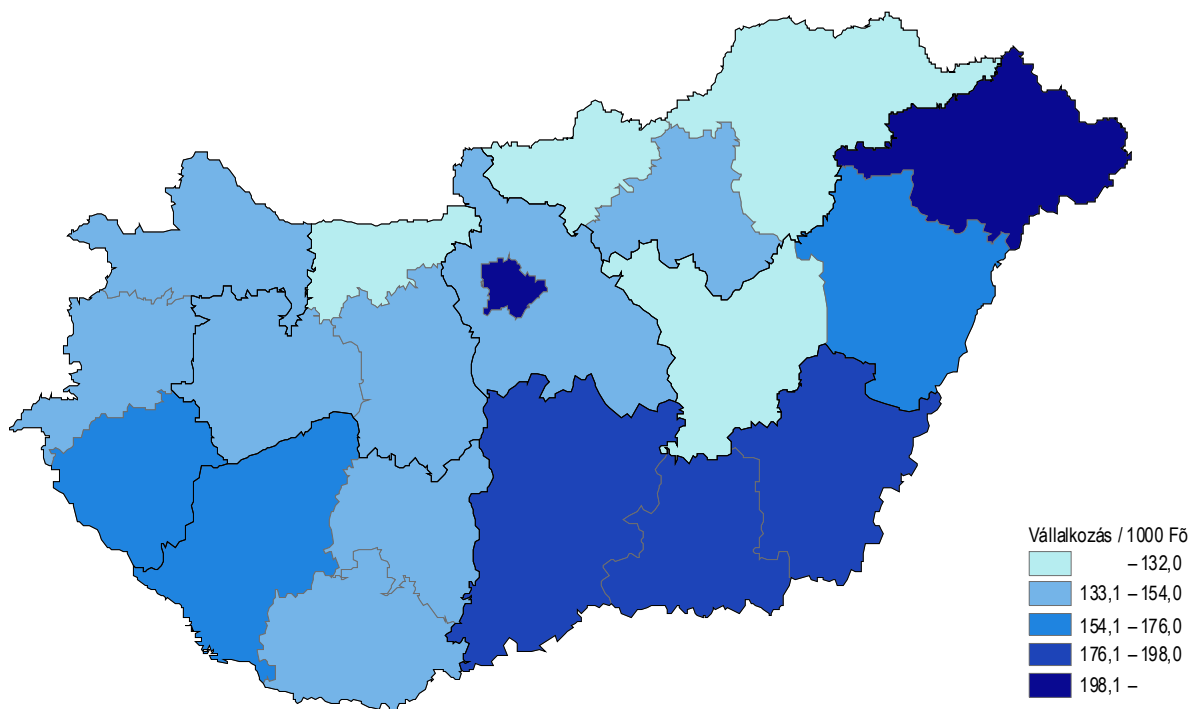
az országosból. Jóval átlag feletti (42%) a térség részaránya a szállítás és raktározás ágban is, ahová 41 ezer vállalkozást soroltak be;

- a vállalkozások egészére jellemzőn a mezőgazdaság mellett csupán a vendéglátás (27%) és az oktatás részaránya alacsonyabb (33%);
- a főváros szerepe meghatározó, azonban néhány területen (információ és kommunikáció, szállítás és raktározás), még ha a fővárosinál jóval kisebb intenzitással, Pest megye vonatkozásában is kimutatható.

2011 végén átlagosan 166 vállalkozás jutott ezer lakosra. A vállalkozás-sűrűséget tekintve élen álló Közép-Magyarország (189) és a legkisebb vállalkozási aktivitású Észak-Magyarország (122) fajlagos mutatója között számottevő különbség (67) van. A társas vállalkozások elterjedtségében az előbbinél is nagyobb különbségek mutatkoznak. A szóródás intervalluma 33–110 közötti, és a legmagasabb közép-magyarországi adat az átlagos 1,8-szerese. Az átlagosnál nagyobb vállalkozássűrűséget a központi régiót kivéve egyetlen régió sem mutat. Az egyéni vállalkozások népességarányos előfordulási gyakorisága – az adószám kiváltására kötelezett, túlnyomó részt mezőgazdasági őstermelők nélkül számítva – jóval kiegyenlítettebb. Az átlagos értéket (39) Dél-Alföld és a három dunántúli régió múlja felül, ahol az intenzitási viszonyszám 41–47 közötti.

9. ábra

Ezer lakosra jutó regisztrált vállalkozás, 2011. december 31.

A vállalkozások méretstruktúra szerinti megoszlása a korábbi évekhez képest nem mutat lényeges változást. A legfeljebb 49 fős létszámú kisvállalkozások 99,6%-os részesedésükkel továbbra is megtartották vezető szerepüket. Az 50–249 fős középvállalkozások részaránya 0,3, a legalább 250 főt foglalkoztató nagyvállalatoké mindössze 0,1%. 2011. december 31-én ez utóbbiból 1060-at tartottak számon. Az összes nagyvállalat 46%-a Közép-Magyarországon koncentrált. A többi régió – Dél-Dunántúlt kivéve, ahol csupán 5%-ukat jegyezték be – 8–12% közötti arányt képviselt.

Külföldi befektetések

Magyarországon a külföldi érdekeltségű vállalkozások exportjuk, beruházásaik és a foglalkoztatásban betöltött szerepük révén jelentős mértékben járulnak hozzá a gazdaság teljesítményéhez. Hazánkban a külföldi működő tőke értéke 2000 és 2007 között csaknem háromszorosára nőtt, majd – a 2008. évi mérséklődést követően – 2009-ben és 2010-ben az előző évekhez képest kisebb ütemben növekedett az állománya.

2010. december 31-én Magyarországon a **külföldi befektetések nagysága** 16 528 milliárd forintot tett ki, melyből 16 105 milliárd forint nagyságú befektetés területi megoszlását van mód vizsgálni.

A területre bontható külföldi működő tőke összege folyó áron összességében 3,7%-kal nőtt az előző év azonos időpontjához képest. Régióként tekintve Közép-Dunántúlon és Észak-Magyarországon stagnált a befektetések értéke, a többi régióban bővült. A legnagyobb mértékű gyarapodás Nyugat-Dunántúlon (14%), a legkisebb ütemű (2,2%) pedig a külföldi tőke mérvadó részét koncentráló központi régióban következett be.

2010 végén a külföldi befektetések 67%-a Közép-Magyarországon összpontosult, 22%-a a nyugat- és közép-dunántúli, a fennmaradó 11%-a pedig együttesen az alföldi, észak-magyarországi és dél-dunántúli székhelyű vállalkozásokban realizálódott.

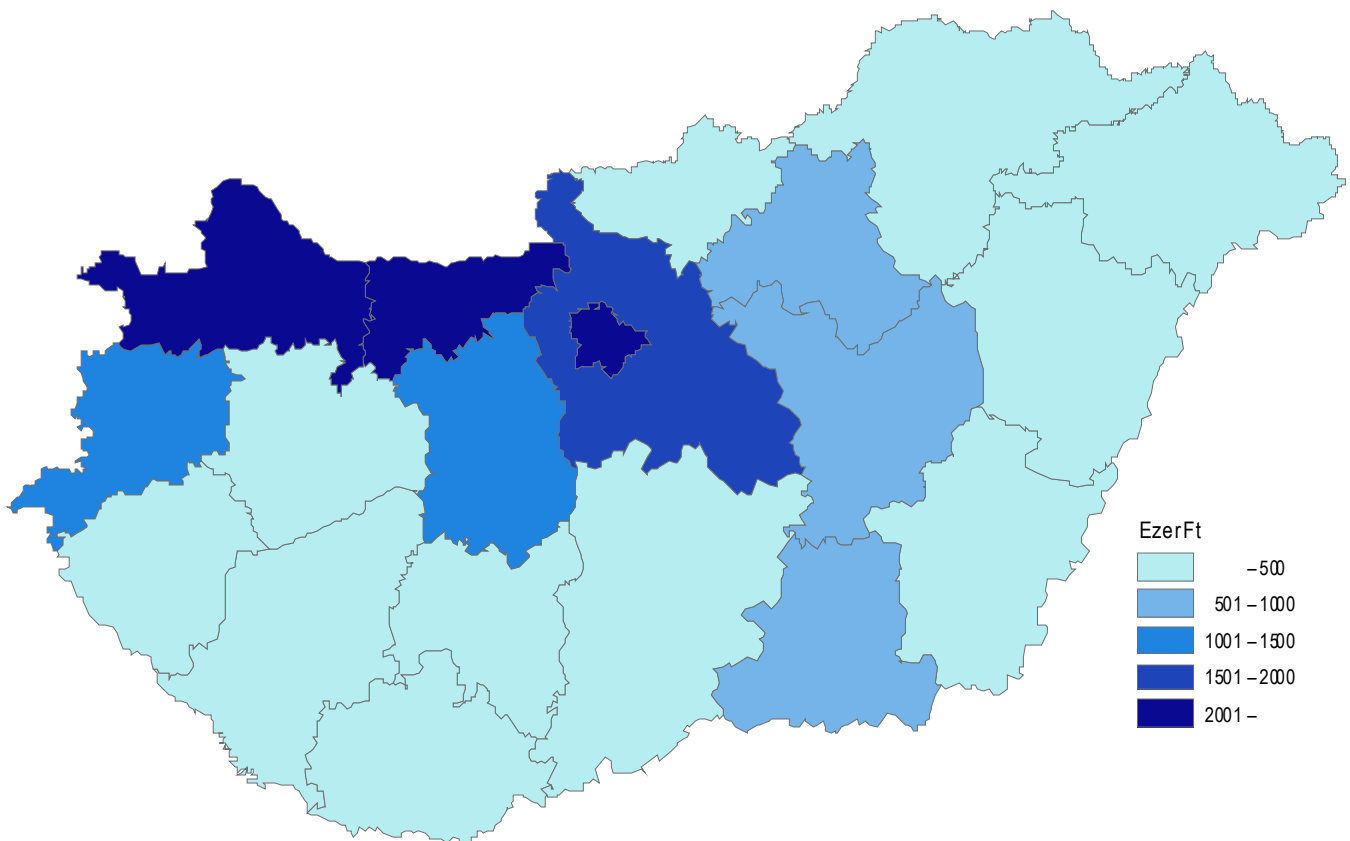
A külföldi befektetések növekedésével egyidejűleg a **külföldi érdekeltségű vállalkozások száma** 2010-ben 372-vel, vagyis 1,3%-kal nőtt az országban az előző évhez képest. A pozitív irányú változást ugyanakkor szinte kizárólag a közép-magyarországi vállalkozói kör bővülése idézte elő, miközben a többi térségben legfeljebb az előző évi szinten maradt a külföldi érdekeltségű vállalkozások száma, sőt Közép- és Dél-Dunántúlon 4–5%-os csökkenés történt. Így 2010. december 31-én összesen 29,5 ezer külföldi érdekeltségű vállalkozást tartottak nyilván az országban, ezen belül a legtöbbet (21 ezret) továbbra is Közép-Magyarországon, a legkevesebbet (764-et) pedig változatlanul Észak-Magyarországon.

A külföldi érdekeltségű vállalkozások körében 2010 végén országosan a kizárólag külföldi tulajdonban lévők aránya 77, a külföldi többségűeké 13, míg a hazai többségűeké 10%-ot képviselt. A kizárólag külföldi tulajdonban lévők száma 2010-ben 4,0%-kal növekedett, a vegyes tulajdonúaké viszont 7,0%-kal csökkent, így a kizárólag külföldi érdekeltségűek részaránya növekedett, és régióként 63–79% között szóródott. A legmagasabb arány e vonatkozásban is Közép-Magyarországot, a legalacsonyabb Észak-Magyarországot jellemezte.

A külföldi tőke területi allokációjából adódóan az **egy lakosra jutó** külföldi befektetések nagysága régióként széles intervallumban, 0,2 millió és 3,6 millió forint között szóródott az országos átlag (1,6 millió forint) körül. A mutató értéke Közép-Magyarországon az átlagosnak 2,2-szerese, Nyugat-Dunántúlon 1,3-szerese volt, ugyanakkor Közép-Dunántúlon az országos átlag nyolctizedét tette ki, és ennél is nagyobb lemaradást mutatott Észak-Magyarország, valamint Észak- és Dél-Alföld, továbbá Dél-Dunántúl. Legnagyobb hátránnyal Dél-Dunántúl rendelkezett, ahol a külföldi tőke az országos egytizede volt. A szélsőértékek közötti eltérés így megegyezett az egy évvel korábbival.

Megyéenként tekintve, a főváros mellett csak Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megyében haladja meg az egy lakosra jutó külföldi tőke értéke az országos átlagot. E három térségtől jelentősebb lemaradást mutat ugyan Pest, Fejér és Vas megyék mutatója, de így is lényegesen kedvezőbb az előbbieken nem említett területekénél. A fajlagos külföldi tőke állománya igen eltérően változott az egyes megyékben. A legnagyobb mértékű növekedés (34%) Szabolcs-Szatmár-Bereg, a legnagyobb csökkenés (17%) pedig Veszprém megyében történt, a szélsőértékek (Budapest, illetve Tolna megye) közötti különbség azonban továbbra is igen számottevő.

Egy lakosra jutó külföldi tőke, 2010. december 31.

Az előző évekhez hasonlóan a külföldi tőke legnagyobb része, 38%-a a feldolgozóipari vállalkozásokban koncentrálódott, és ezen belül legjelentősebb hányada a járműgyártás ágazatban volt jelen. A külföldi befektetésekből mérvadó arányban részesedett még a kereskedelem, a pénzügyi szolgáltatás, valamint a tudományos és műszaki tevékenység is, amelyekben együttesen a teljes tőkeállomány 35%-a működött.

Arányaiban nézve a vidéki régiók vállalkozásai együttesen csak a mezőgazdaságban és az iparban jutottak a befektetett külföldi tőke nagyobb részéhez, a többi jelentősebb ág mindegyikében a központi régió rendelkezett a külföldi tőke legnagyobb hányadával.

Közép-Magyarországon jellemzően a szolgáltatási ágakba invesztálódott a külföldi tőke meghatározó hányada (78%-a), ugyanakkor Nyugat- és Közép-Dunántúlon a gépiparban (különösen a járműgyártás ágazatban), Észak-Magyarországon és Dél-Alföldön az energiaiparban, az észak-alföldi és dél-dunántúli régióban pedig a számítógép, elektronikai, optikai termékgyártás ágazatban volt a legmagasabb a külföldi tőke nagysága.

Beruházás, lakásépítés

A nemzetgazdasági **beruházások** volumene 2008 óta minden évben csökkent. 2011-ben azonban a gazdasági szervezetek (vállalkozások, költségvetési szervek és intézményeik, nonprofit szervezetek) éves adatai alapján a fejlesztések értéke 3938 milliárd forint volt, összehasonlító áron 1,1%-kal több, mint az előző évben.

A 2011. évi folyamatok az ország egyes régiót egyenlőtlenül érintették. A beruházások legnagyobb szeletét adó központi régióban 11%-os volumencsökkenés következett be, és visszaestek a fejlesztések Közép-Dunántúlon is (14%-kal). Ezzel szemben Nyugat-Dunántúlon

jelentősen (52%-kal) bővült a beruházások volumene a Győr-Moson-Sopron megyei feldolgozóipari fejlesztések következtében. A többi régióban is növekedett a beruházások értéke, legnagyobb mértékben (8,1%-kal) Dél-Alföldön, legkevesbé (2,3%-kal) Dél-Dunántúlon.

A változások eredményeként 2011-ben a fejlesztések csökkenő hányada, 35%-a valósult meg a központi régióban. A beruházások több mint háromtizede – az előző évihez képest 1,5 százalékponttal magasabb hányada – az Alföld és Észak-Magyarország térségét érintette. A nyugat-dunántúli beruházások részaránya 14%-ra növekedett, a közép-dunántúliak, illetve a dél-dunántúliak 10 és 8,5%-ot képviseltek.

A fejlesztések egy lakosra jutó értéke jelentős területi eltéréseket mutatott. Az országos átlagot két régió, Nyugat-Dunántúl és Közép-Magyarország haladta meg (41, illetve 17%-kal). Az egy lakosra jutó fejlesztések értéke 2011-ben Észak-Magyarországon volt a legalacsonyabb (277,4 ezer forint), az országos mutató héttizedét, illetve a legmagasabb nyugat-dunántúlinak a felét tette ki. A régiós szélsőértékek aránya az előző évvel megegyezett, ugyanakkor a 2009. évi (2,7-szeres) különbséghez képest csökkent az eltérés. (Akkor Közép-Magyarország, illetve Észak-Magyarország képviselte a két szélsőértéket.) 2011-ben a megyék rangsorát Győr-Moson-Sopron vezette az előzőekben már említett nagyberuházásnak köszönhetően, mutatójának értéke (853,8 ezer forint) a legalacsonyabb értékkel rendelkező Nógrád megyeinek a 6,2-szerese volt.

3. tábla

A beruházási teljesítményérték fontosabb adatai, 2011

Régió	Milliárd Ft	Előző év=100,0	A gépberuházások aránya, %	Egy lakosra jutó	
				beruházás	GDP, 2010
				az országos átlag %-ában	
Közép-Magyarország	1 377,6	88,7	47,7	117,1	164,4
Közép-Dunántúl	393,6	86,1	55,7	91,2	87,3
Nyugat-Dunántúl	553,7	152,1	50,5	141,0	100,0
Dél-Dunántúl	335,9	102,3	49,1	90,7	68,2
Észak-Magyarország	329,7	106,4	53,5	70,2	61,0
Észak-Alföld	430,2	103,8	41,2	73,7	63,5
Dél-Alföld	456,4	108,1	46,7	88,6	65,2
ORSZÁG ÖSSZESEN ^{a)}	3 938,5	101,1	49,4	100,0	100,0

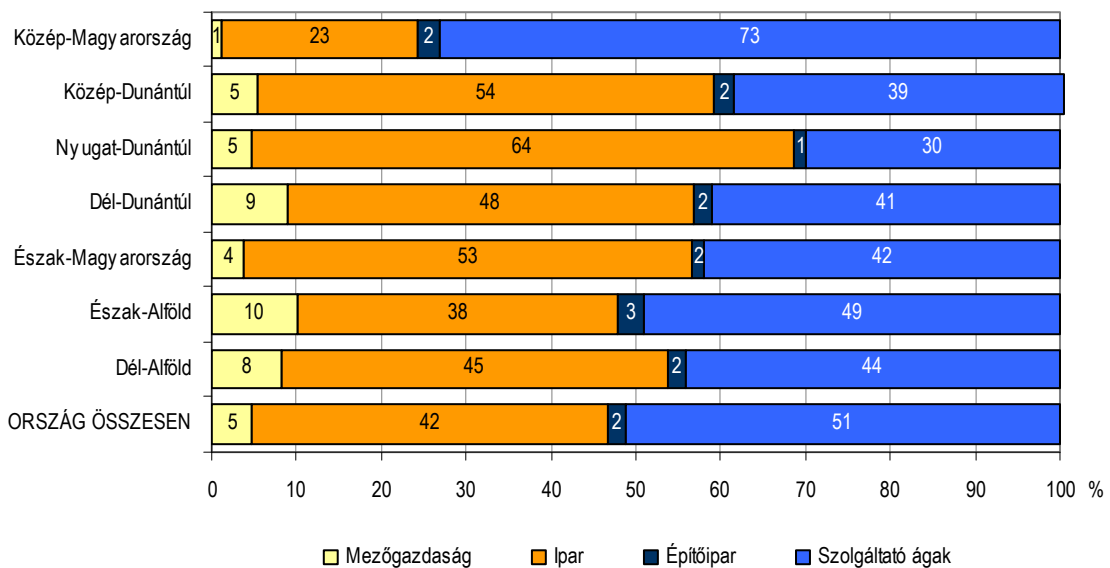
a) Országhatáron kívüli tevékenységgel együtt.

A beruházások növekedését az Új Széchenyi-terv forrásai ugyan segítették, a romló üzleti kilátások, a visszaeső belföldi kereslet, valamint a jelentősen leszűkült és megdrágult banki hitelezés visszafogó tényezőkként játszottak közre. Országosan növekedett a termelő ágak beruházásainak volumene, míg a szolgáltató ágaké együttesen csökkent az előző évihez képest. A termelő ágakban tapasztalható élénkülés az összes investícióból legnagyobb arányban (31%) részesülő feldolgozóipari fejlesztéseknek köszönhető, amelyek teljesítményértéke összehasonlítva áron 2010-hez képest mintegy harmadával nőtt. Bővültek a mezőgazdasági beruházások is (19%-kal), ugyanakkor az építőipariak tovább szűkültek, és a 2010. évi érték héttizedét tették ki. A szolgáltató ágak közül legmagasabb súlyt (13%) képviselő szállítás és raktározás ágban a beruházások 27%-kal visszaestek, az egyenként 7,6–7,6%-os arányban részesülő kereskedelem és ingatlanügyletek investíció pedig stagnáltak. Az előbbieknél kisebb súlyt (1,6, illetve 2,4%-ot) képviselő pénzügyi szolgáltatás, illetve egészségügyi szolgáltatás ágazatokban nőtt a legnagyobb mértékben a beruházások volumene (25, illetve 45%-kal).

A beruházások ágazatonkénti megoszlása és annak változása is jelentős területi különbségeket mutat az adott régió gazdaságszerkezeti sajátosságaival összefüggésben. A mezőgazdasági beruházások minden régióban növekedtek. Az ágazat fejlesztéseinek több mint négytizede Észak-, illetve Dél-Alföldön realizálódott. Valamennyi régióban magas részarányt (23–64%-ot) képviselt az ipar. Az ipari fejlesztések legnagyobb mértékben Nyugat-Dunántúlon, illetve Dél-Alföldön növekedtek, melynek hátterében Győr-Moson-Sopron és Vas megyében az Audi, illetve az Opel gyárbővítése, valamint Bács-Kiskun megyében a Mercedes kecskeméti üzemének létrehozása áll¹. Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon is emelkedtek, a többi régióban viszont csökkentek az ipari beruházások. Összességében az ipari fejlesztések folyó áron jelentősen bővültek, ezzel szemben az építőipari fejlesztések Nyugat-Dunántúl kivételével minden régióban visszaestek, legnagyobb mértékben Közép-Magyarországon (44%-kal). Részesedésük az országosan beruházásokon belül átlagosan 2,1%-ot tett ki. A szolgáltató ág részesedése az összes beruházáson belül a régiók többségében mérséklődött, a központi régióban, illetve Közép-Dunántúlon és Észak-Alföldön viszont növekedett, a legnagyobb mértékben a központi régió beruházásain belül (6,6 százalékponttal), ahol 73%-os részarányt képviselt. A többi régióban az beruházások jóval kisebb része (30–49%-a) szolgált a tercier szektort. A szállítás és raktározás beruházásai Észak-Alföld kivételével minden régióban csökkentek, legnagyobb mértékben (75, illetve 61%-kal) Dél-Dunántúlon és Dél-Alföldön.

11. ábra

A beruházások megoszlása főbb nemzetgazdasági ágak szerint, 2011

A beruházásokban változatlanul a vállalkozások szerepvállalása a meghatározó. 2011-ben a fejlesztések növekvő hányadát, 84%-át a versenyszféra vállalkozásai hajtották végre. Beruházásaik teljesítményértéke 3298 milliárd forintot tett ki, folyó áron 7,3%-kal többet, mint egy évvel korábban. Kiugróan magas (69%-os) volt a növekedés Nyugat-Dunántúlon, míg Közép-Magyarországon, illetve Közép-Dunántúlon 7,5, illetve 10%-os csökkenés következett be. Ezzel egyidejűleg a költségvetési szervek és intézményeik beruházásai folyó áron 9,3%-kal csökkentek az előző évhez képest, és az országos beruházások 15%-át adták. Beruházásaik – Észak-Magyarország kivételével – minden régióban csökkentek (2,9–18%-kal). A nonprofit szervezetek részesedése 0,9%-ot tett ki, ugyanakkor Dél-Dunántúlon a szektor súlya jóval átlag feletti (4,0%) volt.

¹ Forrás: [Audi honlapja](#), [Opel honlapja](#), [Mercedes-Benz honlapja](#).

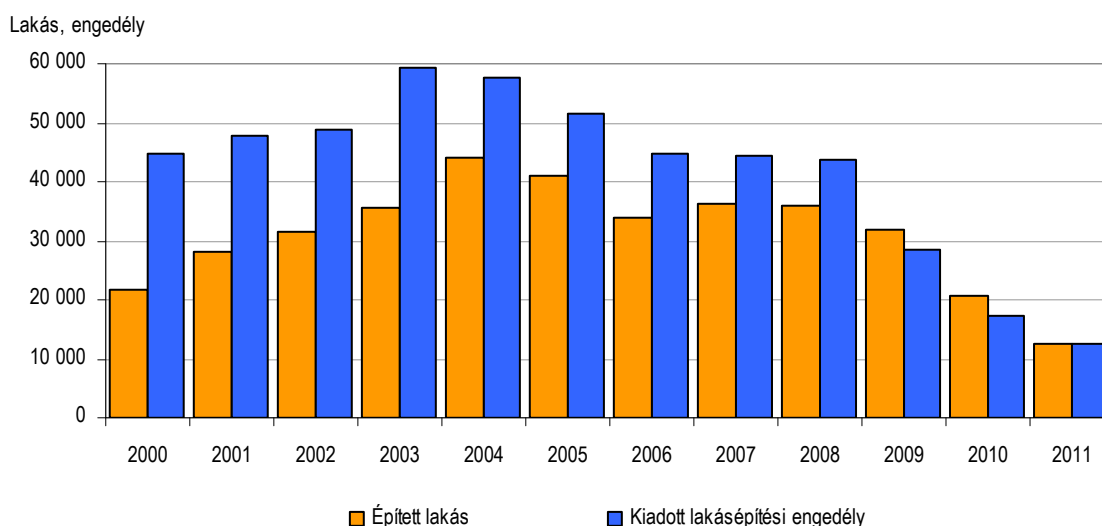
A beruházások anyagi-műszaki összetételét tekintve az építési beruházások folyó áron 1,4%-kal mérséklődtek, míg a gép- és berendezésberuházások számottevően, folyó áron 8,8%-kal növekedtek. A beruházási célú ráfordításokból az épületek és egyéb építmények építése, illetve a gépek, berendezések és járművek beszerzése, létesítése közel azonos, 49–50% közötti részarányt képviselt. A beruházások fennmaradó 1%-át egyéb célra (ültetvény, erdő, tenyész- és igásállat, föld, telek stb. beszerzésére) fordították. A gépberuházások aránya Közép-Dunántúlon, illetve Észak-Magyarországon volt jelentősebb (56, illetve 53%), míg az épületberuházásoké Észak-Alföldön és Közép-Magyarországon magasabb volt az átlagosnál (57, illetve 52%).

Az épületek, egyéb építmények beruházásain belül a **lakásépítésre** vonatkozóan rendelkezünk részletesebb információkkal.

2011-ben folytatódott a lakásépítések piacán tapasztalható dekonjunktúra. Az év során használatba vett lakások száma (12,7 ezer) az előző évi alacsony érték mindössze hattizedét tette ki. Ilyen alacsony építési számra az elmúlt évtizedben nem volt példa. A kiadott engedélyek száma (12,5 ezer) harmadik éve nem érte el az építéseket. 2011-ben a lakásállomány összesen 10 ezer lakással bővült, és 4,4 milliót tett ki.

12. ábra

Épített lakások és a kiadott építési engedélyek

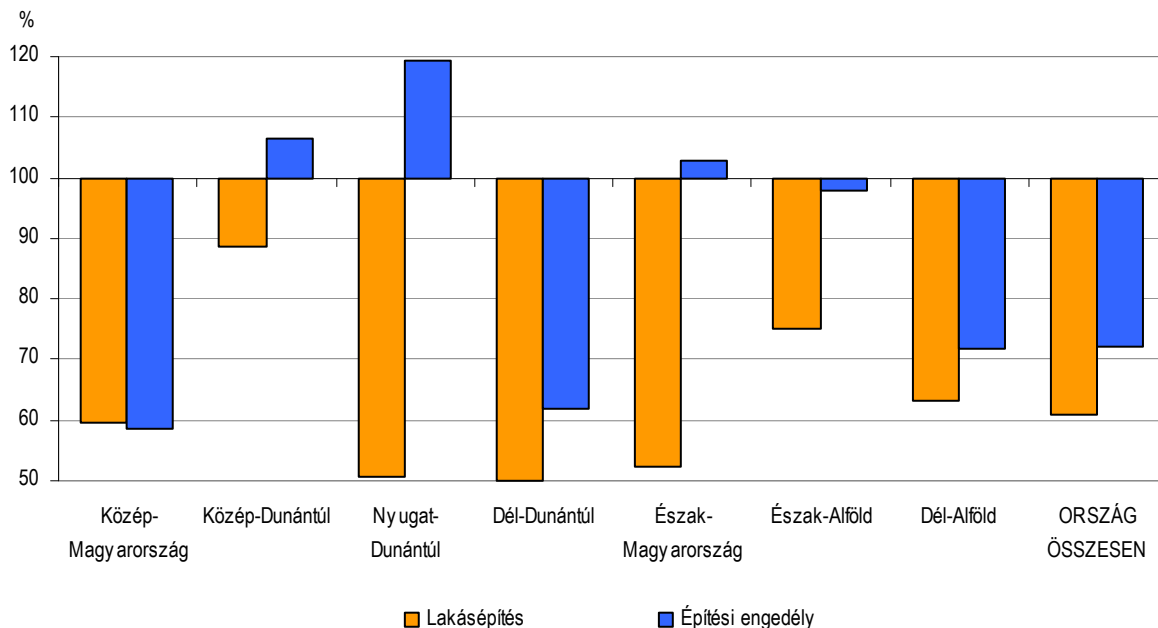

Az év folyamán használatba vett lakások száma minden régióban és – Veszprém kivételével – minden megyében csökkent. A legnagyobb mértékű visszaesés Dél- és Nyugat-Dunántúlon, valamint Észak-Magyarországon történt, ahol feleannyi lakást vettek használatba az egy évvel korábbinál. Egyes megyékben (Somogy, Borsod-Abaúj-Zemplén) még ennél is nagyobb mértékű (67, illetve 60%-os) visszaesés következett be.

13. ábra

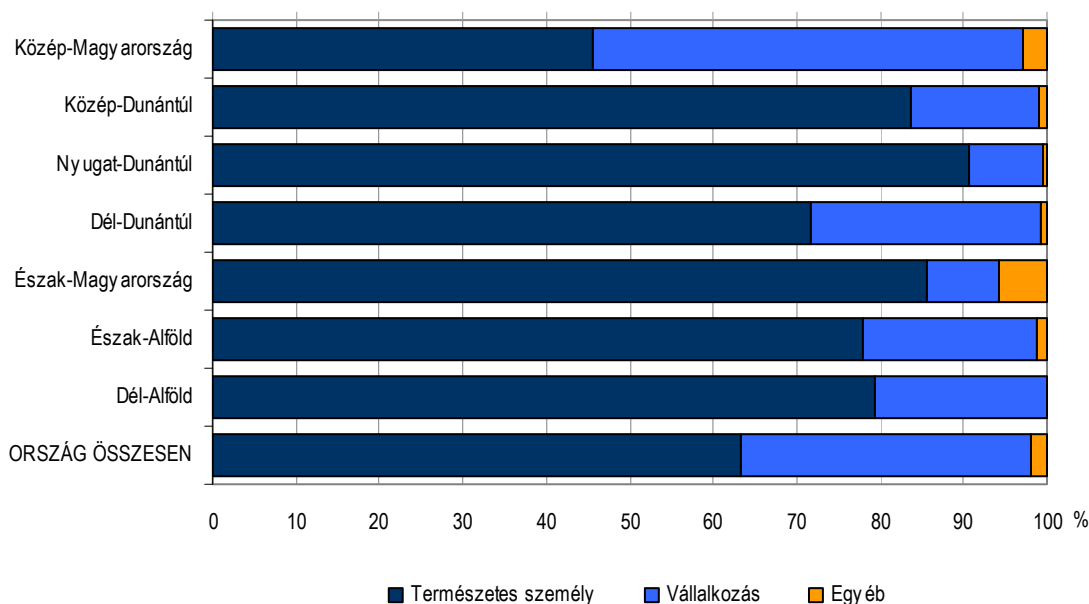
A használatba vett lakások és kiadott lakásépítési engedélyek, 2011

(előző év=100,0)

Tízezer lakosra átlagosan 13 építés jutott. Közép-Magyarország mutatója továbbra is kiemelkedően magas (22), hiszen a lakásépítések fele rendszerint itt realizálódik. A legalacsonyabb értékkel – az egy évvel korábbihoz hasonlóan – Észak-Magyarország rendelkezett, ahol mindössze 5 építés jutott tízezer lakosra. A többi régióban a mutató értéke jóval szűkebb intervallumban, 8–12 között mozgott. Az építések intenzitása a szélsőértékeket képviselő régiókat figyelmen kívül hagyva az előző évinél (10–25) jóval szűkebb határon belül alakult, azaz e tekintetben a régiók közötti különbségek mérséklődtek. A szélsőértékekkel is kalkulálva a 2010. évi (4,1-szeres) különbséghez képest az eltérés nőtt (4,4).

A lakások döntően természetes személyek, illetve vállalkozások beruházásaként épülnek. 2011-ben a természetes személyek szerepvállalása (14 százalékponttal) nőtt az előző évihez képest, a vállalkozásokkal szemben. Így országosan a lakások 63%-át természetes személyek, 35%-át vállalkozások, 2%-át pedig egyéb (helyi önkormányzat, központi költségvetési szerv stb.) építtető építtették. A versenyszféra részaránya a központi régióban az országos átlagot meghaladó volt (52%), itt a lakások több mint felét vállalkozások építtették. A vidéki térségekben ugyanakkor a magánszemélyek építései a meghatározóak, részesedésük az építések közül 72–91% között szóródott. A vállalkozások építései minden régióban visszaestek, összességében 58%-kal. A csökkenés mértéke régióként 34–87% közötti volt, Észak-Alföldön a legalacsonyabb, Nyugat-Dunántúlon a legmagasabb. A megyék közül egyedül Hajdú-Biharban mutatkozott növekedés (8,8%-os) a vállalkozók által építtetett lakások számában. A természetes személyek építései összességében 22%-kal csökkentek az előző évhez képest, a legnagyobb (33%-os) visszaesés Észak-Magyarországon, legkisebb (2,6%-os) Közép-Dunántúlon következett be.

A lakások számának megoszlása építető szerint, 2011

Az építetói struktúra módosulásából adódóan csökkent az értékesítésre szánt lakások aránya, és emelkedett a saját használatra építetteké. Ettől egyedül Közép-Magyarország tért el, ahol a vállalkozások nagyobb szerepvállalása miatt az értékesítésre szánt lakások voltak túlsúlyban. Az új lakások építési forma szerinti megoszlása is a lakossági építetők dominanciáját tükrözte; hattizedüket családi házként vették használatba. A központi régióban a többszintes, többlakásos lakóépületek aránya volt az átlagosnál magasabb (45%). A lakások átlagos alapterülete a vidéki régiókban az országosnál nagyobb (104–119 m²), míg a központi régióban ennél alacsonyabb (95 m²) volt.

A lakásépítési konjunktúra/dekonjunktúra alakulását többek között a kiadott lakásépítési engedélyek száma jelzi, ami országosan mintegy háromtizedével maradt el a 2010. évitől, jelentős területi különbségek mellett. Az építési kedv Közép- és Nyugat-Dunántúlon, valamint Észak-Magyarországon némileg erősödött, a legnagyobb mértékben pedig Nyugat-Dunántúlon nőtt, ahol mintegy ötödével több engedélyt adtak ki, mint az előző évben. A többi régióban csökkent a kiadott építési engedélyek száma, a legkevésbé Észak-Alföldön (2,2%-kal), a legnagyobb mértékben Közép-Magyarországon (42%-kal). Ez utóbbi a fővárosban kiadott engedélyek nagymértékű (56%-os) visszaesésével magyarázható.

2011-ben összesen 2752 lakás szűnt meg, 8,0%-kal több, mint egy évvel korábban. Országosan száz épített lakásra átlagosan 22 megszűnés jutott. Ennél kedvezőbb értékkel két régió, Közép-Magyarország (12) és Nyugat-Dunántúl (16) rendelkezett, míg az észak-alföldi érték az átlagos 2,7-szerese volt.

Kutatás, fejlesztés

A kutatás-fejlesztés a régiók versenyképességének és gazdaságának fontos építőköve. Magyarországon 2011-ben a tudományos kutatás-fejlesztésre (K+F) költött ráfordítás összesen 336,5 milliárd forintot tett ki, ami folyó áron 8,5%-kal haladta meg az előző évit. Ez az összeg (az előzetes GDP-adatokkal számolva) a bruttó hazai termék 1,2%-át jelenti, ami valamelyest magasabb az egy évvel korábbi aránynál, és bár továbbra is elmarad – a 2010-ről rendelkezésre álló – uniós átlagtól (2%), a 2004-ben és azután csatlakozott országok között viszonylag magasnak számít.

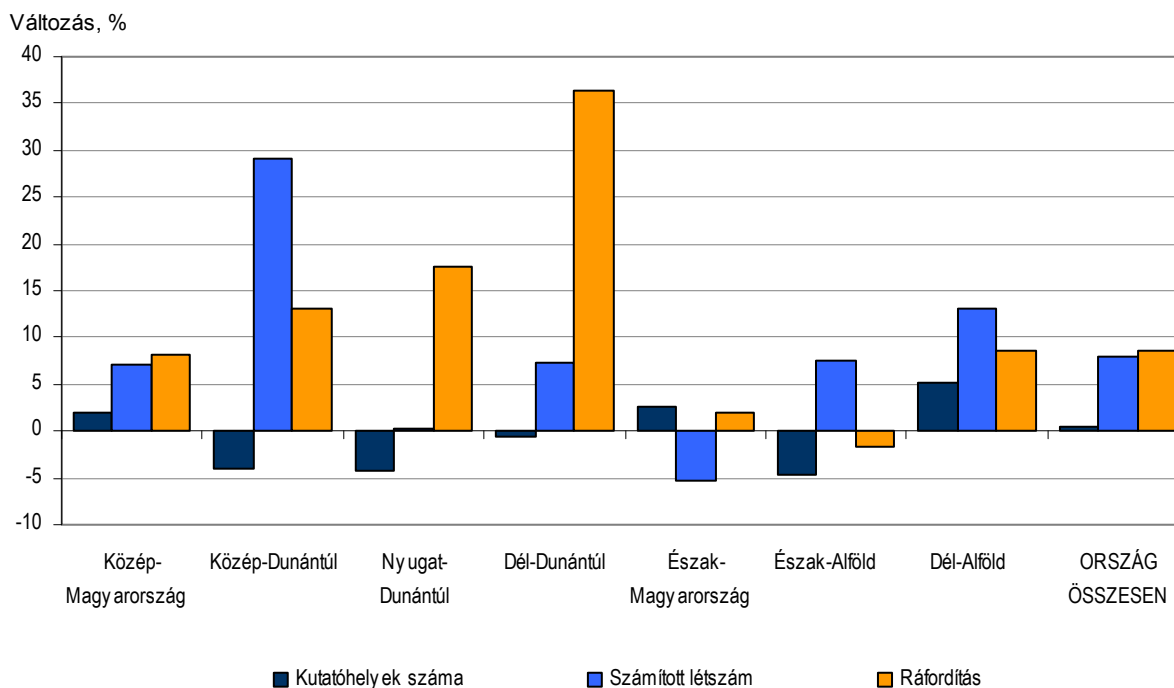
A K+F-tevékenységet jellemző nagymértékű területi koncentráció továbbra is fennáll. A jelentős fővárosi dominancia következtében 2011-ben Közép-Magyarországon működött a kutatóhelyek csaknem fele, és ott összpontosult a – teljes munkaidejű dolgozókra átszámított – kutatók létszámának, valamint a kutatási tevékenység ráfordításainak közel kétharmada. A vidéki régiók közül Észak- és Dél-Alföld szerepe jelentősebb a többi térségénél, Debrecen és Szeged nagy hagyományokkal rendelkező kutatási bázisainak köszönhetően.

2011-ben a **kutatóhelyek száma** országosan nem változott jelentősen, és ebben a vonatkozásban régióként is csak mérsékelt elmozdulások történtek: Közép- és Észak-Magyarországon, valamint Dél-Alföldön 1,9–5,1%-kal bővült, Dél-Dunántúlon stagnált, a többi térségben pedig 3,9–4,6%-kal csökkent a kutató-fejlesztő helyek száma. Ezek a kismértékű változások nem módosították érdemben a kutatóhelyek területi eloszlását, hiszen 50%-uk továbbra is Közép-Magyarországon koncentrálódik, a vidéki súlypontnak számító Észak- és Dél-Alföldön 10, illetve 12%-uk működik, a többi térség pedig egyenként 7–8%-os részaránnyal rendelkezik.

15. ábra

A kutatás-fejlesztés főbb adatainak változása, 2011

(előző évhez képest)

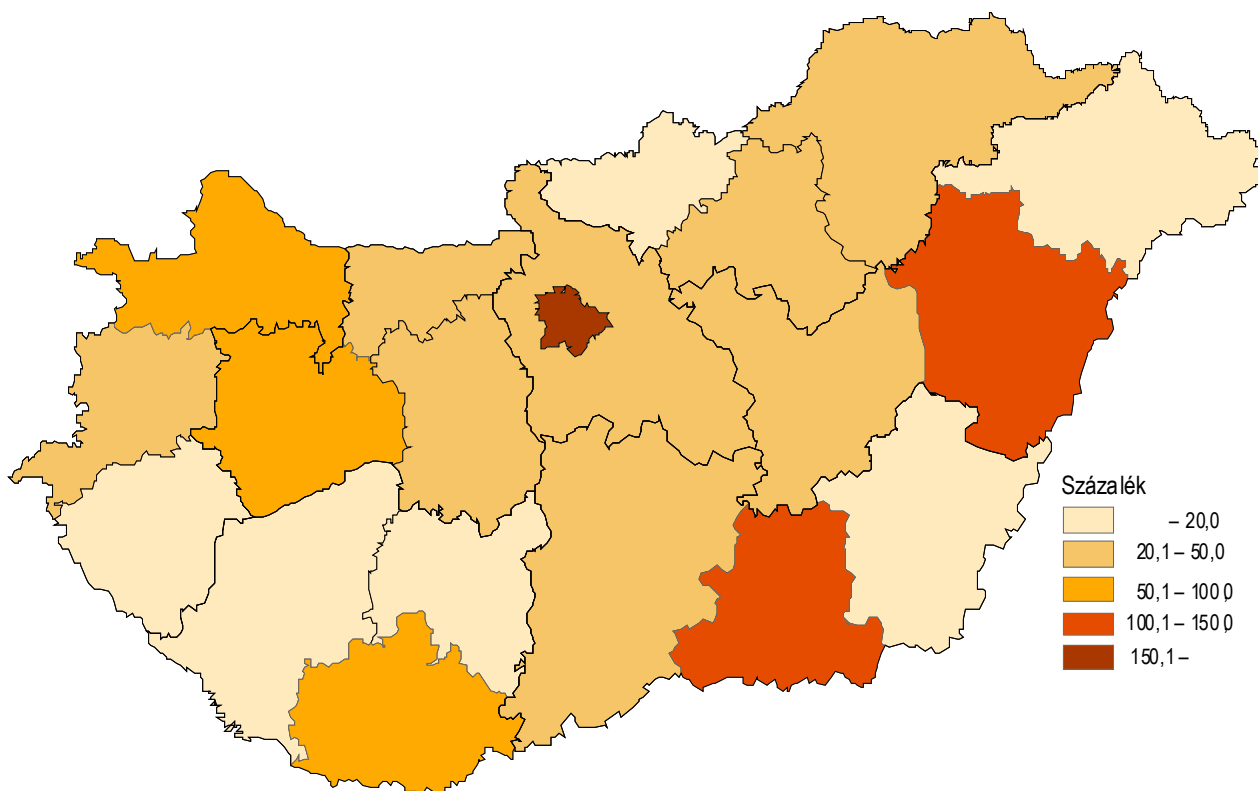
A kutató-fejlesztő helyek számának stagnálásával egyidejűleg Magyarországon 7,9%-kal bővült az azokban **foglalkoztatottak** – teljes munkaidejű dolgozókra átszámított – köre. A növekedés Közép-Dunántúlon volt a legnagyobb (29%), de átlag feletti ütemben (13%-kal) nőtt

a létszám Dél-Alföldön is. Emellett a foglalkoztatotti kör csaknem minden régióban bővült, egyedül Észak-Magyarországon történt (5% körüli) mérséklődés.

2011-ben a kutatás-fejlesztésre használt **ráfordítások** Magyarországon folyó áron 8,5%-kal haladták meg az egy évvel korábbi szintet. Ezen belül a kutató-fejlesztő intézetek és egyéb költségvetési kutatóhelyek K+F-ráfordításai – részben a belsőegyensúly-javító intézkedésekkel összefüggésben – tovább csökkentek, folyó áron számítva 7,7%-kal. A felsőoktatási és a vállalkozói kutatóhelyeken azonban (10, illetve 13%-kal) nőtt a fejlesztésekre fordított összeg. Így a felosztható összes K+F-ráfordítás 63%-át a vállalkozásoknál, 21%-át a felsőoktatási kutató-fejlesztőhelyeken, 16%-át pedig a kutatóintézetekben költötték el. A ráfordítások kiugró mértékben (36%-kal) nőttek Dél-Dunántúlon, és átlag feletti növekedés jellemezte Közép- és Nyugat-Dunántúlt is. A K+F-ráfordítások összege egyedül Észak-Alföldön mérséklődött (1,7%-kal), ami részben a vállalkozások, részben pedig a régióban viszonylag jelentős arányú intézeti kutatóhelyek csökkenő ráfordításainak a következménye. A ráfordítások eloszlásának területi polarizációja – a régióként eltérő irányú és mértékű változásokkal együtt is – jelentős maradt. Közép-Magyarországon összpontosul az összes ráfordítás kétharmada, míg Dél-Dunántúl a kiemelkedő bővülés ellenére is csak 3%-os részaránnyal rendelkezik. A kutatás-fejlesztés területi koncentrációját még markánsabban mutatja, hogy a ráfordítások több mint 80%-át a fővárosban és öt megyeszékhelyen használták fel. Ezek közül Budapesten a domináns vállalkozói jelenlét mellett igen magas a felsőoktatási kutatóhelyeken és a kutatóintézetekben elköltött K+F-ráfordítások nagysága is. A felsőoktatás vidéki bázisai közül Szegeden és Pécsen az egyetemek és a kutatóintézetek jelentik a kutatás-fejlesztés jellemző keretét, Debrecenben ugyanakkor a gazdasági szférában használták fel a fejlesztési ráfordítások több mint felét. A vállalkozások relatív szerepe a debreceninél is jelentősebb Győrben és Veszprémben, ahol a ráfordítások 62, illetve 81%-át költötték el a nyereségérdekelte szervezetek kutatóhelyein.

16. ábra

Az egy lakosra jutó kutatás-fejlesztési ráfordítások az országos átlag százalékában, 2011

Az **egy lakosra jutó K+F-ráfordítások** intenzitása Közép-Magyarországon továbbra is kiugró, az országos átlag 2,2-szerese. Ugyanakkor a vidéki régiók közötti sorrend átrendeződött 2011-ben. Ennek egyik vetülete, hogy Észak-Alföld elveszítette a vidéki térségek közötti vezető pozícióját az egy főre jutó fejlesztési ráfordítások alapján képzett rangsorban. A régiót nemcsak Dél-Alföld előzte meg, hanem az előző években jelentősen lemaradó Nyugat-Dunántúl is, illetve Közép-Dunántúl hátránya is mérséklődött. A gazdaságilag fejlettebb két dunántúli régió felzárkózása a vállalkozások intenzívebb K+F-tevékenységének a következménye, ezeken a területeken jelentős súlyt képviselnek azok az ágazatok, amelyek versenyképességét nagymértékben megalapozza az innovációs tevékenység. A korábbi években Dél-Dunántúlon volt a legalacsonyabb az egy lakosra jutó K+F-ráfordítások nagysága, a számottevő bővülés hatására azonban egy pozíciót javítva Észak-Magyarország elé került. 2011-ben a szélsőértékeket jelző területek (Közép- és Észak-Magyarország) közötti 7,6-szeres különbség csökkent az előző évihez képest, 2010-ben a régiós rangsor élén álló Közép-Magyarország és a sort záró Dél-Dunántúl értékei között még több mint 8-szoros volt a differencia.

2011-ben az egy lakosra jutó kutatási kiadások régiók szerinti rangsora eltért a (2010-es) GDP alapján számított fejlettségi sorrendtől. A vidéki régiók közül az egy főre jutó GDP tekintetében kevésbé fejlettnak számító Észak-Alföldön költötték a legtöbbet kutatásra összesen, Dél-Alföldön pedig egy főre vetítve. A két térség relatíve jó pozíciója elsősorban a kiterjedt felsőfokú oktatási intézményrendszerükkel, azok irányultságával függ össze, de a gazdaság ágazati struktúrája is befolyásolta a kutatás-fejlesztéssel kapcsolatos tevékenység országban belüli jelentőségét.

Az előbbiek alátámasztják, hogy a K+F-tevékenység területi különbségeinek alakulásában az egyik legfontosabb tényező a felsőfokú képzés intézményrendszerének kiépítettsége, ugyanakkor a régiók gazdasági erejében, struktúrájában, a vállalkozások innovatív tevékenységében meglévő differenciák befolyásoló szerepe is jelentős.

A kutatóhelyek a felmerülő ráfordítások fedezéséhez alapvetően három **pénzügyi forrásra** támaszkodnak. Magyarországon a K+F-tevékenység támogatásában (az Európai Unió elvárásainak megfelelően) egyre nagyobb jelentőségű az üzleti szektor szerepe, 2011-ben a vállalkozások biztosították a fejlesztésekkel összefüggő ráfordítások csaknem felét. Emellett a források 38%-a az államháztartási rendszeren belülről került a kutatóhelyekhez, 13%-uk pedig külföldi eredetű pénzeszközökből származott. Ezeken kívül a nonprofit szervezetek járulnak még hozzá a kutatás-fejlesztéshez, ám e szektor (1%-os) szerepvállalása továbbra is meglehetősen csekélynek mondható.

A kutatási célokra fordított állami költségvetési források jellemzően a kutatóintézetekben és a felsőoktatási kutatóhelyeken folyó kutatási tevékenységeket finanszírozzák, miközben a gazdasági szervezetektől és a külföldről származó források döntően a vállalkozási szektor fejlesztéseire járulnak hozzá. Ezáltal a K+F-források összetételének területi differenciáit nagyban meghatározza az egyes régiókban a vállalkozói és az egyéb (kutatóintézeti, felsőoktatási) kutatóhelyek relatív súlya. Azokban a térségekben, ahol a vállalkozások fejlesztési tevékenysége domináns (Közép-Dunántúl, Észak-Magyarország, Közép-Magyarország, Észak-Alföld, Nyugat-Dunántúl), a forrásszerkezetben is nagyobb súlyt kapnak a vállalkozói, illetve a külföldi hozzájárulások. Ezzel szemben Dél-Alföldön és Dél-Dunántúlon a kutatóintézetek és a felsőoktatási kutatóhelyek nagyarányú jelenlétéből adódóan az államháztartási források szerepe a meghatározóbb.

AZ ÁGAZATI TELJESÍTMÉNYEK ALAKULÁSA

Mezőgazdaság

2011-ben az ágazat **bruttó kibocsátásának** volumene – a mezőgazdasági számlarendszer adatai szerint – közel 11%-kal haladta meg a 2010. évit. Ezen belül a növénytermesztési és kertészeti termékeké 16%-kal volt magasabb az alacsony bázisú 2010. évinél, az élő állatoké és állati termékeké 1,5%-kal haladta meg azt. A volumennövekedésben a termelői árak jelentős emelkedése is szerepet kapott.

A mezőgazdaság 2011. évi területi különbségeiről a fontosabb növények terméseredményei, termelési intenzitásuk és a főbb állatfajok létszámadatai alapján adunk képet.

A mezőgazdasági termelési sajátosságokat a **művelési ágak** szerkezete jelzi. 2011. május 31-én az ország mezőgazdasági művelés alatt álló 5 millió 337 ezer hektár területe a termőterület 73%-át, tendenciáját tekintve csökkenő részét tette ki. A művelési ágak közül a szántó és a konyhakert nagysága az előző évihez képest országosan nem változott, és a termőterületnek változatlanul 59%-án és 1,1%-án osztozott. A gye- és a gyümölcsös terület minimálisan (0,5–1,4%-kal) csökkent, ami területi arányában nem okozott változást, a gyeptovábbra is 10%-kal, a gyümölcsös pedig 1,3%-kal részesedett. Az erdősített terület valamelyest (0,5%-kal) nagyobb lett, a nádas és a halastó nagysága lényegében változatlan maradt, így az erdő termőterületen belüli aránya 26%, a nádasként és halastóként hasznosuló terület pedig együttesen 1,4% volt.

A természetföldrajzi adottságok következtében a két alföldi régióban található az ország szántóterületének 44%-a, a gyümölcsösök több mint fele, a szőlőterület harmada, és az állattenyésztést szolgáló gyepterületek mintegy fele. Emellett jelentős a dél-dunántúli szántóterület (az országos 16%-a), valamint az észak-magyarországi és dél-dunántúli szőlőterületek nagysága is (az országos 23 és 16%-a). A mezőgazdasági területen kívül a halastóként hasznosuló terület Észak- és Dél-Alföldön együttesen az országos felét teszi ki, jóllehet Közép-Magyarországon is számottevő nagyságú. A halastó mellett a nádas területek nagy része (42%-a) ugyancsak az Alföldön van, de Nyugat-Dunántúlon is figyelemreméltó kiterjedésű. Az erdőterületből azonban a két alföldi régió együttes részesedése is alig több, mint Észak-Magyarországé vagy Dél-Dunántúlé.

4. tábla

A földterület művelési ágak szerinti megoszlása, 2011. május 31.

Művelési ág	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	ORSZÁG ÖSSZESEN
Szántó	6,7	11,4	11,2	16,0	10,6	21,0	23,1	100,0
Konyhakert	12,4	15,3	10,9	11,6	17,0	14,2	18,5	100,0
Gyümölcsös	12,5	4,9	7,8	6,5	14,1	38,4	15,9	100,0
Szőlő	6,4	12,6	7,8	15,7	23,1	4,4	29,9	100,0
Gyep	7,9	10,4	8,5	8,9	14,1	28,6	21,6	100,0
Mezőgazdasági terület	7,1	11,2	10,7	14,7	11,5	22,0	22,8	100,0
Erdő	8,8	13,0	15,3	18,5	20,4	11,6	12,4	100,0
Nádas	6,6	14,8	21,0	11,8	3,8	23,5	18,5	100,0
Halastó	23,4	7,2	2,1	16,2	2,4	27,7	21,2	100,0
Termőterület	7,6	11,7	12,0	15,7	13,7	19,4	20,0	100,0
Művelés alól kivett terület	9,8	13,3	12,0	10,2	15,7	19,9	19,2	100,0
ÖSSZESEN	8,0	12,0	12,0	14,5	14,1	19,5	19,8	100,0

A művelési ágak szerkezetében az átlagosnál nagyobb részesedésű szántóterületek Dél-Alföldön, Észak-Alföldön és Dél-Dunántúlon, a gyümölcsösök jellemzően Észak-Alföldön (Szabolcs-Szatmár-Beregben) és Közép-Magyarországon (Pest megyében) találhatók. A szőlő részesedése Észak-Magyarországon és Dél-Alföldön (a Heves és Bács-Kiskun megyei bortermelő területek jóval átlag feletti arányának köszönhetően) magasabb, de Veszprém, Tolna, Baranya és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben is meghaladja az átlagot. A gyeperészesedése Észak-Alföldön Hajdú-Biharban kiugróan magas, az országos kétszerese. Az erdősített területek aránya az alföldi térségben marad el az átlagtól.

2011-ben 4 millió 322 ezer hektáron, az ország mezőgazdasági területének átlagosan 81%-án folytattak **szántóföldi növénytermesztést**. Legfontosabb kenyérgabonánkat, a szántó 23%-át elfoglaló búzát országosan 978 ezer hektáron termesztették. Betakarított területe csaknem valamennyi régióban, összességében 33 ezer hektárral mérséklődött, és a terület mintegy négytizede továbbra is a két alföldi régióban koncentrálódott. A változékony időjárás ellenére a learatott 4 millió 107 ezer tonna kenyérgabona régióként 6,2–28%-kal haladta meg a gyengébb termést adó 2010. évit, és a területi megoszláshoz hasonlóan a termés négytizede is a két alföldi régióból került ki. Átlagosnál nagyobb növekedés a termésmennyiséget tekintve Észak-Magyarországon, Észak-Alföldön, valamint Közép-Magyarországon történt, átlag feletti hektáronkénti hozamokat a dunántúli régiókban értek el.

Az 1 millió 230 ezer hektáron betakarított és a szántóból 28%-kal részesedő kukorica területe 2011-ben régióként 4,3–44%-kal volt magasabb az előző évinél, a legkisebb bővülés Közép-Magyarországon, a legnagyobb Észak-Magyarországon következett be. Az országosan learatott 7 millió 992 ezer tonna kukorica negyedét Dél-Dunántúlon, további 20–20%-át Észak- és Dél-Alföldön termelték meg. A betakarított termés a régiók többségében a területnövekedéshez hasonlóan, vagy általában azt meghaladó ütemben (átlagosan 14%-kal) emelkedett, Dél-Dunántúlon azonban a területnövekedés nem járt együtt a termésmennyiség növekedésével, és Közép-Magyarországon is csak az előző évihez hasonló termést takarítottak be. A fajlagos hozamok Közép-Dunántúlon, Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön voltak (7,6–25%-kal) magasabbak a 2010. évinél, az utóbbi két régióban a növekedés ellenére sem érték el az átlagos hektáronkénti 6500 kilogrammot. A többi régióban az előző évinél (0,8–11%-kal) alacsonyabb fajlagos hozamok alakultak.

A búza és a kukorica mellett az olajos magvú napraforgó foglalta el a legjelentősebb területet, 580 ezer hektárt, a szántó 13%-át. A betakarított 1 millió 375 ezer tonna napraforgómag mennyisége összességében a területnövekedésnél dinamikusabb ütemben, mintegy négytizedével emelkedett az alacsony bázisú 2010-hez képest. A napraforgómag 22, illetve 26%-át Dél- és Észak-Alföldön termelték meg, másfélszeres termésmnövekedés mellett. Az átlagosnál magasabb fajlagos hozamok azonban – a búzához hasonlóan – inkább a dunántúli régiókat jellemezték.

A repce szántóföldi részesedése 2011-ben átlagosan 5,4% volt. A tavaszi aszályos időjárás a vetésekben jelentős károkat okozott, így a ki nem csírázott vetések miatt a betakarított repce területe (234 ezer hektár) tizedével maradt el az előző évitől. Összesen 527 ezer tonna repcemagot takarítottak be, több mint ötödét Nyugat-Dunántúlról. A legalacsonyabb hektáronkénti termésátlagot Észak-Magyarországon, a legmagasabbat Dél-Dunántúlon érték el.

A szántóföldi növénytermesztésből mindössze 0,4%-kal részesedő, és országosan 15 ezer hektáron termelt cukorrépa területe 1300 hektárral haladta meg a 2010. évit. A betakarított 856 ezer tonna termés 4,6%-kal emelkedett az előző évhez képest. A meglévő feldolgozó kapacitás, a kaposvári cukorgyár környezetében, Közép- és Dél-Dunántúlon termelték az országos termésmennyiség hattizedét.

A burgonya előző évihez hasonló, 21 ezer hektárnyi területéről 600 ezer tonnányi termést takarítottak be, közel négytizedét Dél-Alföldről, kéttizedét a közép-magyarországi, 17%-át az észak-alföldi térségből.

A fontosabb növényi kultúrák **termelési intenzitása** – azaz az adott növény 100 hektár szántóra jutó termésmennyisége – alapvetően a vetésszerkezeti aránytól függően mutat eltéréseket az egyes régiókban, jóllehet a termésátlagoknak is van befolyásoló hatása. A nagyobb vetésszerkezeti arányok így rendre nagyobb termelési intenzitást eredményeznek. Búzából és repcemagból 100 hektár szántóterületre vetítve Nyugat-Dunántúl termelt a legtöbbet. A kukorica termelési intenzitása Dél-Dunántúlon volt a legmagasabb, a napraforgóé pedig Észak-Magyarországon.

5. tábla

A fontosabb növényi kultúrák termelési intenzitása*

Növény	Országos átlag	Maximum	Minimum	Maximum a minimum %-ában		
Búza	95,0	Nyugat-Dunántúl	118,3	Észak-Alföld	80,3	147,3
Kukorica	184,9	Dél-Dunántúl	294,2	Észak-Magyarország	88,2	333,6
Napraforgó	31,8	Észak-Magyarország	45,6	Nyugat-Dunántúl	20,7	220,3
Repce	12,2	Nyugat-Dunántúl	23,9	Észak-Alföld	5,4	442,6

* Száz hektár szántóra jutó termésmennyiség.

A régiók közül a dunántúli térségekben általában az országos átlagot meghaladó termésátlagokat értek el, a többi régióban azonban jellemzően az alatti, főként Észak-Magyarországon.

6. tábla

**A fontosabb szántóföldi növények termésátlaga az országos
százalékában, 2011**

Szántóföldi növény	Közép- Magyar- ország	Közép- Dunántúl	Nyugat- Dunántúl	Dél- Dunántúl	Észak- Magyar- ország	Észak- Alföld	Dél-Alföld
Búza	99,3	104,8	108,3	110,5	92,9	89,3	99,5
Kukorica	91,2	113,1	103,7	99,4	95,2	97,2	96,6
Napraforgómag	94,9	108,0	111,0	113,9	93,2	94,5	100,4
Repcemag	102,7	95,1	104,4	111,1	81,8	96,0	108,0
Cukorrépa	121,0	99,5	110,3	97,0	96,3	103,8	93,9
Burgonya	99,5	105,1	110,2	78,2	72,0	107,6	101,6

Az **állattartás** szerepének csökkenése folytatódott. A főbb állatfajok közül a sertés- és a juhállomány szinte valamennyi régióban mérséklődött, némi növekedés a szarvasmarha és a tyúkfélék számában mutatkozott 2010-hez képest.

A 2011. december 1-jei állatösszeírás adatai szerint a szarvasmarhák száma 694 ezret tett ki, az előző évinél 12 ezerrel többet, a 2006–2010 átlagánál azonban 4 ezerrel kevesebbet. A legnagyobb (155 illetve 160 ezer egyedből álló) szarvasmarha állományt továbbra is a nagy tradíciókkal rendelkező dél- és észak-alföldi régióban gondozták. A száz hektár mezőgazdasági területre jutó szarvasmarhák száma 10–17 között változott, a legkisebb állatsűrűség Dél-Dunántúl mellett Észak-Magyarországot, a legnagyobb pedig változatlanul Nyugat-Dunántúlt jellemezte.

A főbb állatfajok száma és változása, 2011

Állatfaj	Közép-Magyar-ország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyar-ország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
Ezer db							
Szarvasmarha	58	87	99	77	59	160	155
Sertés	134	291	269	537	148	836	809
Juh	55	90	26	81	93	415	322
Tyúkféle	2 479	7 297	3 380	2 849	2 377	8 799	5 685
Előző év = 100,0							
Szarvasmarha	95,1	106,1	101,0	108,5	100,0	100,0	102,6
Sertés	81,7	82,7	106,7	100,2	97,4	97,7	94,4
Juh	71,4	97,8	92,9	86,2	105,7	90,8	93,6
Tyúkféle	125,6	101,6	106,2	89,8	89,2	101,6	113,5

A 2000 óta folyamatosan csökkenő, 2011. december 1-jén 3 millió 25 ezer egyed számláló sertésállomány egy év alatt országosan 144 ezerrel, 4,5%-kal fogyott. A tartási kedv csupán Nyugat-Dunántúlon növekedett, Dél-Dunántúlon szinten maradt, a többi régióban visszaesett. A változások azonban nem befolyásolták a területi megoszlást, így továbbra is a két alföldi régióban gondozták a legtöbb sertést, együttesen az országos állomány több mint felét. Az állatsűrűségi mutató (átlagosan 57) egy év alatt tovább csökkent, a legkisebb (24) észak-magyarországi a legnagyobb (71) észak-alföldinek a harmadát tette ki.

Észak-Magyarország kivételével minden régióban csökkent a juhok száma, és együttesen 1 millió 81 ezret tett ki. Az állomány egy év alatt 100 ezerrel fogyott, és a csökkenés több mint hattizede a nagy juhtartó alföldi területek állományának mérséklődéséből származott.

A tyúkfélék 32 millió 865 ezres állománya több mint 1 millióval, átlagosan 3,2%-kal növekedett a 2010. december 1-jeihez képest, Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon azonban az előző évinél tizedével kevesebb tyúkfélét tartottak.

Ipar

A magyarországi ipar bruttó kibocsátása – a válság mélypontját jelentő 2009. évi 18%-os visszaesés és a 2010. évi 11%-os bővülés után – 2011-ben 5,5%-kal haladta meg az előző évi szintet. Az ipari termelés alakulását a nemzetközi konjunktúra és a hazai egyensúlyjavító intézkedések keresletcsökkentő hatása egyaránt alakította. A gazdasági és pénzügyi válság kibontakozásával a forint árfolyama a megelőző évekhez képest jelentősen gyengült az euróval szemben, ami – más tényezőkkel együtt – a külföldi (különösen a német) piacok élénkülését követően nagyban javította az exportértékesítések színvonalát. 2011-ben a külső kereslet növekedési üteme lassult ugyan az egy évvel korábbihoz viszonyítva, de a külföldi eladások volumene már meghaladta a világgazdasági válság előtti szintet. Ugyanakkor az exportra termelő vállalkozások hazai beszállítóinak termelésnövekedése sem tudta kompenzálni a belföldi lakossági kereslet szűkülését, így a belföldi értékesítések alakulása továbbra is a recesszió jeleit mutatja.

A legalább öt főt foglalkoztató szervezetek telephely szerinti adatai alapján az ipar kibocsátásának 2011. évi országos volumenbővülése minden régiót érintett. A legnagyobb mértékben Nyugat-Dunántúlon és Észak-Magyarországon (13, illetve 11%-kal) nőtt a nemzetgazdasági ág teljesítménye, miközben a többi térségben 2,1–4,0%-os növekedés történt. A régiós adatok ugyanakkor igen eltérő megyei változásokat takarnak. Szabolcs-Szatmár-Bereg, Heves és Győr-Moson-Sopron megyében kimagasló (16–20%) volt az ipari

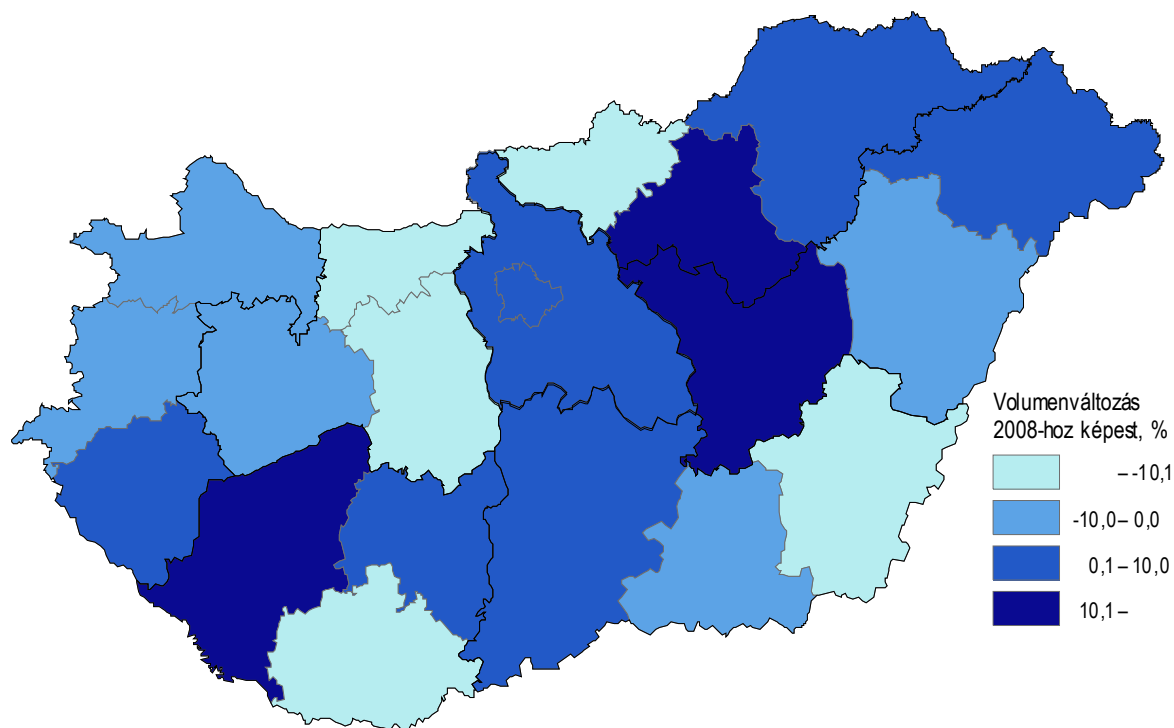
termelés fellendülése, míg Komárom-Esztergom, valamint Jász-Nagykun-Szolnok megyében (6,4, illetve 5,2%-kal) az országos tendenciával ellentétben csökkent a kibocsátás volumene.

Az elmúlt két év termelésbővülése azonban több területen még nem volt elegendő arra, hogy a helyi ipar – a 2009. évi általános visszaesést követően – a gazdasági válságot megelőző teljesítményét újból elérje, vagy meghaladja. Ebben a vonatkozásban a 7 régió közül 5 tekinthető sikeresnek. Közülük Dél-Alföldön az ipari termelés 2011. évi szintje a 2008. évi volumen körül alakult, míg Dél-Dunántúlon, Közép-Magyarországon, Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön (1,3–5,2%-kal) meghaladta a három évvel korábit. Nyugat- és Közép-Dunántúlon, ahol a legnagyobb mértékben esett vissza 2009-ben az ipar teljesítménye, a kibocsátás volumene továbbra is elmarad a válság előtti értéktől. A recesszió Közép-Dunántúlt érintette a legsúlyosabban, ahol 2011-ben a helyi ipar teljesítménye ötödével volt alacsonyabb a válság előtti szintjénél.

Megyéenként vizsgálva a 2011. évi ipari termelés kilenc térségben, illetve a fővárosban meghaladta a három évvel korábit, a többi megyében viszont továbbra is a válság előtti szinten alakult a kibocsátás. A két csoport a hozzájuk tartozó megyék területi elhelyezkedése és – az egy lakosra jutó termelési értékkel mért – iparosodottsági színvonala tekintetében is igen heterogén, az azonban szembetűnő, hogy a három legkevesbé (Baranya, Nógrád, Békés) és a három leginkább iparosodott (Fejér, Komárom-Esztergom, Győr-Moson-Sopron) megye egyike sem tudta felülmúlni a 2008. évi teljesítményét. Ezt részben az magyarázza, hogy ezeket a területeket a válság az átlagosnál többnyire nagyobb mértékben érintette, illetve néhány meghatározó nagyvállalat termeléseszkökenése és egyes vállalati részlegeinek külföldre telepítése jelentősen korlátozta a válságból való kilábalás lehetőségét.

17. ábra

Az ipari termelés volumenváltozása 2008-hoz képest,* 2011

*A legalább öt főt foglalkoztató szervezetek telephely szerinti adatai alapján.

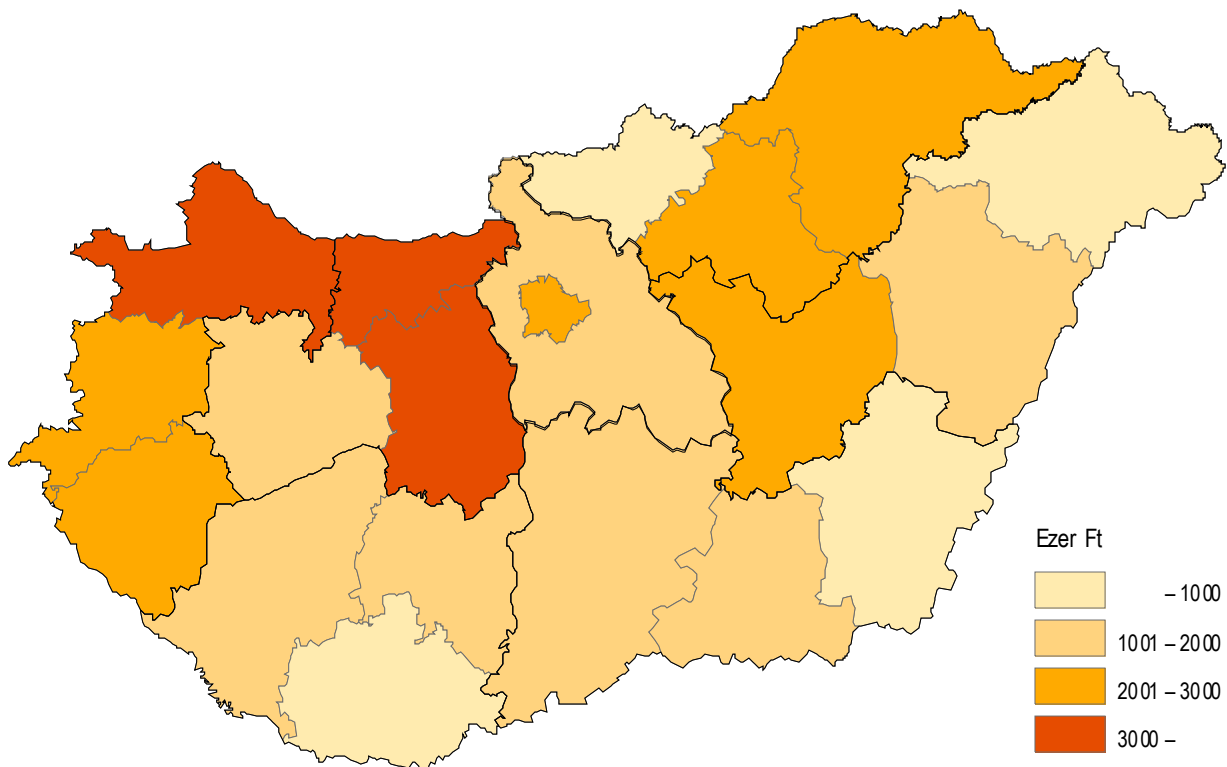
A hazai ipar termelését továbbra is jelentős ágazati, vállalati és területi koncentráció jellemzi. A termelési érték csaknem felét a javarészt exportra értékesítő gépipar állítja elő, és az összes kibocsátás mintegy 70%-át a nagyvállalatok adják. Területi aspektusból vizsgálva Közép-

Magyarországon és 3 dunántúli megyében (Fejér, Komárom-Esztergom és Győr-Moson-Sopron) összpontosul az ipari termelés több mint fele, miközben a 10 legkisebb potenciállal rendelkező megye együttesen az összes kibocsátás ötödét adja.

A különböző térségek eltérő népességszámát is figyelembe vevő egy lakosra jutó ipari termelési érték jól jellemzi az iparosodottság területi eltéréseit. Nyugat- és Közép-Dunántúl iparosodottsági indexe kiugróan magas, az átlagos 1,7–2,1-szerese volt 2011-ben. Észak-Magyarország mutatója 5,2%-kal felülmúlta az országosan jellemző értéket, Közép-Magyarországé viszont 15, az előbbieken nem említetteké pedig 31–48%-kal maradt el attól. A szélsőértékeket képviselő két régió közötti különbségek lényegében nem változtak a megelőző évhez képest: továbbra is 4-szeres a differencia a térségi sorrend élén álló Közép-Dunántúl és a sort záró Dél-Dunántúl iparosodottsági mutatója között.

18. ábra

Egy lakosra jutó ipari termelési érték*, 2011

*A legalább öt főt foglalkoztató szervezetek telephely szerinti adatai alapján.

Az ipari termelés értékesítési lehetőségeinek, szerkezeti, valamint termelékenységi különbségeinek részletesebb vizsgálatához **a legalább 50 főt foglalkoztató közepes és nagyvállalkozások székhely szerinti adatai** állnak rendelkezésünkre.

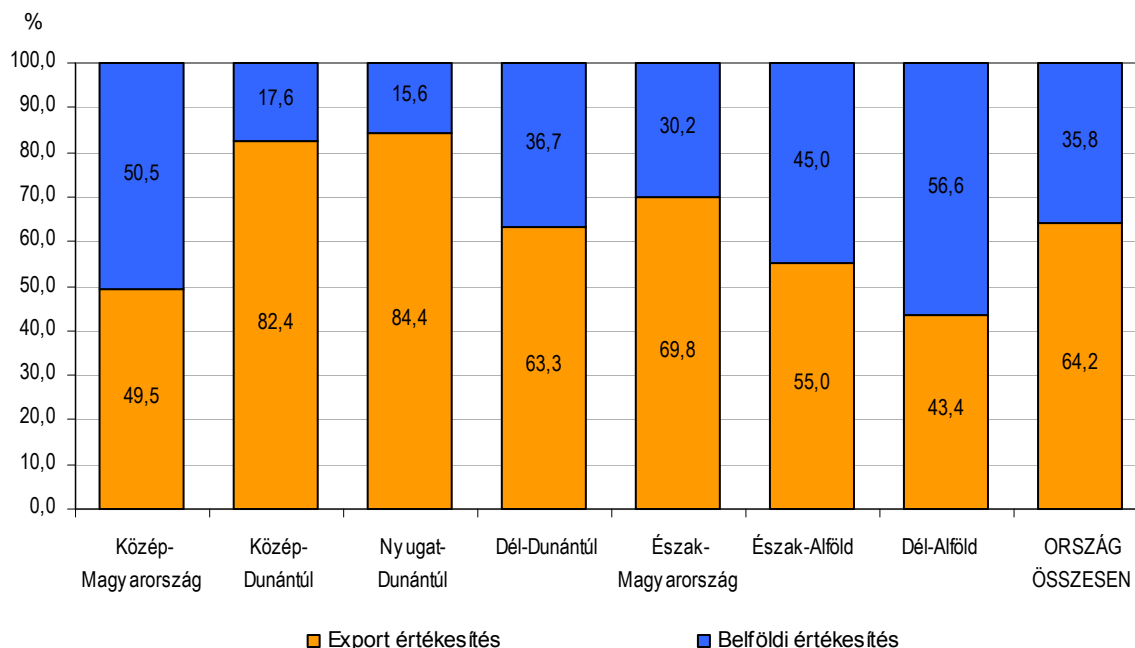
Ezek alapján az ipari termelés bővülését megalapozó export-értékesítések országosan 8,7%-kal növekedtek az egy évvel korábbihoz képest, a belföldi eladások ugyanakkor 13%-kal elmaradtak a 2010. évi szinttől. A két ellentétes előjelű index eredőjeként az ipari értékesítések volumene összességében nem változott.

Területenként tekintve az export valamennyi régióban bővült, a legszámottevőbben (15–21%-kal) Észak-Magyarországon, Nyugat-Dunántúlon és Észak-Alföldön. Ezzel szemben a belföldi értékesítések volumene csak Közép-Dunántúlon nőtt (2,2%-kal), Nyugat- és Dél-Dunántúlon stagnált, a többi régióban csökkent. A visszaesés mértéke Közép-Magyarországon volt a legszámottevőbb, ahol 2011-ben ötödével szűkült a hazai kereslet.

Az értékesítési irányokat érintő ellentétes előjelű elmozdulások hatására tovább nőtt az export részaránya, amely változatlanul Közép- és Nyugat-Dunántúlon kiemelkedő (82–84%), de a régiók többségében is a külföldi értékesítések dominálnak. A hazai eladások csak Dél-Alföldön képviselnek az exportnál nagyobb súlyt, illetve a központi régióban közel azonos a két piaci szegmens jelentősége.

19. ábra

Az ipari értékesítés megoszlása az értékesítés iránya szerint,* 2011

*A legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

Az ágazati bontású adatok alapján 2011-ben az ipari termelés 94%-át a feldolgozóipar, 6%-át pedig együttesen az energiaipar és a csekély súlyú bányászat adta. A feldolgozóipar részaránya változatlanul Nyugat- és Közép-Dunántúlon a legmagasabb, 97–98%, míg az energiaipar Dél-Dunántúlon tölt be az átlagosnál lényegesen nagyobb szerepet: az ágazat a térségi termelési érték 21%-át adta a paksi atomerőműnek köszönhetően.

Az ipari termelés területi sajátosságait leginkább az egyes régiók feldolgozóiparának eltérő összetétele tükrözi. Nyugat- és Közép-Dunántúlon összpontosult az ország járműgyártásának háromnegyede, amelynek kibocsátása Nyugat-Dunántúlon jelentősen (23%-kal) emelkedett 2011-ben.

Észak-Magyarországon a vegyi anyag, termék gyártása kiemelkedő, az országos termelés több mint kétharmada köthető a régióhoz. Az egy évvel korábbi jelentősebb bővülést követően 2011-ben az alág kibocsátása az országosnál (4,3%) kisebb ütemben (1,2%-kal) nőtt a térségben.

Közép-Magyarországon és Észak-Alföldön a gyógyszergyártás jelentősége átlag feletti, az országos termelés csaknem kizárólag e két régióra korlátozódik. 2011-ben a javarészt külpiacon értékesítő alág teljesítménye országosan 8,8%-kal múlta felül az egy évvel korábbi szintjét. Észak-Alföldön a közép-magyarországit (5,1%) meghaladó volt a növekedés üteme (23%).

Az élelmiszeripar – stratégiai jelentősége ellenére – egyre kisebb arányban részesedik az ipari termelésből, ugyanakkor a növekvő export hatására 2011-ben (3,3%-kal) bővült az

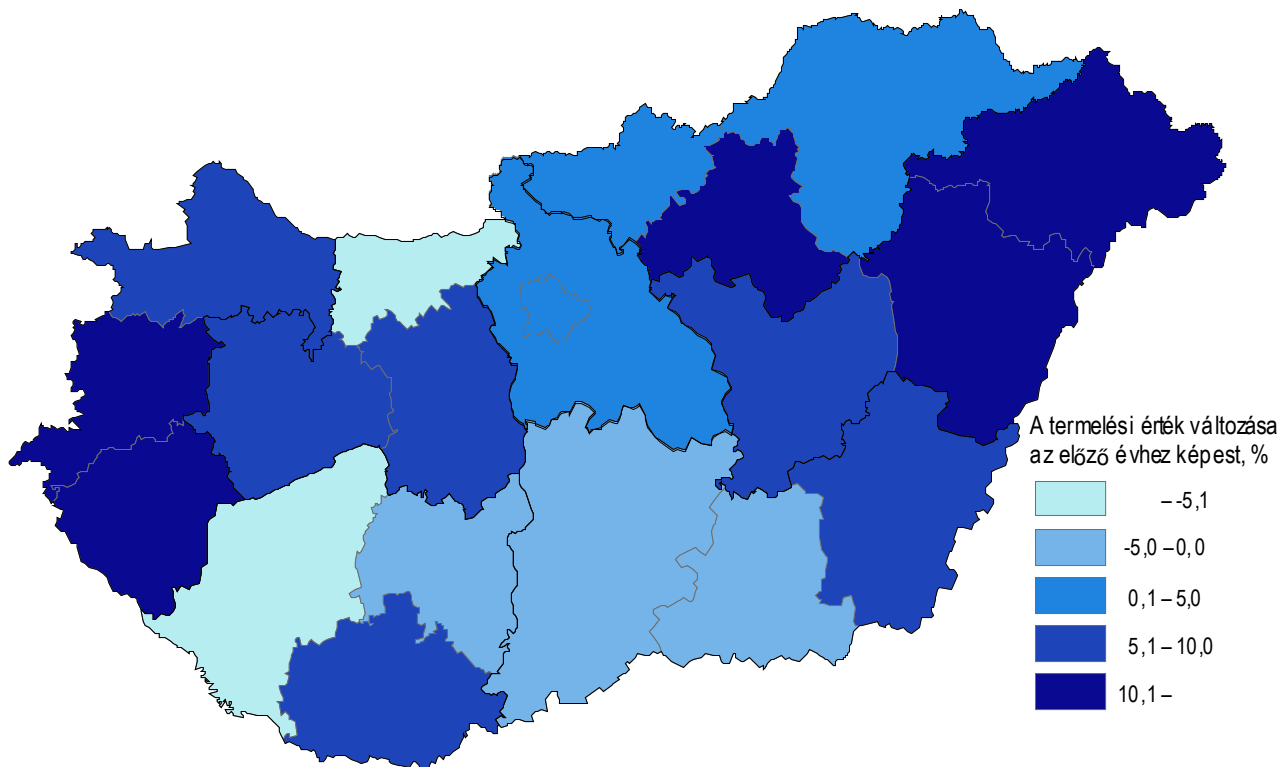
alágazat kibocsátása. Az élelmiszeripar hagyományosan nagy jelentőségű Dél-Alföldön (súlya az iparon belül 37%), valamint jelentős részarányt képvisel Észak-Alföldön (18%) is. Közülük Dél-Alföldön (8,0%-kal) átlag feletti ütemben bővült az élelmiszer-ipari termelés volumene, miközben Észak-Alföldön mindössze 1,0%-os növekedés történt.

Az ipari termelés országos bővülésével egyidejűleg növekedett az ipari alkalmazottak száma. A létszámemelkedés a régiók többségét érintette, 4,3–6,1%-os mértékben, kivétel ez alól Közép-Magyarország, ahol lényegében nem változott az alkalmazásban állók száma, illetve Észak-Alföld, ahol 1,2%-os mérséklődés történt.

20. ábra

Az egy alkalmazásban állóra jutó ipari termelési érték változása,* 2011

(2010 = 100,0)

*A legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai alapján.

A termelés hatékonyságának egyik fontos mérőszáma az egy alkalmazásban állóra jutó termelési érték, melynek változása az ipari termelés összetételének alakulásától is függ. A mutató régióként igen eltérően alakult 2011-ben. Észak-Alföldön, Észak-Magyarországon és Nyugat-Dunántúlon az előző évihez képest (5,0–13%-kal) nőtt a termelékenység, Dél-Alföldön és Közép-Magyarországon lényegében nem változott, Közép- és Dél-Dunántúlon viszont kismértékben (2,0–3,1%-kal) csökkent az egy alkalmazásban állóra jutó termelési érték.

Építőipar

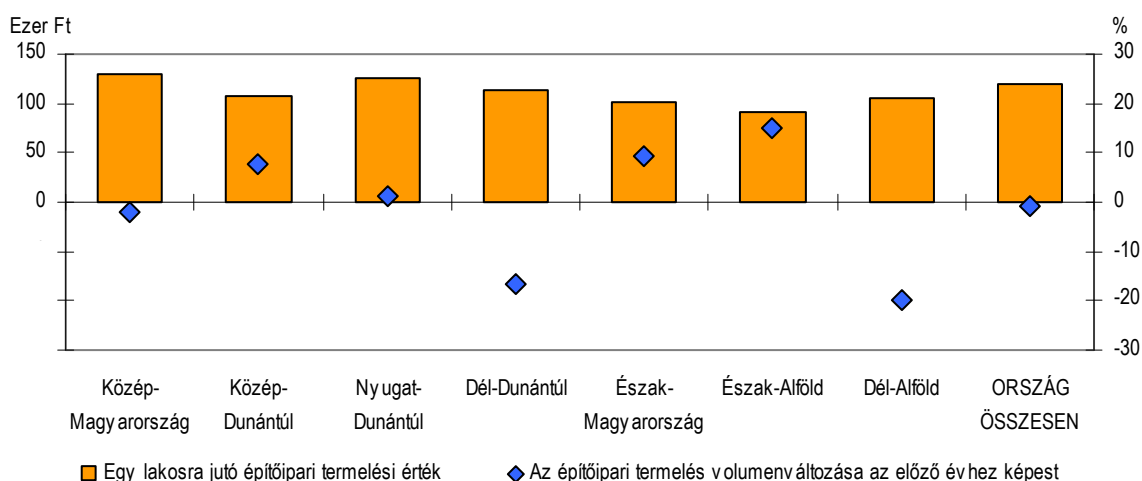
A hazai építőipar teljesítményének 2006 óta tartó csökkenésében a vállalati és a háztartási szektor mérséklődő kereslete egyaránt szerepet játszik. Az iparágat többnyire az állami megrendelések látják el munkával. Az építőipar helyzete 2011-ben sem javult, a legalább öt főt foglalkoztató építőipari szervezetek termelése összehasonlító áron 1,0%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól.

A három építőipari ágazat közül a termelési érték 23%-át kitevő épületek építésének volumene 12%-kal csökkent, míg az építőipari szervezetek termelésének egyaránt közel négytizedét adó egyéb építmény építésének volumene 1,7, a speciális szaképítéseké pedig 3,9%-kal emelkedett.

A régiók közül a termelés csökkenése leginkább Dél-Alföldet és Dél-Dunántúlt érintette, ahol az előző évinél csaknem ötödével kevesebb termelési értéket állítottak elő. A csökkenésben szerepet játszott az autópálya építések által indukált magasabb bázis és a lakásépítések erőteljes visszaesése is. Az előbbinél kisebb mértékben (2,1%-kal) mérséklődött a közép-magyarországi produktum, az épületek építése ágazat visszaeséséből adódóan. Ugyanakkor érdemben nőtt az építőipari termelés Észak-Alföldön (15%-kal), Észak-Magyarországon (9,4%-kal), valamint Közép-Dunántúlon (7,7%-kal) és a nyugat-dunántúli termelés is meghaladta (1,2%-kal) az egy évvel korábbit. A bővülés az épületek építése ágazat növekvő teljesítményének volt köszönhető, ugyanakkor Észak-Magyarországon főleg az egyéb építmények építése állt az expanzió háttérében.

21. ábra

Az építőipari termelés volumenváltozása és egy lakosra jutó értéke,* 2011

*A legalább öt főt foglalkoztató építőipari szervezetek adatai, a kivitelezés helye szerint.

Az **egy lakosra jutó építőipari termelési érték** alapján 2011-ben a régiós rangsor élén Közép-Magyarország állt. Az országos átlagnál – mely egy főre vetítve 121 ezer forintos építőipari termelési értéket jelentett – magasabb mutató jellemezte Nyugat-Dunántúlt is. A régiós rangsor végén Észak-Alföld állt 91 ezer forintos termelési értékkel. Az építőipar teljesítményének tartós csökkenésével egyidejűleg a régiók közötti különbségek (a szélsőértékek tekintetében) mérséklődtek. 2011-ben Közép-Magyarország és Észak-Alföld egy lakosra jutó építőipari termelési értéke között 1,4-szeres volt a különbség, jóval kisebb, mint a 2007. évi 3,5-szeres arány (akkor Közép-Magyarország és Dél-Dunántúl képviselte a szélsőértékeket).

Kiskereskedelmi forgalom

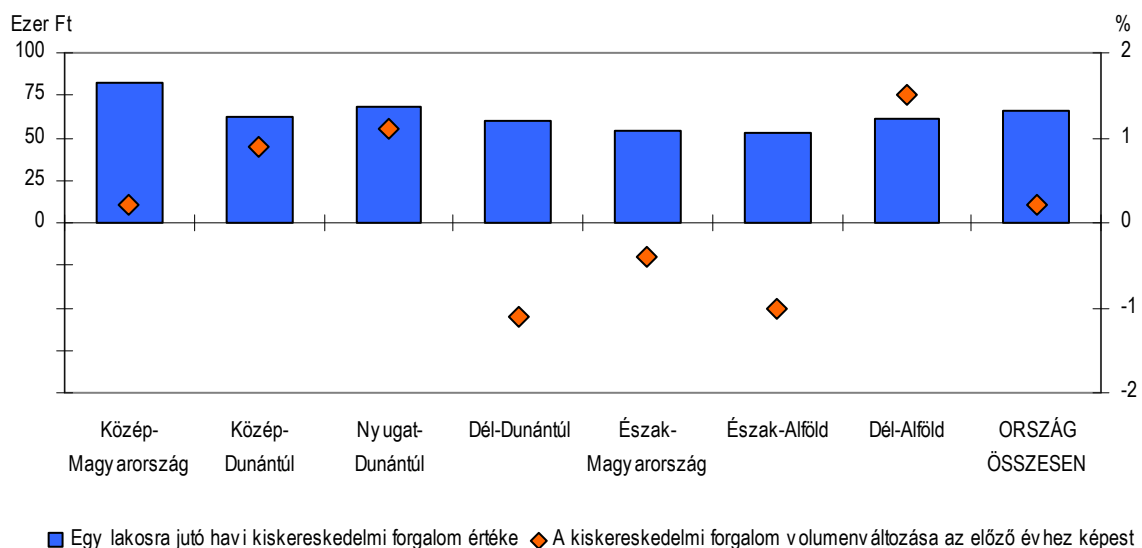
A kiskereskedelmi forgalom alakulását az adott területen élő lakosság jövedelmi színvonala, a lakosság demográfiai összetétele, a fogyasztási szerkezet és a fogyasztási szokások határozzák meg elsősorban, de a turizmus szerepe is számottevő tényező.

A kiskereskedelmi forgalom volumene 2007 óta – a már említett keresletszűkítő kormányzati intézkedésekkel összefüggésben – minden évben és minden régióban csökkenést mutatott. A 2008 végén kialakuló és 2009-ben tovább mélyülő gazdasági világválság hatására 2009-ben 5,3%-ra fokozódott a visszaesés az előző évhez képest. 2010-ben mérséklődött a csökkenés, 2011-ben pedig lényegében stagnált a kiskereskedelmi üzlethálózat és a csomagküldő kereskedelem országos forgalma, amely összességében 7900 milliárd forint volt. Ugyanakkor a nettó keresetek reálértéke 2,4%-kal nőtt az előző évhez képest.

A kiskereskedelmi forgalom volumene 2011-ben Dél-Alföldön, valamint a két fejlettebb dunántúli régióban nőtt (0,9–1,5%-kal). A közép-magyarországi forgalom – az országoshoz hasonlóan – lényegében stagnált. Ugyanakkor három, kevésbé fejlett régió (Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Dunántúl) kiskereskedelmi forgalmának (0,4–1,1%-os) csökkenése a belső fogyasztás további mérséklődésére utal. Az országos kiskereskedelmi forgalomból Közép-Magyarország képviselte a legnagyobb részt (37%), ezen belül Budapesten realizálódott az országos forgalom 23%-a. A vidéki régiók közül Észak- és Dél-Alföld aránya 12, a többi régióé 9–10%.

22. ábra

A kiskereskedelmi forgalom volumenváltozása és az egy lakosra jutó havi kiskereskedelmi forgalom értéke, 2011

2011-ben az **egy lakosra jutó havi kiskereskedelmi forgalom** átlagosan 66 ezer forint volt. A régiók közül a legmagasabb mutatóértékkel (81,8 ezer forinttal) Közép-Magyarország, a legalacsonyabbal (53,1 ezer forint) Észak-Alföld rendelkezett. A szélsőértékek között másfélszeres az eltérés. A vidéki régiók rangsorát továbbra is Nyugat-Dunántúl vezette, ahol 67,8 ezer forint volt az egy lakosra jutó havi forgalom értéke.

Turizmus

A turizmus a gazdaság több ágazatát és a társadalom számos rétegét érintő tevékenység, fogyasztási szegmens, a nemzetgazdaság számára húzóágazatként szolgáló jelentős bevételi forrás. Teljesítménye interszektorális jellegéből adódóan több szakágazat együttes elemzésével határozható meg. A legjellemzőbb kapcsolatban a szálláshely-szolgáltatás gazdasági ággal van, aminek bruttó hozzáadott értékkel mért teljesítménye a 2009 és 2010. évi visszaesést követően 2011-ben – előzetes adatok szerint – folyó áron bővült, és 364,7 milliárd forintot tett ki. Ugyanakkor a szálláshely-szolgáltatás ág a bruttó hozzáadott értékhez változatlanul 1,5%-kal járult hozzá, akárcsak egy évvel korábban.

A turizmus 2011. évi területi változásait a kereskedelmi és egyéb szálláshelyek, valamint a lakosság turisztikai utazási szokásairól végzett reprezentatív felmérés alapján vizsgáltuk.

2011. évben a turizmus – a 2010-ben kezdődő fellendülést követően – tovább élénkült. Az országban számba vett **kereskedelmi és egyéb szálláshelyek együttes vendégszáma** 6,7%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. A vendégéjszakák száma kissé szerényebben, 4,7%-kal emelkedett. A bővülés azonban nem érintett minden régiót. A vendégéjszakák száma 5 régióban emelkedett; a legnagyobb mértékű, 13%-os növekedés Dél-Alföldön mutatkozott, míg Dél-Dunántúlon és Észak-Alföldön 3,4%-kal, illetve 3,8%-kal visszaesett a vendégéjszakák száma.

A vendégéjszakák 32%-át a közép-magyarországi, további 22%-át a nyugat-dunántúli szálláshelyeken töltötték el. Egyenként 10% fölötti volt a részesedése a többi dunántúli régióknak is.

Országosan a vendégek 90–10%-os, a vendégéjszakák 86–14%-os arányban oszlottak meg a kereskedelmi és az egyéb szálláshelyek között. A kereskedelmi szálláshelyek súlya a vendégéjszakák tekintetében Közép-Magyarországon (96%), az egyéb szálláshelyeké Dél-Dunántúlon (36%) volt a legnagyobb.

Az ország **kereskedelmi szálláshelyeit** igénybe vevő vendégek és az általuk eltöltött vendégéjszakák száma 2000 óta változó ütemben növekedett 2007–2008-ig. A 2009-ben kiszélesedő gazdasági válság visszaesést okozott a vendégforgalomban, melyet 2010-ben és 2011-ben fokozódó élénkülés követett.

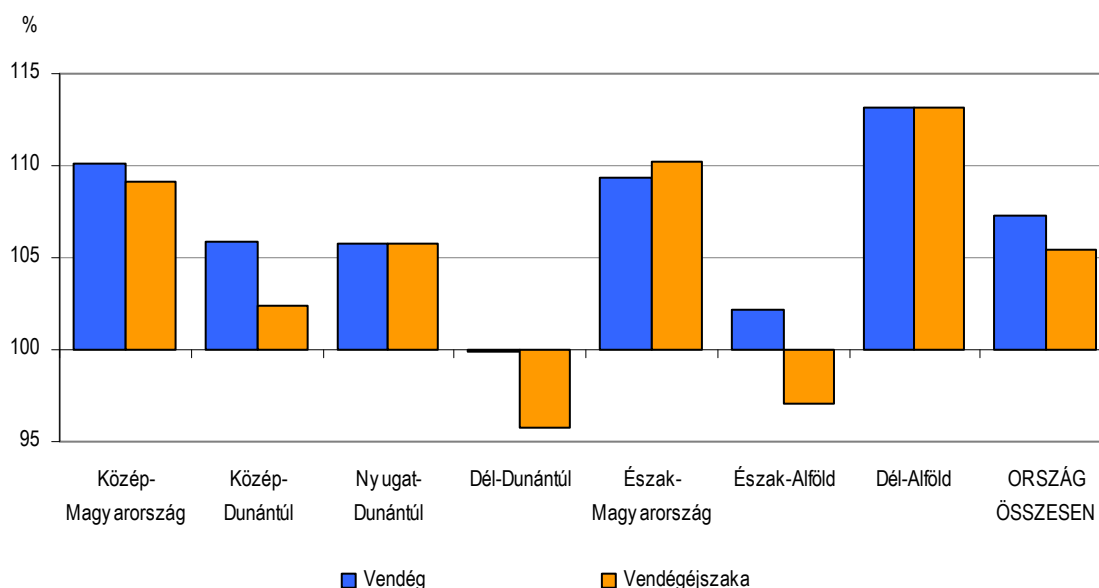
2011. évben a kereskedelmi szálláshelyeket 8,0 millió vendég 20,6 millió éjszakára vette igénybe. A vendégek száma 7,3%-kal, a vendégéjszakáké pedig 5,4%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Az átlagos tartózkodási idő hossza nem változott, továbbra is 2,6 éjszaka volt.

Dél-Dunántúl kivételével valamennyi régió kereskedelmi szálláshelyei több vendéget fogadtak, mint egy évvel korábban, átlagot meghaladó volt a növekedés Közép- és Észak-Magyarországon, valamint Dél-Alföldön. A vendégéjszakák száma alapján számított forgalombővülés 5 régióban (Közép- és Nyugat-Dunántúl, Közép- és Észak-Magyarország, Dél-Alföld) 2,4–13% között szóródott, míg Észak-Alföldön 2,9%-os, Dél-Dunántúlon (a nagyobb súllyal szereplő Somogy megye 3,3%-os, és Baranya megye 8,8%-os visszaeséséből adódóan) 4,2%-os csökkenés mutatkozott. A megyék közül ötben (Pest, Fejér, Heves, Bács-Kiskun, Csongrád) 10%-ot meghaladó mértékben élénkült a vendégforgalom.

23. ábra

Vendégek, vendégéjszakák a kereskedelmi szálláshelyeken, 2011

(2010=100,0)

Az ország vendégforgalmának 36%-a a vendégéjszakák száma alapján – a főváros erőteljes vonzerejének köszönhetően – Közép-Magyarországon koncentrálódott. Nyugat-Dunántúl részesedése 22%, a másik két dunántúli régióé 10–11%-os volt, míg a Dunától keletre fekvő régiók az ország kereskedelmi szálláshelyein eltöltött vendégéjszakák 6–9%-át regisztrálták.

A külföldi vendégforgalom tekintetében még erőteljesebb a fővárosi koncentráció: Közép-Magyarország a külföldi vendégéjszakákból 57%-ban részesedett. A központi régió vendégkörének nyolctizede (országos átlagban fele) volt külföldi, a többi régióban a belföldi turizmus jelentősége nagyobb.

8. tábla

Vendégéjszakák a kereskedelmi szálláshelyeken, 2011

Régió	Vendégéjszakák száma			Vendégéjszakák megoszlása, %		
	külföldi	belföldi	Összesen	külföldi	belföldi	összesen
Közép-Magyarország	5 912 098	1 422 686	7 334 784	80,6	19,4	100,0
Közép-Dunántúl	721 499	1 490 665	2 212 164	32,6	67,4	100,0
Nyugat-Dunántúl	2 162 572	2 392 970	4 555 542	47,5	52,5	100,0
Dél-Dunántúl	488 093	1 466 939	1 955 032	25,0	75,0	100,0
Észak-Magyarország	269 876	1 322 986	1 592 862	16,9	83,1	100,0
Észak-Alföld	542 290	1 212 438	1 754 728	30,9	69,1	100,0
Dél-Alföld	314 346	896 059	1 210 405	26,0	74,0	100,0
ORSZÁG ÖSSZESEN	10 410 774	10 204 743	20 615 517	50,5	49,5	100,0

Országosan 2011-ben a **szálláshely-típusok** közül a szállodák, az üdülőházak és a kempingek vendégforgalma növekedett, a panzióké és a közösségi szállásoké visszaesett.

A szálláshely-típusok közül a szállodák a legnépszerűbbek, turizmusban betöltött meghatározó szerepüket jelzi, hogy az összes vendég 77, a külföldi vendégek 88%-ának

elhelyezését biztosították, továbbá az összes eltöltött vendégéjszaka háromnegyedét regisztrálták.

Az egyes régiók kereskedelmi szálláshelyeinek vendégei 93–58%-ban választották a szállodák szolgáltatásait, legnagyobb arányban Közép-Magyarországon, legkevésbé Közép-Dunántúlon.

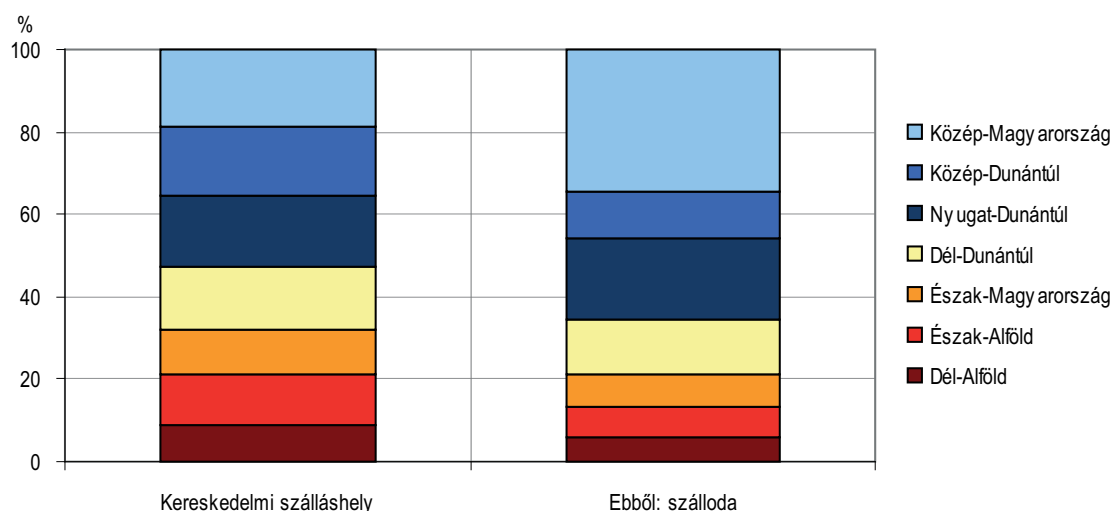
A szállodák vendégéjszakáinak száma átlagot (9,0%) meghaladóan bővült Dél-Alföldön, Észak- és Közép-Magyarországon, rendre 42, 19, illetve 10%-kal. Dél-Dunántúlon és Észak-Alföldön 1,2, és 5,0%-os csökkenéssel számoltak.

2011. július 31-én az országban 3277 **kereskedelmi egység** 340 ezer férőhellyel várta a vendégeket. A kereskedelmi egységek száma az előző évhez képest 11, kapacitásuk 9,3%-kal lett több. Az egységek száma minden régióban növekedett, és a kiadható férőhelyek száma is bővült (6,4–17%-kal), Dél-Dunántúl kivételével, ahol 6,3%-os csökkenés következett be.

A szállodák férőhely-kínálata az átlagosnál kissé erőteljesebben, tizedével emelkedett. Észak-Alföldön ugyan a szállodai férőhely-kapacitás szűkült, azt a más szállástípusoknál mutatkozó növekedés ellensúlyozta.

24. ábra

**Kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek megoszlása,
2011. július 31.**

Közép-Magyarország és a dunántúli régiók egyenként a férőhelyek 15–19%-ával rendelkeztek, míg az alföldi térségek és Észak-Magyarország 9–12%-os részarányt képviseltek. A kereskedelmi szálláshelyeken belül a szállodai férőhely-kapacitás erőteljesebben szóródott az egyes térségek között: 35%-a Közép-Magyarországra koncentrált, amit Nyugat-Dunántúl követett 20%-kal. Dél-Alföld részesedése azonban a 6%-ot sem érte el.

A kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó árbevétele folyó áron a 2010. évihez képest 6,7%-kal, 254 milliárd forintra nőtt, mindeközben a szálláshely szolgáltatás és vendéglátás árai 2,7%-kal drágultak. 2011-ben a kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó **árbevételének** 55%-a szállásdíjakból, 24%-a szálláshelyi vendéglátásból és 21%-a egyéb szolgáltatásokból tevődött össze. A szálláshelyeken képződött 140,5 milliárd forint bruttó szállásdíjbevétel folyó áron 8,4%-kal haladta meg az előző évet. A szállásdíjbevételek átlagot felülmúlóan Dél-Alföldön, Észak- és Közép-Magyarországon emelkedtek, két régióban (Dél-Dunántúl és Észak-Alföld) pedig nem érték el az előző évi összeget. Közép-Magyarország szálláshelyeinek részesedése a szállásdíjakból továbbra is meghatározó, hiszen e térségben realizálták a képződött bevétel 51%-át.

A külföldi vendégektől a szállásdíjbevételeknek a vendégforgalomhoz képest is jelentős hányada, 63%-a (Közép-Magyarországon 87%-a) származott, mivel jellemzően a magasabb kategóriájú, ezáltal drágább szálláshelyek szolgáltatásait vették igénybe. A külföldiek által kifizetett szállásdíj összege 2010. évhez képest folyó áron 11%-kal nőtt, és 88,6 milliárd forintot tett ki. Az emelkedés mértéke régióként 4,0–46% között szóródott, és egyedül Dél-Dunántúlon csökkent (11%-kal).

9. tábla

A kereskedelmi szálláshelyek szállásdíjbevételei, 2011

Régió	Szállásdíjbevétel			Ebből: külföldi, millió forint	Egy vendég- éjszakára jutó szállásdíjbevétel, forint
	millió forint	előző év=100,0	megoszlása, %		
Közép-Magyarország	71 687	110,6	51,0	62 554	9 774
Közép-Dunántúl	11 855	107,2	8,4	3 812	5 359
Nyugat-Dunántúl	25 136	106,1	17,9	13 231	5 518
Dél-Dunántúl	9 102	97,5	6,5	2 328	4 655
Észak-Magyarország	8 823	113,5	6,3	1 752	5 539
Észak-Alföld	7 731	97,3	5,5	2 655	4 406
Dél-Alföld	6 150	124,7	4,4	2 228	5 081
ORSZÁG ÖSSZESEN	140 483	108,7	100,0	88 560	6 814

Egy vendégéjszakáért átlagosan a legtöbbet (9774 forintot) a közép-magyarországi szálláshelyeken kellett fizetni, míg Észak-Alföldön átlagosan ennek kevesebb mint a feléért – 4406 forintért – lehetett megszállni.

Üdülési csekket 2011. decemberben a kereskedelmi szálláshelyek jelentése alapján 1655 egység fogadott el országszerte. Az általuk beváltott üdülési csekkek értéke 13,4 milliárd forintot tett ki, mely az előző évben realizált összeg 77%-a volt. A beváltott csekkek értéke az elfogadóhelyeken kifizetett belföldi bruttó szállásdíj 28%-át adta, és a legnagyobb arányban, 34%-kal Észak-Alföldön, legkevesébé, 16%-kal Közép-Magyarországon járult hozzá a szállásdíj összegéhez.

Az ország turizmusában a kereskedelmi szálláshelyeknél kisebb szerepet játszó **egyéb szálláshelyeket** 2011. évben 877 ezer vendég 3 millió 264 ezer vendégéjszakára vette igénybe. Az előző évhez képest az egyéb szálláshelyek vendégforgalma nagyjából stagnált; a vendégek száma alig 1, a vendégéjszakáké 0,4%-kal növekedett, és az összes vendégforgalomból való részesedésük is lényegében változatlan volt. Az egyes térségek forgalma azonban eltérő irányban és mértékben változott; a vendégéjszakák tekintetében a legnagyobb (15%-os) bővülés Észak-Magyarországon, és a legnagyobb (8,1%-os) csökkenés Észak-Alföldön volt.

A régiók közül továbbra is Dél-Dunántúlra koncentrálódott az egyéb szálláshelyeken eltöltött éjszakák harmada, főként Somogy megye 24%-os részesedésének köszönhetően.

Az egyéb szálláshelyek forgalmát a belföldi vendégek túlsúlya jellemzi: 2011-ben a férőhelyeket 72%-ban belföldi és 28%-ban külföldi vendégek vették igénybe, szemben a központi régióval, melynek egyéb szálláshelyein az év folyamán több külföldi vendéget regisztráltak, mint belföldit.

A vendégek átlagosan 3,7 éjszakát töltöttek el az egyéb szálláshelyeken, a külföldiek ennél többet (4,6 éjszaka), a belföldiek kevesebbet (3,4 éjszaka). A régiók közül a leghosszabban Dél-Dunántúlon (4,9 éjszaka), a legrövidebben Észak-Magyarországon (2,8 éjszaka) időztek a vendégek.

Országosan az egyéb szállásadók és az általuk biztosított férőhelyek száma is csökkent 2011-ben az előző évhez viszonyítva, ugyanakkor 3 régióban (Dél-Alföld, Közép-Dunántúl és Közép-Magyarország) bővülés mutatkozott. A 222 ezer férőhely több mint héttizede (72%-a) a Dunántúlon koncentrálódott, ezen belül Dél-Dunántúl a hazai férőhelyek négytizedével várta a vendégeket.

10. tábla

Férőhelyek, vendégéjszakák az egyéb szálláshelyeken, 2011

Régió	Férőhelyek			Vendégéjszakák		
	száma	előző év=100,0	megoszlása, %	száma	előző év=100,0	megoszlása, %
Közép-Magyarország	10 381	109,0	4,7	270 315	109,3	8,3
Közép-Dunántúl	38 370	107,5	17,3	401 619	94,6	12,3
Nyugat-Dunántúl	32 912	88,7	14,9	631 566	100,3	19,3
Dél-Dunántúl	87 621	97,8	39,5	1 081 969	98,1	33,1
Észak-Magyarország	22 432	99,4	10,1	367 804	114,5	11,3
Észak-Alföld	20 875	95,8	9,4	331 167	91,9	10,1
Dél-Alföld	8 955	105,6	4,0	179 700	108,6	5,5
ORSZÁG ÖSSZESEN	221 546	98,6	100,0	3 264 140	100,4	100,0

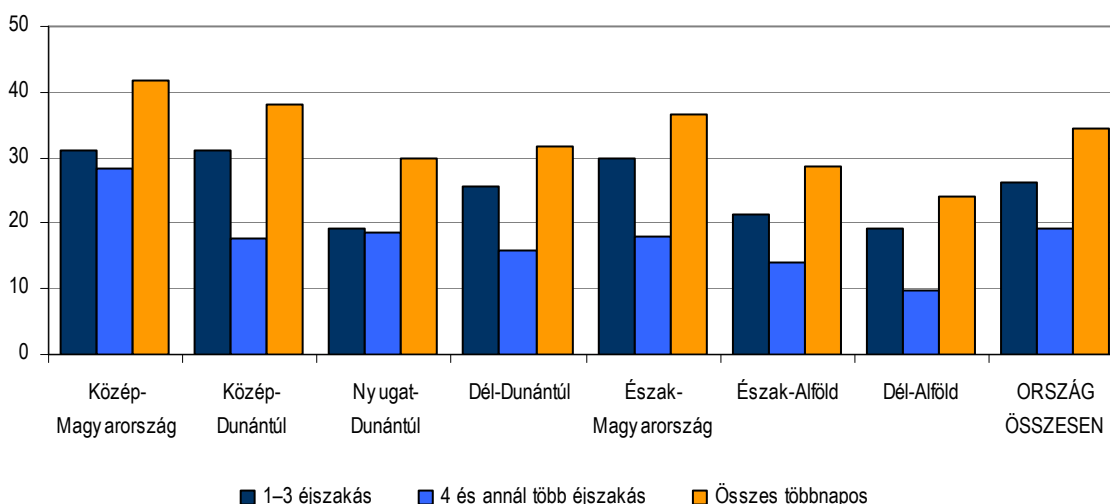
Az egyéb szállásadáson belül a falusi vendéglátás az észak-magyarországi régióban volt a legnépszerűbb, ahol a falusi szállásadást igénybe vevő vendégek négytizedét és az itt eltöltött vendégéjszakák 38%-át regisztrálták.

A lakosság körében végzett felmérés alapján kapunk képet a hazai népesség **belföldi turisztikai célú utazási** szokásairól. 2011-ben a belföldi utazásra vállalkozók 19 millió többnapos utazás alkalmával összesen 77 millió napot töltöttek el távol otthonuktól. Az utazások száma 5,2%-kal, az eltöltött napok száma 4,4%-kal volt több – az 1–3 éjszakás utazások gyakoribbá válásának köszönhetően –, mint 2010-ben.

25. ábra

Belföldi utazási aktivitás, 2011

Utazáson részt vevők aránya a népességben belül, %

2011. évben közel minden negyedik lakos tett hétvégi típusú, 1–3 éjszakás, és minden ötödik 4 és annál több többéjszakás belföldi utazást, összességében az utazás élményében a népesség harmada – az előző évinél kisebb hányada – részesült. 2011-ben összességében az aktivitás Közép-Magyarországon volt a legélénkebb (42%) és Dél-Alföldön a leglányháb (24%). Észak-Magyarországot a lakosságnak az 1–3 éjszakás utak aktívabb (30%-os) részvétele (Közép-Magyarország és Közép-Dunántúl után) az élmezőnyhöz csatolta. A 4 és annál több éjszakás utazások tekintetében a nyugat-dunántúliak utazási kedve a legélénkebb, mindemellett a régió (Dél-Alföld mellett) a legalacsonyabb részvételt produkálta az 1–3 éjszakás utazások terén.

11. tábla

Többnapos belföldi utak jellemzői, 2011

Régió	Többnapos belföldi utazások száma					
	az utazó lakhelye szerint			az utazás célpontja szerint		
	összesen, fő	előző év=100,0	megoszlás, %	összesen, fő	előző év=100,0	megoszlás, %
Közép-Magyarország	6 597 375	103,1	34,6	3 695 557	100,2	19,4
Közép-Dunántúl	2 627 481	90,7	13,8	3 388 384	101,6	17,8
Nyugat-Dunántúl	1 438 052	130,3	7,5	2 052 160	116,6	10,8
Dél-Dunántúl	1 781 305	109,9	9,3	2 600 928	102,7	13,6
Észak-Magyarország	2 528 252	116,9	13,3	3 328 730	132,6	17,5
Észak-Alföld	2 658 694	103,3	13,9	2 309 382	82,9	12,1
Dél-Alföld	1 430 980	104,7	7,5	1 686 998	111,6	8,8
ORSZÁG ÖSSZESEN	19 062 139	105,2	100,0	19 062 139	105,2	100,0

2011-ben Közép-Dunántúl kivételével valamennyi régióban (3,1–30%-kal) többször vállalkoztak belföldi utazásra, mint egy évvel korábban. A legtöbb utazás, az összes 35%-a a közép-magyarországi régióból indult ki, míg a legkevesebb utat, az utazások 7,5–7,5%-át Nyugat-Dunántúl és Dél-Alföld lakossága kezdeményezte.

A legkedveltebb turisztikai célpont Közép-Magyarország volt, ide irányult a belföldi utazások közel ötöde. Emellett a Balaton térsége (Közép- és Dél-Dunántúl), valamint Észak-Magyarország jelentett még a legtöbb belföldi számára célpontot.

MUNKAERŐ-PIACI FOLYAMATOK²

Gazdasági aktivitás

A munkaerő-piaci folyamatok alakulását, azon belül a lakosság gazdasági aktivitását a KSH munkaerő-felmérése alapján a 15–74 éves magánháztartásokban élő népesség körében vizsgáljuk. 2011-ben az éves átlagot tekintve országosan 7 millió 680 ezer fő tartozott a 15–74 évesek körébe, lényegében ugyanannyi, mint 2010-ben. A régiókénti változásokat a természetes népmozgalmi folyamatok mellett az ország térségeinek gazdasági fejlettséggel összefüggő népességmegtartó ereje közötti különbségek is determinálják, melyek a vándormozgalmi adatokban tükröződnek. Ez alapján a munkaerő mobilitásának mérsékelt növekedésére lehet következtetni. A belföldi költözési hajlandóság tekintetében az autógyártás központjai, a jelentősebb elektrotechnikai, vegyipari cégek székhelyei, illetve a nevesebb egyetemvárosok mellett továbbra is a főváros és környéke jelenti a legnagyobb vonzerőt.

12. tábla

A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitás szerint, 2011

Régió	Gazda- sági- lag aktív	Ezen belül		Gazda- sági- lag inaktív	Gazda- sági- lag aktív	Ezen belül		Gazda- sági- lag inaktív
		foglalkoz- tatott	munka- nélküli			foglalkoz- tatott	munka- nélküli	
	ezer fő					2010 = 100,0		
Közép-Magyarország	1 362,3	1 242,9	119,4	939,4	101,0	101,1	99,1	100,5
Közép-Dunántúl	493,5	447,4	46,1	348,5	102,2	103,3	92,9	94,7
Nyugat-Dunántúl	445,1	412,3	32,8	327,5	100,0	102,0	80,2	99,2
Dél-Dunántúl	382,4	333,9	48,5	345,6	98,3	97,6	103,3	102,0
Észak-Magyarország	464,4	387,0	77,4	438,2	99,3	98,6	103,2	98,1
Észak-Alföld	593,7	507,3	86,4	531,1	102,0	102,0	102,1	97,3
Dél-Alföld	538,4	481,1	57,3	465,4	99,6	99,6	100,0	99,9
ORSZÁG ÖSSZESEN	4 279,8	3 811,9	467,9	3 395,9	100,6	100,8	98,6	99,0

A foglalkoztatás bővüléséből és a munkanélküliség csökkenéséből eredően összességében a munkaerő-piaci részvétel fokozódott. A **gazdaságilag aktívak** (a foglalkoztatottak és a munkanélküliek együttesen) száma 2011-ben átlagosan 0,6%-kal bővült az előző évihez képest, Dél-Alföldön, Észak-Magyarországon és Dél-Dunántúlon azonban 0,4–1,7%-kal mérséklődött a gazdaságilag aktívak száma, amihez mindhárom területen hozzájárult a foglalkoztatás visszaesése. Ezzel egy időben a központi régióban, Közép- és Nyugat-Dunántúlon a foglalkoztatás bővülése mellett a munkanélküliség mérséklődött, amely együttesen a gazdasági aktivitás emelkedését, illetve – a korábban a gazdasági válságban leginkább érintett – Nyugat-Dunántúl esetében az előző évi aktivitási szint megtartását eredményezte. Ezen túlmenően Észak-Alföldön is emelkedett a népesség aktivitási szintje, itt azonban a foglalkoztatottak mellett a munkanélküliek köre is szélesedett.

Országosan 2011-ben a munkaképes korú népesség 55,8%-a, a 2010. évinél valamivel nagyobb része volt jelen a munkaerőpiacon. A gazdaságilag aktívak 15–74 éves népességen belüli arányát tekintve a régiók egymástól két erősen elkülönülő csoportot alkotnak. Közép-Magyarország, Nyugat- és Közép-Dunántúl egymáshoz közeli, és a többi térségnél lényegesen

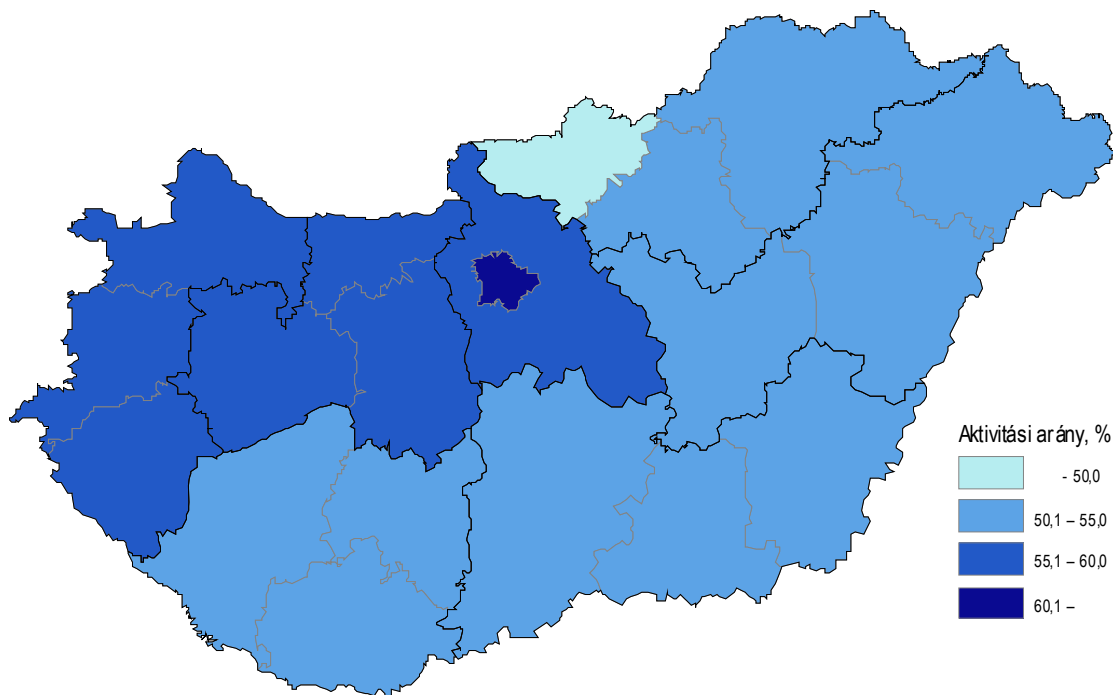
² A munkaerő-piaci folyamatok regionális különbségeit bővebben a [A foglalkoztatottság és munkanélküliség regionális különbségei, 2011](#) című kiadványunkban elemezzük.

magasabb aktivitást mutat, a kedvezőtlenebb helyzetű térségek népességének gazdasági aktivitása bár szintén egymáshoz hasonló, de az átlagosnál jóval alacsonyabb volt. 2011-ben a régiókénti aktivitási arány 51,5–59,2% között szóródott. Az alsó szélsőértéket Észak-Magyarország, a felsőt Közép-Magyarország képviselte. E tekintetben az utóbbi évtizedben sem történt jelentősebb változás. Az egyes régiókat alkotó megyék meglehetősen homogének a lakosság aktivitási szintjét tekintve. A főváros és Pest megye mellett Nyugat- és Közép-Dunántúl valamennyi megyéjében az átlag körüli, vagy a feletti a munkaerő-piaci részvétel intenzitása, míg a többi régió minden egyes megyéjében az alatti. Az 50%-ot egyetlen megye, Nógrád aktivitási aránya nem éri el. Ugyanakkor mind a fejlettebb, mind a hátrányosabb gazdasági adottságú régiók aktivitás szerinti rangsora valamelyest módosult. A magasabb aktivitású régiók között Közép-Magyarország 2004-től áll az élen, maga mögé utasítva a korábbi első helyezett Nyugat-Dunántúlt, amit 2011-ben Közép-Dunántúl is megelőzött.

A kedvezőtlenebb pozíciójú csoportban (Dél- és Észak-Alföld, Dél-Dunántúl és Észak-Magyarország) 51,5 és 53,6% közötti volt az aktivitási arány. E régiókat tekintve Dél-Alföld 2005-től az ötödik helyről a negyedik helyre lépett elő, maga mögött hagyva Dél-Dunántúlt, mely régió aktivitási arányát 2011-ben az észak-alföldi is felülmúlta.

26. ábra

Gazdasági aktivitási arány, 2011

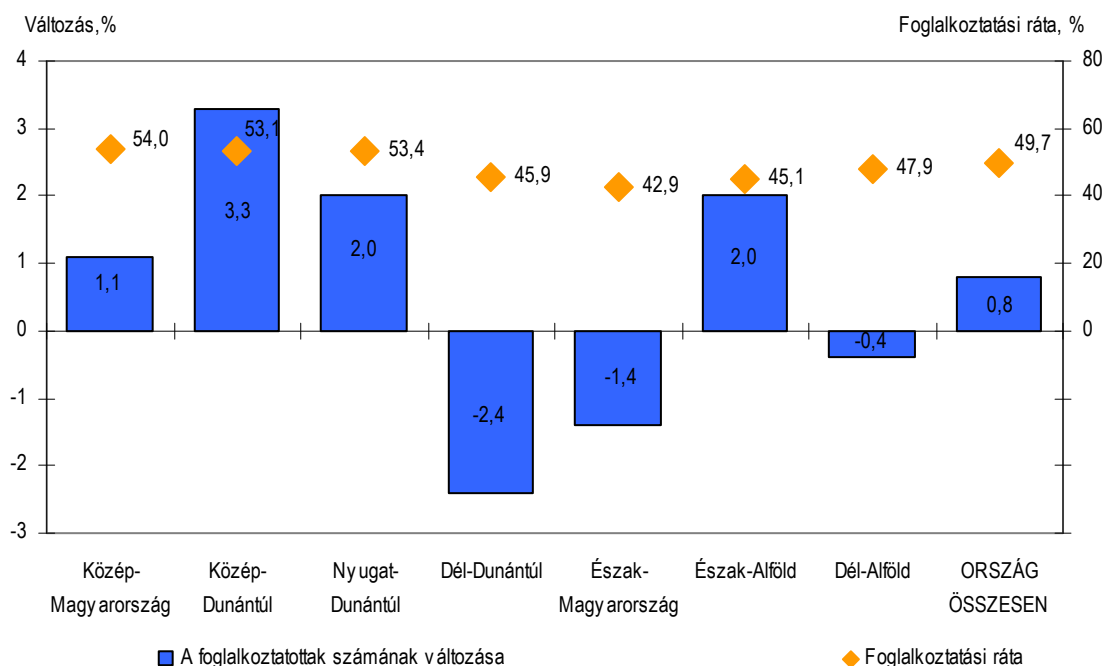

A **foglalkoztatottak** száma 2011-ben országosan 3 millió 812 ezer főt tett ki, a stagnálást mutató 2010. évinél 0,8%-kal többet, a gazdasági válság kezdeti évében (2008) mért létszámtól 1,7%-kal kevesebbet. A foglalkoztatási helyzet változása mind a régiók, mind a régiókba tartozó megyék tekintetében jelentősen differenciált. A foglalkoztatottak száma Közép-Magyarországon, Közép-Dunántúlon és Észak-Alföldön úgy emelkedett a 2010. évihez képest, hogy a régió valamennyi megyéjében nőtt a foglalkoztatás. Nyugat-Dunántúlon az átlagos 2,0%-os bővülést Vas és Zala megyében a foglalkoztatottak számának 4,7 és 5,1%-os növekedése – amelyben valószínűsíthetően az ausztriai és a németországi munkaerőpiac megnyitása is szerepet játszott –, illetve a Győr-Moson-Sopron megyei 1,3%-os visszaesés eredményezte. A többi régiót a foglalkoztatotti létszám mérséklődése jellemezte. Dél-Dunántúl és Észak-Magyarország valamennyi megyéjében csökkent a foglalkoztatottak száma, Baranya

és Nógrád megyében jelentősebb mértékben (4,1 és 6,3%-kal). Dél-Alföldön Békés és Csongrád veszteségét valamelyest ellensúlyozta a Bács-Kiskun megyei létszámbővülés, amelyben már érzékelhető a kecskeméti nagy volumenű autóipari beruházás hatása.

27. ábra

A foglalkoztatottak számának változása az előző évhez képest és a foglalkoztatási ráta, 2011

A foglalkoztatottak számának különböző irányú és mértékű változása mellett a foglalkoztatási arány alapján a régiók rangsora nem változott az egy évvel korábbihoz képest. Közép-Magyarország, illetve Nyugat- és Közép-Dunántúl foglalkoztatási rátája továbbra is lényegesen kedvezőbb (53–54%-os) a többi régió 48% alatti mutatójánál. A megyék közül Komárom-Esztergom (55,2%) és Nógrád (39,6%) képviseli a szélsőértékeket. A válság utáni konszolidációval együtt nőttek a foglalkoztatási arány területi különbségei. A mutató régiók szerinti (egyenlőtlenséget kifejező) relatív szórása³ a 2010. évi 7,8%-ról 8,6%-ra nőtt. Az eltérések azonban így is kisebbek, a válság előtti időszakban jellemzőnél (2008-ban a relatív szórás 9,8% volt). A megyék szerinti relatív szórás 2011-ben (9,2%) csak némileg haladta meg a régiós szintet, mivel a foglalkoztatási arány tekintetében az egyes régiók a megyei mutatók alapján jellemzően homogének.

A létszám bővülése a versenyszférában – a 2009. évi visszaesést, majd a 2010. évi stagnálást követően – 2011-ben országosan 1,3%-os volt, és Észak-Alföld kivételével valamennyi régiót érintette, Közép-Magyarországot, Dél-Alföldet, Közép-Dunántúlt és Észak-Magyarországot az átlagosnál nagyobb (1,7–2,6%-os) mértékben. Az előbbieket közül a fejlettebb régiókba tartozó megyék viszonylatában a versenyszféra létszámbővülése általánosan jellemző volt, míg a hátrányosabb helyzetű régiók e tekintetben heterogének. Az észak-magyarországi átlag feletti pozitívum kizárólag Borsod-Abaúj-Zemplén megyének köszönhető, a dél-alföldi pedig Bács-Kiskun és Csongrád megyéknek. Ugyanakkor Észak-Alföld valamennyi megyéjében visszaesést

³ A mutató kifejezi, hogy a területi értékek átlagosan hány százalékkal térnek el az országos átlagtól.

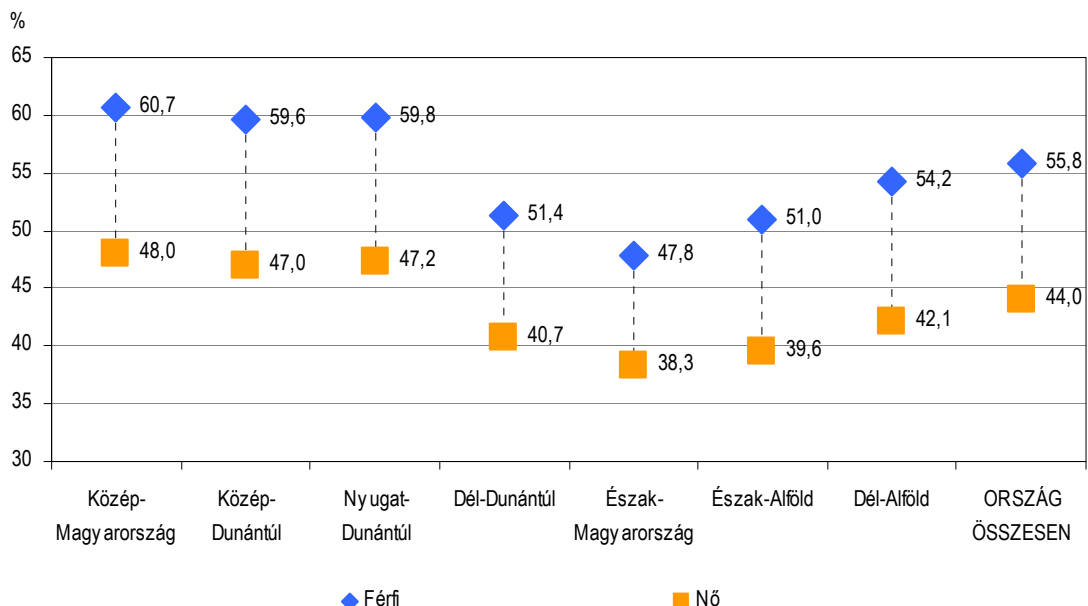
mértek. Nyugat-Dunántúlon a versenyszféra létszámának Vas megyei stagnálása, illetve a győri kismértékű visszaesése mellett Zala megyében az átlagosnál jóval nagyobb arányú növekedés történt. Dél-Dunántúlon pedig Somogy és Tolna megyékben a versenyszféra jelentős bővülése mellett a Baranya megyei számottevően csökkent. A versenyszférában alkalmazásban állók aránya és a gazdaság fejlettsége szoros kapcsolatot mutat, amit az egy főre jutó GDP-vel számított pozitív (0,51-es) korrelációs együttható is alátámaszt. A fejlettebb közép-magyarországi és dunántúli régiókban a versenyszféra részesedése jóval átlag (69%) feletti, a hátrányosabb helyzetűeké ennél jelentősen alacsonyabb. Megyénként nézve a versenyszférában dolgozók aránya Pest megyében a legmagasabb (80%-os) és Szabolcs-Szatmár-Beregben a legalacsonyabb, ahol az alkalmazottak mindössze fele dolgozik a versenyszférában.

Ezzel szemben a költségvetési szerek létszáma valamennyi régióban és Vas megye kivételével valamennyi megyében jelentősen fogyott az egy évvel korábbihoz képest. Legnagyobb ütemben – az átlagos (4,9%) mintegy kétszeresével – Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön. A költségvetési szféra létszámának csökkenésében jelentős szerepet játszott a közfoglalkoztatási rendszer átalakítása.

A foglalkoztatási helyzet 2011. évi mérsékelt javulása elsősorban a **férfiaknak** kedvezett. A foglalkoztatott férfiak körében az előző évihez képest összességében 1,7%-os létszámbővülést, míg a **nőknél** 0,2%-os csökkenést mértek. A férfiak javára történt arányeltolódás hatására 2011-ben a foglalkoztatottak 54%-át e nem képviselői tették ki. A foglalkoztatottakon belüli arányukat tekintve a nők hátránya Közép-Dunántúlon és Észak-Alföldön volt a legnagyobb (10 százalékpont körüli), létszámuk viszonylag nagyobb ütemű emelkedése ellenére. A változások összhangban vannak azzal, hogy 2011-ben a foglalkoztatás bővülése a versenyszférára irányult, ezen belül kiemelkedő volt a gépiparban, ahol főleg férfiakat foglalkoztatnak. A női foglalkoztatás mérséklődésében meghatározó tényező a többségében nőket foglalkoztató költségvetési intézményi létszám számottevő visszaesése.

28. ábra

Foglalkoztatási arány nemenként, 2011

A foglalkoztatási ráta **korcsoport** szerinti alakulása összességében a fiatalok foglalkoztatási színvonalának stagnálását, a többi összevont korcsoportban pedig annak javulását mutatja. A fiatalok foglalkoztatását tekintve elmondható, hogy megállt az 1998 óta tartó permanens csökkenés (1998-ban még 34,1% volt a 25 év alattiak foglalkoztatási rátája, 2010 és 2011-ben

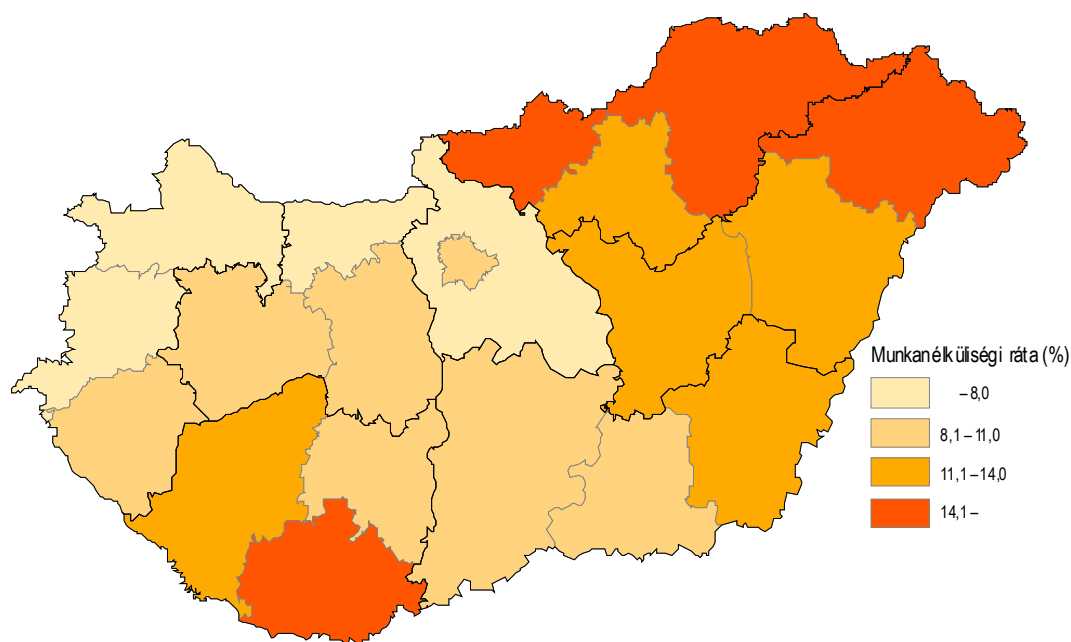
már csak 18,3%). Azokban a régiókban, ahol a foglalkoztatottság összességében bővült, a fiatalok pozíciója is javult, ahol azonban összességében is visszaesés történt, az átlagosnál nagyobb mértékben romlott, leginkább Dél-Dunántúlon.

A munkaerőpiac szereplőinek **iskolai végzettség** szerinti alakulásában természetesen megjelenik a népesség iskolázottsági szintjének emelkedése, illetve a munkaerő-piaci kereslet képzettség szerinti szelekciója. Az előző évihez képest 2011-ben összességében kizárólag a főiskolai, egyetemi végzettségűek foglalkoztatása bővült (6,4%-kal), bár a növekedés nem érintett minden régiót. A diplomás munkaerő száma leginkább Közép-Magyarországon és a dunántúli régiókban, illetve Észak-Alföldön emelkedett. Észak-Magyarországon és Dél-Alföldön pedig kevesebben dolgoztak felsőfokú végzettséggel, mint egy évvel korábban. Ez elsődlegesen – egyes piacvezető humán erőforrás tanácsadással és munkaerő toborzással, illetve kiválasztással foglalkozó szervezetek felmérései szerint – azzal magyarázható, hogy a mobilitás, illetve a rugalmasság leginkább a diplomásokra jellemző, akik elsősorban a dunántúli, illetve a közép-magyarországi autóipari központok vezetői, vagy új technológiai kihívásokat jelentő mérnöki állásajánlatok irányába mozdulnak. E mellett továbbra is jelentős vonzerőt jelent a főváros és környéke, elsősorban a számviteli, pénzügyi szektorban elhelyezkedni kívánók számára. Az alacsonyabb végzettségűek foglalkoztatása összességében csak kisebb mértékben változott. Körülbelül elsősorban a külföldi munkalehetőségek bírnak nagyobb vonzerővel.

A **munkanélküliek** számának már a válság időszakát megelőzően is tapasztalható emelkedő tendenciája 2011-ben megállt. Ekkor országosan 468 ezer fő volt munkanélküli, az előző évhez képest 7 ezer fővel (1,4%-kal) kevesebb. A munkanélküliség jelentősebb mérséklődése leginkább a fejlettebb dunántúli régiókban ment végbe, ahol a válság hatására megingott iparágak élen járni kezdtek. Míg 2010-ben a munkanélküliek száma minden régióban növekedett, 2011-ben a három gazdaságilag legfejlettebb régióban csökkent. Közép-Dunántúlon 7,1%-kal, Nyugat-Dunántúlon ennél nagyobb mértékben, 20%-kal csökkent az állás nélküliek száma az egy évvel korábbihoz képest. Közép-Magyarországon kismértékben (0,9%-kal) mérséklődött a munkanélküliek száma (2010-ben e térségben mérték a legnagyobb, 38%-os bővülést). Dél-Alföldön 2010-hez képest nem történt változás, a többi régióban lassult a növekedés üteme.

A munkanélküliségi ráta 2011-ben országosan 10,9% volt, ami 0,3 százalékpontos csökkenés az egy évvel korábbihoz képest. A változás igen eltérő területi folyamatok eredményeként alakult ki. Közép- és Nyugat-Dunántúlon (korábban a válság hatására igen intenzív munkanélküliségi szintnövekedést mutató régiókban) számottevően mérséklődött a munkanélküliség mértéke 2010–2011 között, a többi régióban ugyanakkor stagnált, illetve Észak-Magyarországon és Dél-Dunántúlon tovább nőtt a munkanélküliségi ráta. A többségében kedvező változások ellenére a munkanélküliség szintje 2011-ben az ország valamennyi régiójában a 2008. évi fölé emelkedett, átlagosan 3,1 százalékponttal.

Munkanélküliségi ráta, 2011

A változások azzal is jártak, hogy a munkanélküliségi ráta régiók szerinti relatív szórása csökkent, a 2008. évi 38%-ról 2011-re 27%-ra mérséklődött: a régiók szerinti rangsorban annyi változás történt, hogy a korábban legkedvezőbb helyzetű Közép-Magyarországot megelőzte Nyugat-Dunántúl. A 2011. évi adatok alapján a régiók közül Nyugat-Dunántúlon volt a legalacsonyabb a ráta (7,4%), míg Észak-Magyarországon a legmagasabb (16,7%).

A megyék szintjén mért relatív szórás ugyancsak mérséklődött 2008–2011 között, 41%-ról 31%-ra. A munkanélküliségi ráta megyei szélsőértékeit Győr-Moson-Sopron (6,3%) és Nógrád (18,7%) jelentette.

Keresetek

Országosan 2011-ben a legalább öt főt foglalkoztató vállalkozásoknál és létszámhatártól függetlenül a költségvetési intézményeknél, valamint a kijelölt nonprofit szervezeteknél alkalmazásban állók **havi bruttó átlagkeresete** 212 ezer forint volt, az előző évit 5,2%-kal haladta meg. A bruttó keresetek növekedési üteme Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön volt a legmagasabb (6,6, illetve 6,0%-os), mindazonáltal a bruttó átlagkereset színvonala Észak-Alföldön volt a legalacsonyabb (170 ezer forint).

Havi bruttó átlagkereset,* 2011

Régió	Forint	Az országos átlag százalékában	Előző év = 100,0
Közép-Magyarország	260 214	122,7	104,3
Közép-Dunántúl	197 631	93,2	105,6
Nyugat-Dunántúl	190 684	89,9	105,4
Dél-Dunántúl	177 664	83,7	105,1
Észak-Magyarország	181 180	85,4	106,6
Észak-Alföld	170 455	80,3	106,0
Dél-Alföld	171 707	80,9	104,7
ORSZÁG ÖSSZESEN	212 152	100,0	105,2

* A legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások, létszámhatártól függetlenül a költségvetési szervek és a kijelölt nonprofit szervezetek előzetes adatai.

A régiók közül Közép-Magyarország dolgozói kerestek a legtöbbet, havonta átlagosan 260 ezer forintot, ami az országos átlagot több mint ötödével (23%-kal) haladta meg. A vidéki régiók keresetszínvonala ugyanakkor jóval az átlag alatt maradt. Legnagyobb (19–20%-os) kereseti hátrány az alföldi régiókat jellemezte. Észak-Magyarország és Dél-Dunántúl alkalmazottainak keresete átlagosan mintegy 15 és 16%-kal, Közép- és Nyugat-Dunántúl pedig 6,8 és 10%-kal volt alacsonyabb az országosnál. A havi bruttó átlagkeresetek megyei szinten a régióknál még szélesebb intervallumban, 160 és 277 ezer forint között szóródtak. Az előbbi Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére, az utóbbi pedig a fővárosra volt jellemző. A legjobb, illetve a leggyengébb átlagos kereset közötti különbség némileg mérséklődött, mivel a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei keresetek nagyobb ütemben (7,0%-kal) emelkedtek egy év alatt a budapestinél (4,2%).

A havi bruttó átlagkeresetek nagyságát az egyes régiókban az adott térség gazdasági szerkezetének sajátosságai, az egyes gazdasági ágak eltérő kereseti viszonyai egyaránt befolyásolják, ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy egy-egy gazdasági ágon belül is meglehetősen különbözhetnek az átlagkeresetek a régiók között.

2011-ben országos szinten a főbb nemzetgazdasági ágak havi átlagos bruttó keresetei között mintegy 100 ezer forint volt a különbség, vagyis a legszerényebb átlagkeresetet mutató mezőgazdaság ágazat alkalmazottai 153 ezer forintot kerestek átlagosan havonta, ugyanakkor a közigazgatásban 252 ezer forint volt a havi bruttó átlagkereset. Régióként a főbb nemzetgazdasági ágakat tekintve a közép-magyarországi átlagkeresetek a mezőgazdaság kivételével rendre meghaladták a megfelelő ágazati országos átlagot, amely többnyire a fővárosban elérhető relatíve kimagasló bérekkel függ össze. Az ágazati kereseti rangsorok élén Közép-Magyarország után általában Közép-Dunántúl vagy Nyugat-Dunántúl következik, legalacsonyabb értékeket pedig a két alföldi régió és Észak-Magyarország adatai mutatnak.

14. tábla

Havi bruttó átlagkereset főbb nemzetgazdasági ágak szerint,* 2011

(előző év= 100,0)

(%)

Régió	Bruttó átlagkereset	Ezen belül						
		mezőgazdaság	ipar ^{a)}	építőipar	kereskedelem	közigazgatás	oktatás	egészségügyi szolgáltatás
Közép-Magyarország	104,3	107,1	105,9	107,9	105,3	102,3	97,7	102,4
Közép-Dunántúl	105,6	107,0	104,8	104,0	104,0	104,9	97,4	103,0
Nyugat-Dunántúl	105,4	104,9	107,5	98,8	104,7	103,2	98,6	101,2
Dél-Dunántúl	105,1	107,5	105,2	102,0	104,9	107,5	98,8	108,0
Észak-Magyarország	106,6	102,2	106,8	104,9	106,4	107,7	97,3	112,2
Észak-Alföld	106,0	109,6	107,1	102,2	104,6	108,2	97,4	113,8
Dél-Alföld	104,7	107,2	107,4	99,7	103,4	100,5	98,9	107,9
ORSZÁG ÖSSZESEN	105,2	107,0	106,0	104,1	104,6	104,3	98,9	107,4

* A legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások, létszámhatártól függetlenül a költségvetési szervek és a kijelölt nonprofit szervezetek előzetes adatai.

a) Víz- és hulladékgazdálkodás nélkül.

2011-ben az alkalmazásban állók **havi nettó átlagkeresete** 140 ezer forint volt, és 5,6%-kal haladta meg a 2010. évit. Az átlagkeresetek nettó értéke valamennyi régióban nőtt, a legnagyobb mértékben, 8,0%-kal Közép-Magyarországon, a legkisebb ütemben (2,1%-kal) Dél-Alföldön. Régiós szinten a havi nettó átlagkereset 116 és 169 ezer forint között alakult: a legkevesebbet Észak-Alföld, a legtöbbet Közép-Magyarország alkalmazottai vihettek haza. Régiós szinten a legmagasabb átlagkereset 1,5-szerese a legalacsonyabbnak. A megyei havi nettó átlagkeresetek a havi bruttó átlagkeresetekhez hasonlóan a régiókénál szélesebb sávban, 110 ezer és 179 ezer forint között mozogtak. A két szélsőértéket e tekintetben is Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és a főváros képviselte; a fővárosban dolgozók havi átlagban a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei nettó átlagkereset 1,6-szeresét kapták.

Nyilvántartott álláskereső

A munkaerő-piaci helyzet alakulását a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján is vizsgáljuk, melyek a munkanélküliségről a nyilvántartott álláskereső számának változása és főbb jellemzői tekintetében nyújtanak információt.

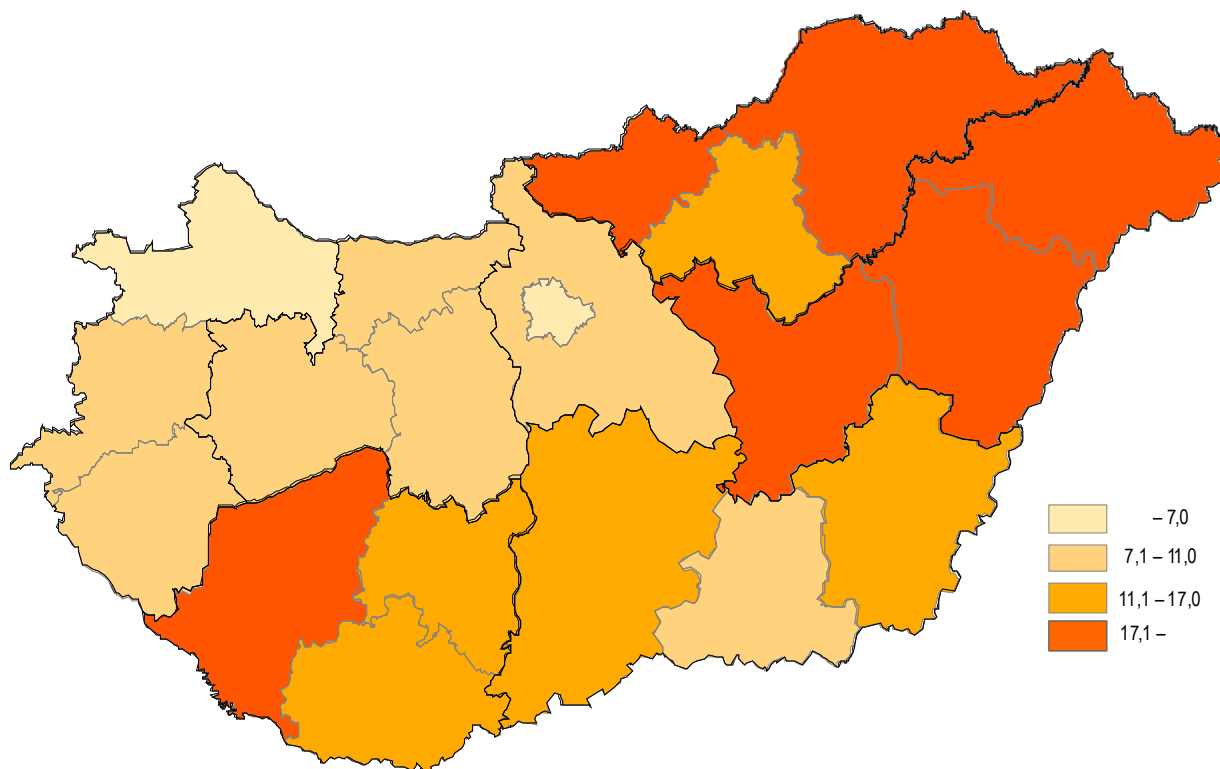
2011. december végén országosan 552 ezer álláskeresőt tartottak nyilván, 39 ezerrel (6,6%-kal) kevesebbet, mint egy évvel korábban. Az álláskereső számának mérséklődése különböző mértékben ugyan, de minden régiót érintett. A visszaesés Nyugat-Dunántúlon (17%-os), illetve Közép-Dunántúlon (11%-os) volt a legjelentősebb, de a 9,9%-os dél-alföldi csökkenés is nagyobb volt az átlagosnál. A többi régióban 3,2–5,3%-os mérséklődés következett be.

A nyilvántartott álláskereső gazdaságilag aktív népességen belüli arányát területi bontásban vizsgálva a régiók közötti különbségek nem változtak számottevően az egy évvel korábbihoz képest. A fejlettebb dunántúli területeken és Közép-Magyarországon továbbra is jóval kedvezőbben alakult a munkanélküliségi ráta, mint a többi régióban.

A megyék között is nagy eltérések mutatkoztak; legrosszabb a helyzet Szabolcs-Szatmár-Beregben (24,4%), Borsod-Abaúj-Zemplénben (22,4%), Nógrádban (21,6%) és Hajdú-Biharban (19,5%).

30. ábra

**A nyilvántartott álláskereső aránya a gazdaságilag aktív népesség százalékában
2011. december**

Nemenként nézve 2011 decemberében az egy évvel korábbinál 9,8%-kal kevesebb álláskereső férfi szerepelt a nyilvántartásban. Számuk valamennyi régióban visszaesett, leginkább Nyugat- és Közép-Dunántúlon. A férfiak álláskeresőkön belüli aránya országosan 1,8 százalékponttal mérséklődött, így 2011 decemberében 51%-ot tett ki. A női álláskeresők száma kevésbé csökkent, mint a férfiaké. Országosan 2011. december végén 3,1%-kal kevesebb nő szerepelt a regiszterben, mint egy évvel korábban. Számuk egyedül Észak-Alföldön emelkedett (0,4%-kal), míg a többi régióban visszaesett, legjelentősebben – csakúgy, mint a férfi álláskeresők esetében – Nyugat-Dunántúlon (15%-kal) és Közép-Dunántúlon (8,3%-kal).

Az álláskeresők elhelyezkedési esélyeit leginkább meghatározó tényező a munkaerőpiac kereslet-kínálati oldalának képzettséget érintő eltérései. A nyilvántartott álláskeresők **iskolai végzettség** szerinti összetételében jelentős területi különbségek mutatkoztak, egyrészt a népesség iskolai végzettség szerinti összetételéből, másrészt a helyi munkaerő kereslet és kínálat különbségéből, illetve a munkaerő iskolai végzettséggel is összefüggő mobilitásából eredően.

Az általános iskola 8. vagy ennél kevesebb osztályát végzett álláskeresők száma a vizsgált egy év alatt – Közép-Magyarországot kivéve – valamennyi régióban mérséklődött. A változások ellenére azonban a munkanélküliek továbbra is legnagyobb részét (41%-át) adják, a kevésbé fejlett térségekben pedig e fölötti az arányuk: Észak-Magyarországon (47%), Észak-Alföldön (45%), Dél-Dunántúlon (43%). A megyéket vizsgálva megállapítható, hogy Borsod-Abaúj-Zemplénben, Nógrádban (egyenként 47%) és Szabolcs-Szatmár-Beregben (48%) képviseltek

kiemelkedő részt, ezzel szemben a fővárosban az álláskeresők 27%-a tartozott a legalacsonyabb végzettségűek körébe.

A középfokú végzettségű álláskeresők 2011. zárónapi száma országosan 6,5%-kal csökkent a 2010. végihez képest, a legnagyobb mértékben (19%-kal) Nyugat-Dunántúlon. Az álláskeresőkön belüli arányuk hasonló, mint egy évvel korábban, így országosan a regisztráltak 54%-át alkották. Ennél magasabb arányt Közép-Magyarország és a dunántúli régiók mellett Dél-Alföld mutatott.

2011. december végén 30 ezer főiskolai és egyetemi végzettséggel rendelkező álláskeresőt regisztráltak, számuk országosan 0,9%-kal mérséklődött az előző év végéhez képest. Átlagot meghaladó csökkenés ugyancsak a fejlettebb régiókban és Dél-Alföldön következett be. Észak-Alföldön 6,6, Észak-Magyarországon 6,2, Dél-Dunántúlon 1,5%-os növekedés figyelhető meg. A főiskolai, egyetemi végzettséggel rendelkezők országosan az álláskeresők 5,5%-át alkották, Közép-Magyarországon azonban arányuk ennek kétszerese volt. Hasonlóan az egy évvel korábbihoz, 2011 decemberében is Észak-Magyarországon volt a legalacsonyabb (3,6%) az álláskeresőkön belüli hányaduk.

Országosan 2011 decemberében 52 ezer **pályakezdő álláskeresőt** tartottak nyilván, 1,9%-kal kevesebbet, mint egy évvel korábban. Átlagot meghaladó csökkenés Nyugat-Dunántúlon, Közép-Magyarországon és Dél-Alföldön következett be. Észak-Alföldön, illetve Közép-Dunántúlon ugyanakkor átlagosnál szerényebb mérséklődést lehetett megfigyelni. Észak-Magyarországon (1,5%-kal) és Dél-Dunántúlon (0,7%-kal) számuk kissé emelkedett. Összességében az álláskeresők 9,4%-a számított pályakezdőnek. Ez az arány Közép-Magyarországon és Dunántúlon kisebb, az Alföldön, valamint Észak-Magyarországon magasabb volt.

A pályakezdő álláskeresők iskolai végzettség szerinti struktúrája valamivel kedvezőbb az összes álláskeresőre jellemzőnél. 2011 decemberében a pályakezdők 36%-a legfeljebb az általános iskola 8. osztályát végezte el. Középfokú végzettséggel 57%, főiskolai, egyetemi oklevéllel 6,4% rendelkezett.

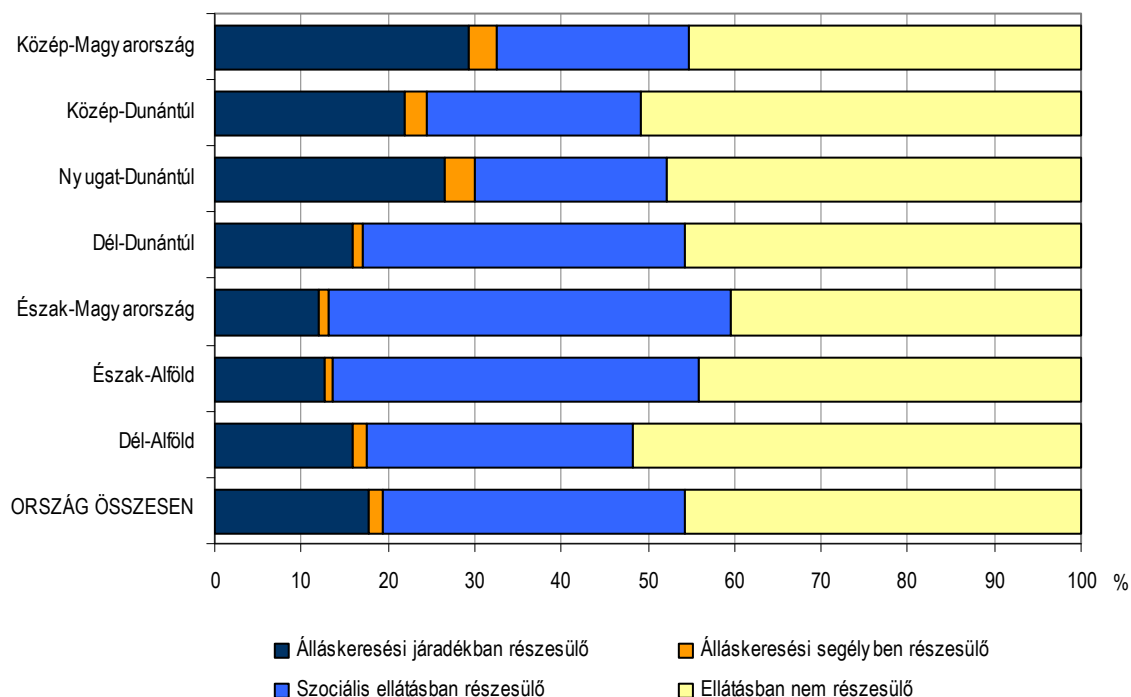
A munkanélküliek elhelyezkedését segíti a munkaügyi központokhoz **bejelentett betöltetlen álláshelyek** kínálata. Országosan a kiközvetítésre váró álláshelyek száma 2011 decemberében megközelítette a 25,5 ezret. Ezen álláshelyek több mint felét a munkanélküliséggel leginkább érintett két régió, Észak-Alföld és Észak-Magyarország munkaügyi központjaiban regisztrálták. Országosan 22 nyilvántartott álláskereső jutott egy betöltetlen álláshelyre 2011 decemberében. Ez a mutató Dél-Dunántúlon a legnagyobb (34), Észak-Alföldön (18) a legkisebb.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján 2011 decemberében a nyilvántartott álláskeresők 54%-a, közel 300 ezer fő részesült valamilyen passzív ellátási formában, ez az arány 9,1 százalékponttal alacsonyabb az előző év decemberinél. Jelentősen megváltozott a különböző ellátási formában részesülők aránya, az álláskeresők 18%-a álláskeresői járadékban, 1,8%-a kifutóban lévő álláskeresői segélyben részesedett.

A szociális ellátásban részesültek aránya 31%-ról 35%-ra bővült. Számukban is (216 ezer főről 253 ezer főre) és arányukban is (37%-ról 46%-ra) nőtt azok tábora, akik nem részesültek ellátásban. A területi különbségek valamennyi ellátási formánál megfigyelhetők.

Az **álláskeresői járadékban** részesülők száma 98 ezer fő volt, 2010 és 2011 decembere között 15%-kal csökkent, és továbbra is megfigyelhető, hogy a kedvezőbb adottságú térségekben a korábbi járulékfizetési kötelezettség teljesítésével az álláskeresők nagyobb hányada jogosult álláskeresői járadékra, mint álláskeresői segélyre vagy szociális ellátásra. Ez az arány Közép-Magyarországon (29%) a legmagasabb és Észak-Magyarországon a legalacsonyabb (12%).

**A nyilvántartott álláskeresők megoszlása a passzív támogatási formák szerint,
2011. december**

Az álláskeresői járadékban részesülők záró létszáma minden régióban csökkent, három térségben (Közép-Dunántúlon, Nyugat-Dunántúlon és Dél-Alföldön) közel egyötödével. A legkisebb mérséklődés (9,3%-os) Dél-Dunántúlt jellemezte.

Álláskeresői segélyben országosan az álláskeresők 1,8%-a részesült 2011 decemberében, számuk 9710 fő volt, a 2010. decemberinek mindössze 13%-a. A nagymértékű csökkenés oka, hogy 2011. szeptember 1-jétől megváltoztak a megállapítás és folyósítás feltételei.

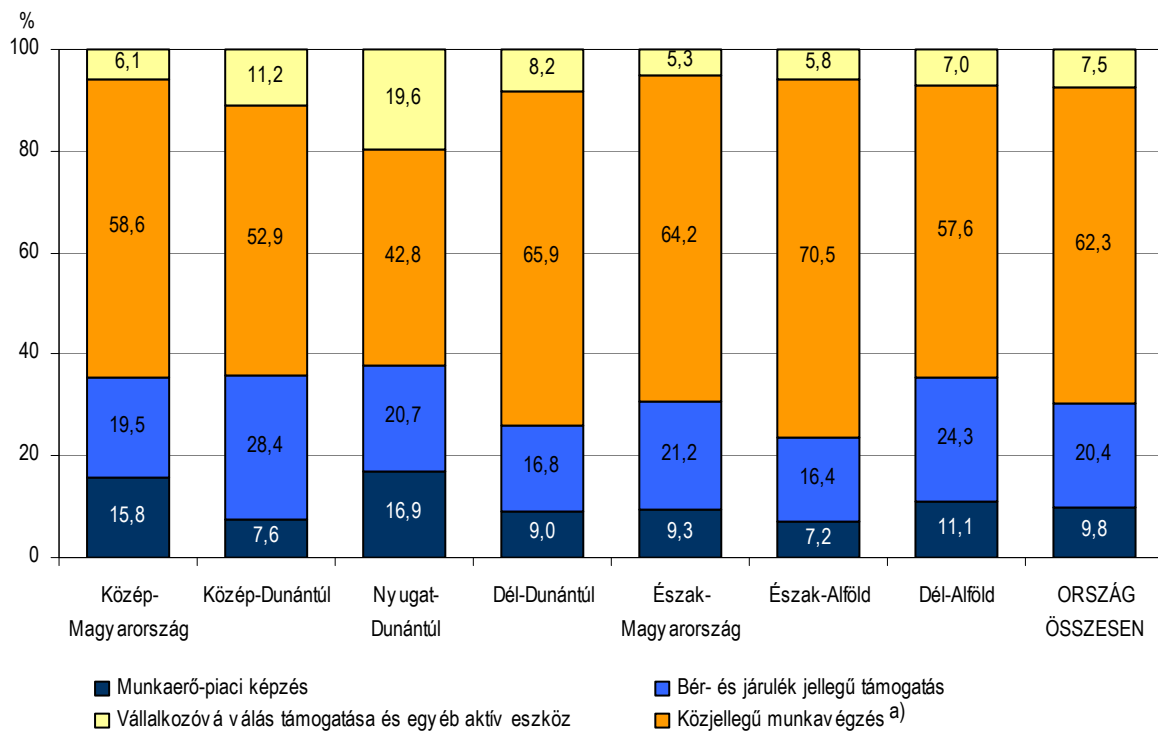
A **szociális ellátásokban** alapvető változások történtek az elmúlt évben, ugyanakkor a támogatási formák közül továbbra is ezekben részesültek a legtöbben. 2011 decemberében országosan 192 ezer főnek, a nyilvántartott álláskeresők 35%-ának járt ez az ellátás. Számuk egy év alatt 5,7%-kal növekedett. Régióként emelkedés és visszaesés egyaránt tapasztalható, a legnagyobb (28%-os) bővülés Közép-Magyarországot, a legjelentősebb (9,5%-os) csökkenés Nyugat-Dunántúlt jellemezte. A rendszeres szociális segélyre és a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult nyilvántartott álláskeresők aránya szoros összefüggést mutat az egyes régiók gazdasági fejlettségével. Az ellátásokban érintettek záró létszáma ott magasabb, ahol az álláskeresők jelentős hányada már kimerítette a munkanélküli ellátásra való jogosultsági időt, tehát hosszabb ideje nem tud elhelyezkedni. A 2011. decemberi zárónapon Észak-Magyarországon (46%) volt a legmagasabb a nyilvántartott álláskeresőknél a szociális ellátásban részesültek aránya, ezt Észak-Alföld (42%) és Dél-Dunántúl (37%) követte. A gazdaságilag fejlettebb régiókban (Közép-Magyarország, Nyugat-Dunántúl) a hányaduk egyaránt 22% volt.

Az **aktív foglalkoztatáspolitikai eszközzel** támogatottak száma 2011 decemberében országosan közel 154 ezer fő volt, akiknek mintegy kétharmada (96 ezer fő) közfoglalkoztatási formában volt érintett. Arányuk azokban a régiókban volt jóval az átlag feletti, ahol magas a munkanélküliség. Így Észak-Alföldön az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközzel támogatottak

71%-a, Észak-Magyarországon 64%-a, Dél-Dunántúlon 66%-a vett részt közfoglalkoztatásban. A legalacsonyabb hányad a gazdaságilag fejlett Nyugat-Dunántúlt (43%) jellemezte. Más megközelítésben az összes közfoglalkoztatott több mint fele Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon dolgozott, ugyanakkor a fejlettebb régiók részesedése mindössze 4,2–7,4% között mozgott.

32. ábra

**Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközzel támogatottak összetétele,*
2011. december**

* Tartalmazza a TÁMOP 1.1. támogatás létszámát.

^{a)}Tartalmazza az összes közjelleget foglalkoztatást.

Munkaerő-piaci képzésben a támogatottak mintegy 10%-a részesült. Az aktív ellátásokon belül arányuk Közép-Magyarországon és Nyugat-Dunántúlon volt a legmagasabb (16–17%), Észak-Alföldön pedig a legalacsonyabb (7,2%-os). Bér és járulék jellegű támogatásban az aktív eszközzel támogatottak 20%-a részesült országosan, Közép-Dunántúlon 28%-a, Észak-Alföldön, illetve Dél-Dunántúlon csupán 16–17%-a.

MEGJEGYZÉSEK

A 2011-re vonatkozó adatok tartalma azonos a megyei statisztikai évkönyvekben megjelentekkel.

A százalék- és viszonyszámok számítása kerekítés nélküli adatokból történt.

Az adatok és a megoszlási viszonyszámok kerekítése egyedileg történt, ezért a részadatok összegei eltér(het)nek az összesen adatoktól.

JELMAGYARÁZAT

- = A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- .. = Az adat nem ismert.
- 0, 0,0 = Az adat nem fejezhető ki, mivel kisebb mint a táblázatban alkalmazott mértékegység.
- üres hely = Az üresen hagyott blokkba eső mutatókat nem értelmezzük.

ISSN 2061-3830

Elérhetőségek:

Felelős szerkesztő: Malakucziné Póka Mária

További információ: Novák Géza

Telefon: (+36-52/529-809) geza.novak@ksh.hu

Információs szolgálat, telefon: (+36-52/529-885, +36-52/529-829,
+36-52/529-804)